Behoort bij besluit van de raad van de gemeente Moerdijk d.d. 16-11-2025.
mij bekend,
de raadsgriffier,

LED Moerdijk Shine!

Visie voor lichtbeleving en sfeerverlichting
voor de 4 centra van Moerdijk
24 januari 2025

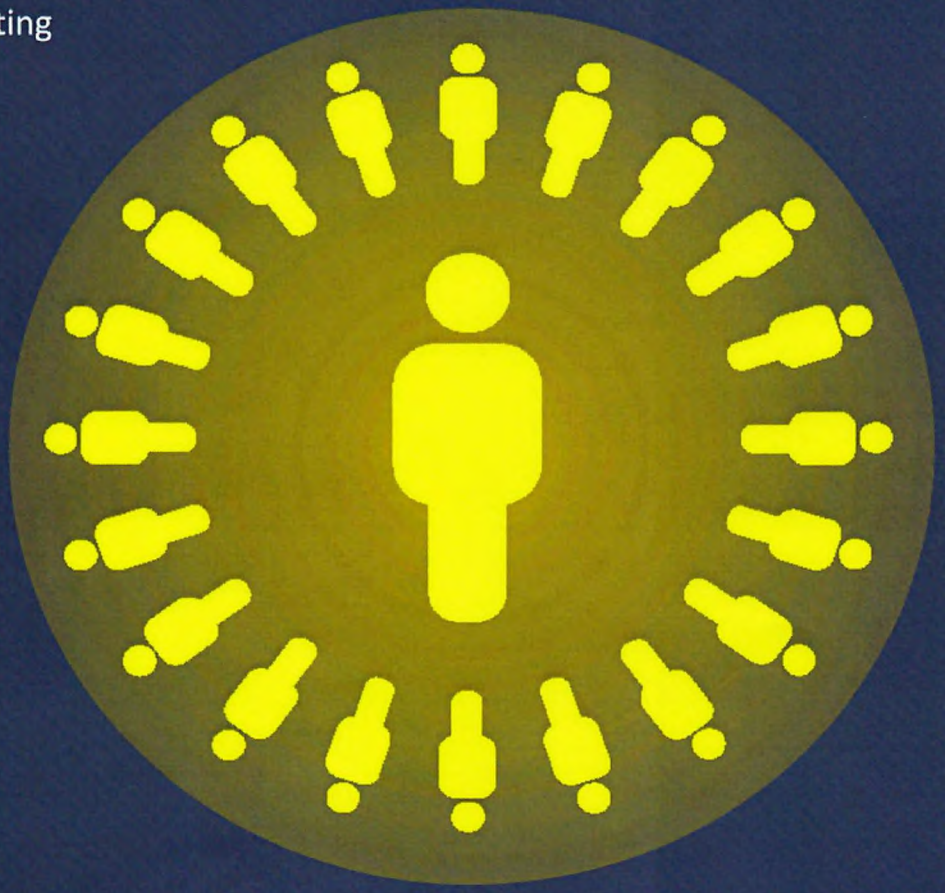

MEER DAN LICHT

MOERDIJK
CLARIS
KUIPER COMPAGNON

INHOUD

AANLEIDING EN DOEL	3
HUIDIGE STAAT LICHTBELEVING	5
ANALYSE RUIMTELIJKE STRUCTUUR	36
LICHTVISIE 4 CENTRA	41
UITWERKING PER CENTRUM	55
DOORKIJK NAAR VERVOLG	91
BIJLAGE INVENTARISATIE	94

AANLEIDING EN DOEL

Duurzame en veilige sfeerverlichting vitale centra
De gemeente Moerdijk heeft de ambitie om een attractieve, aantrekkelijke openbare ruimte te creëren waar bewoners en bezoekers met plezier vertoeven en zich thuis voelen; de vitale centra. Het integreren van sfeerverlichting in de openbare ruimte kan daar een bijzondere bijdrage aan leveren. Door wel overwogen de verlichting van de openbare ruimte te optimaliseren én te verrijken met sfeerverlichting, worden de centra aantrekkelijk om ’s avonds, na zonsondergang en tijdens evenementen bijeen te komen en te beleven. Om de sfeer in vitale centra te benadrukken, is een integrale visie op licht noodzakelijk. Hierbij zijn alle relevante beleidsterreinen van de gemeenten en vertegenwoordigers van de centra betrokken.

In de huidige situatie wordt extra sfeerverlichting verzorgd door de ondernemers in de centra. De voorwaarden betreffende elektrische veiligheid, de benodigde gecertificeerde aannemers om werkzaamheden uit te voeren, maar ook de noodzaak voor een toegankelijke openbare ruimte, zonder hinder voor mens en omgeving maakt dat de gemeente heeft gekozen voor meer regie over de sfeerverlichting. De gemeente heeft de ambitie om zelf structurele sfeerverlichting in de centra te realiseren, om de identiteit, veiligheid en levendigheid te verhogen. En hiermee op een duurzame wijze voort te bouwen op de behoefte van ondernemers om de centra aantrekkelijk en levendig te maken voor de bewoners en bezoekers.

Kernen karakteristiek
Elke kern heeft zijn eigen identiteit en karakteristieken, en de verlichting kan deze unieke eigenschappen versterken. Willemstad en Klundert zijn beide vestingsteden, met een rijke cultuurhistorie die zich onder andere uit in de vele monumenten in Willemstad en het karakteristieke water van de Bottekreek in Klundert. Fijnaart is een voorstraatdorp in de polder en kent bijzondere streekgebonden evenementen.

Zevenbergen is de regionale voorzieningenkern waar het water weer door het centrum stroomt. Sfeerverlichting speelt een cruciale rol in het zichtbaar maken van deze unieke kenmerken, niet alleen overdag maar ook in de avond, waardoor het beeld van de centra verder wordt versterkt. **LED Moerdijk Shine!**

Integrale aanpak duurzame en veilige sfeerverlichting vitale centra
In de lichtbeleving van de openbare ruimte is sfeerverlichting slechts één onderdeel binnen het bredere geheel van verlichting. Het is essentieel om verlichting integraal te benaderen, zodat deze in harmonie werkt met andere verlichtingselementen in de openbare ruimte. Daarbij moeten technische aspecten, zoals de energievoorziening, aansturing en efficiënt beheer en onderhoud, zorgvuldig worden afgestemd. Nieuwe technologieën maken het mogelijk om verlichting dynamisch, statisch of zelfs adaptief in te zetten. Dit kan bijvoorbeeld door lichtscenes te creëren die zich aanpassen aan het aantal bezoekers, het tijdstip van de dag, of het seizoen. Dit biedt de mogelijkheid om de verlichting te variëren en te optimaliseren, wat de beleving die bepalend is voor de sfeer van de openbare ruimte verder wordt verrijkt.

Heldere kaders voor toekomstgerichte lichtplannen
De gemeente Moerdijk heeft een beleidsplan voor de openbare verlichting waar de sfeerverlichting geen onderdeel van uitmaakt. Met deze lichtvisie worden duidelijke kaders en richtlijnen opgesteld voor sfeerverlichting in de openbare ruimte. Een voorwaarde hiervoor is een goede openbare verlichting, de sfeerverlichting is de extra laag hier bovenop. Deze visie is opgesteld samen met alle partijen die betrokken zijn bij de lichtinitiatieven in de vitale centra, zodat deze tezamen resulteren in een evenwichtig avondbeeld. De uitvoering van maatregelen wordt waar nodig in samenwerking met particuliere partijen gerealiseerd. Door het licht in de vitale centra integraal en samen aan te pakken, worden de belangen van iedereen meegewogen en ontstaat een evenwichtig geheel dat meer is dan de som der delen.

INTEGRALE AANPAK DUURZAME EN VEILIGE SFEERVERLICHTING VITALE CENTRA

- structurele sfeerverlichting in de centra om de identiteit, veiligheid en levendigheid te vergroten

- hedendaagse en innovatieve technieken en mogelijkheden (permanent of tijdelijk) die een bijdrage leveren aan de sfeer en beleving

DOEL:
De schoonheid en identiteit van de centra overdag, ook bij avond, na zonsondergang en tijdens evenementen zichtbaar en beleefbaar maken

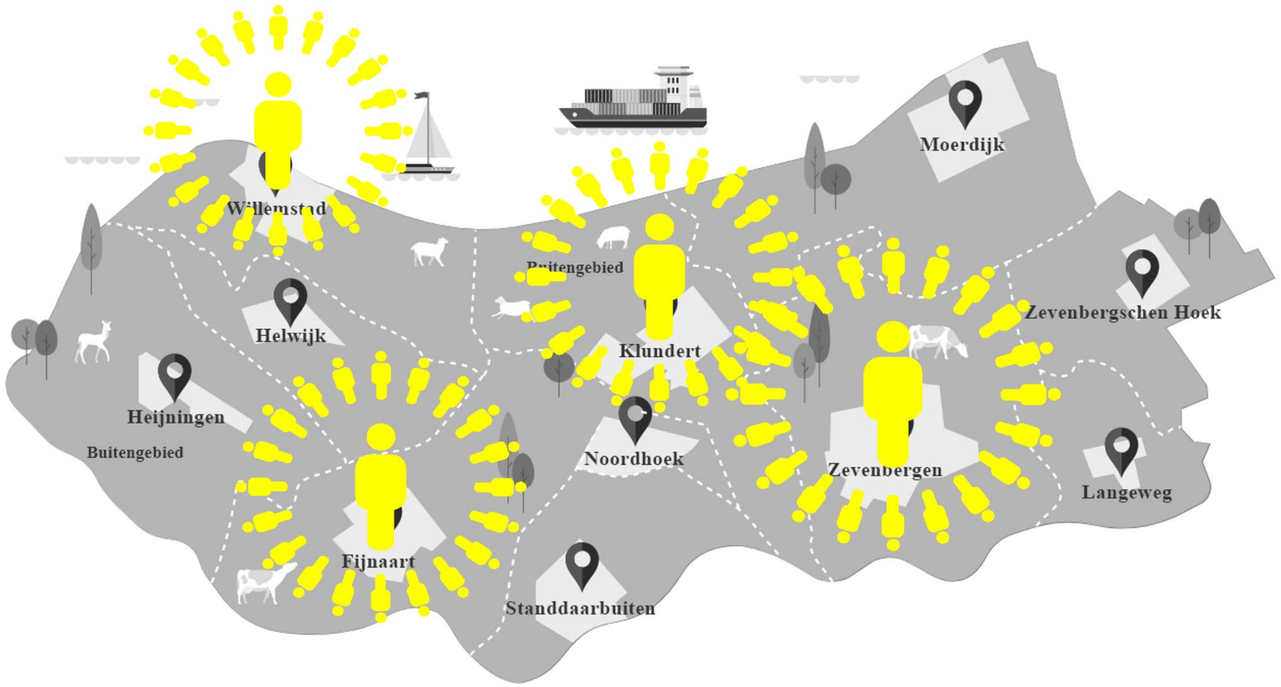

HUIDIGE STAAT VERLICHTING

VIER CENTRA

AVOND

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

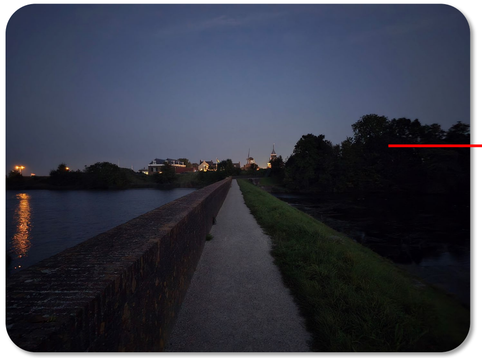

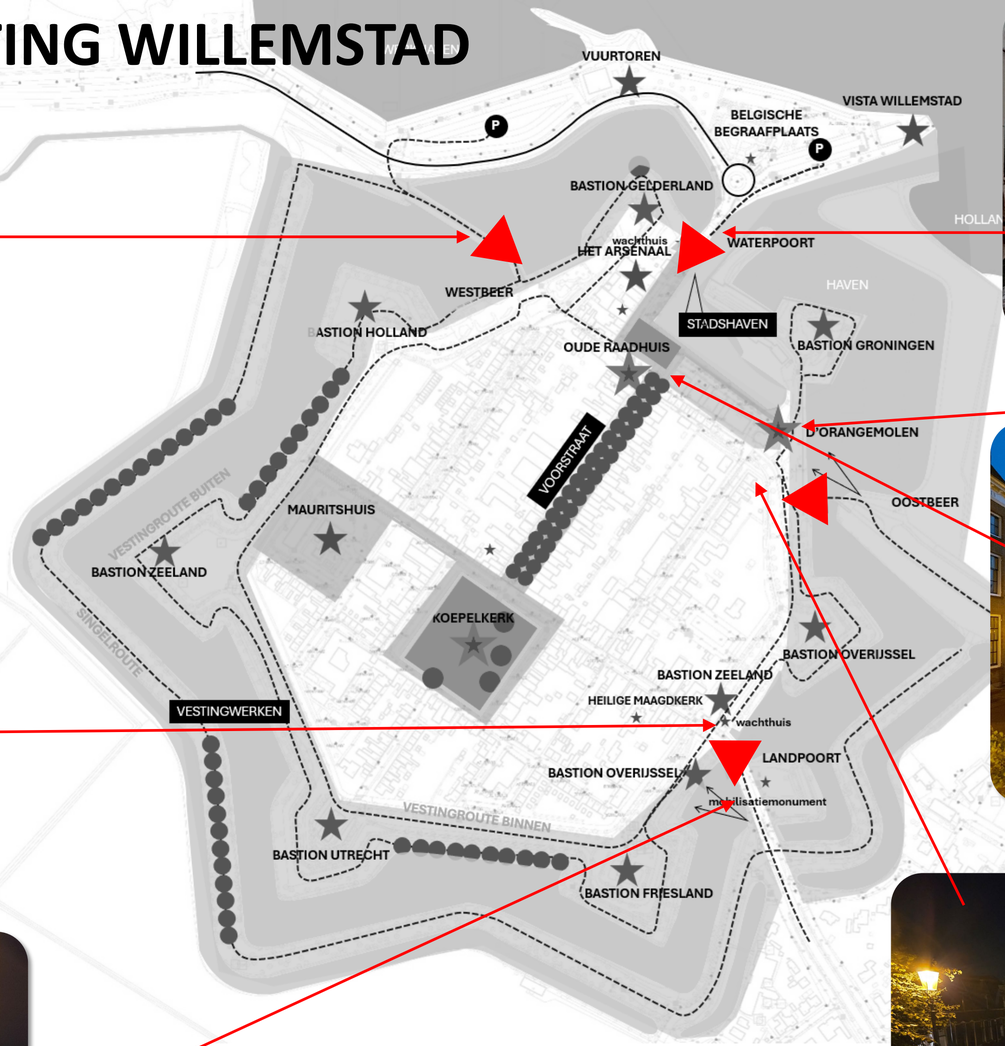

AVONDBEELD ROUTES EN ENTREES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

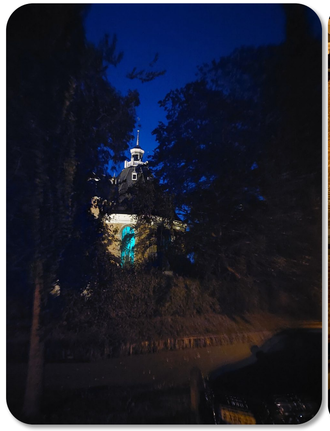

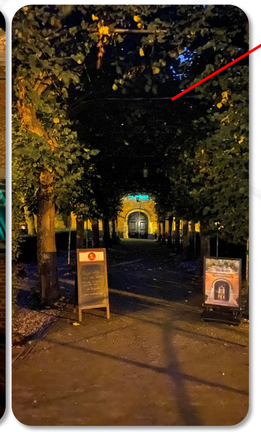

AVONDBEELD LANDMARKS

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

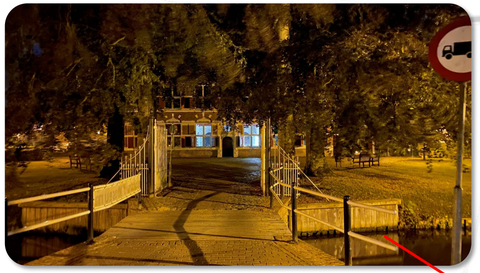

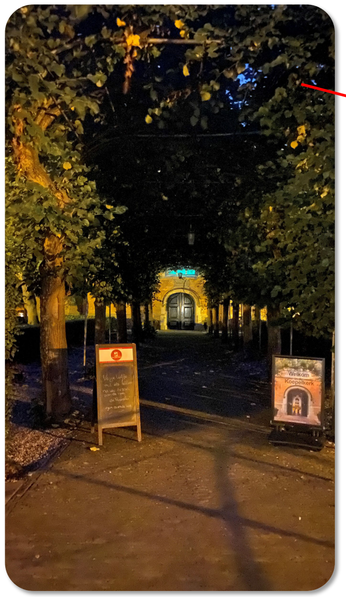

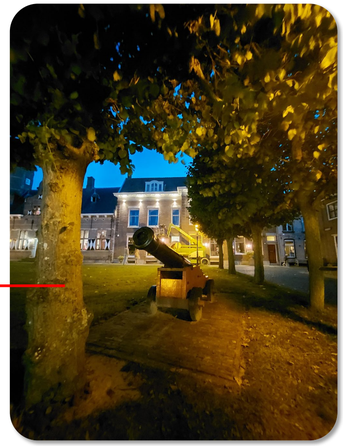

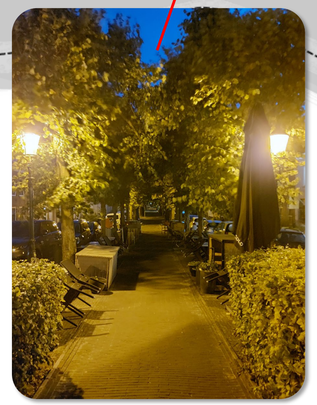

AVONDBEELD GROEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

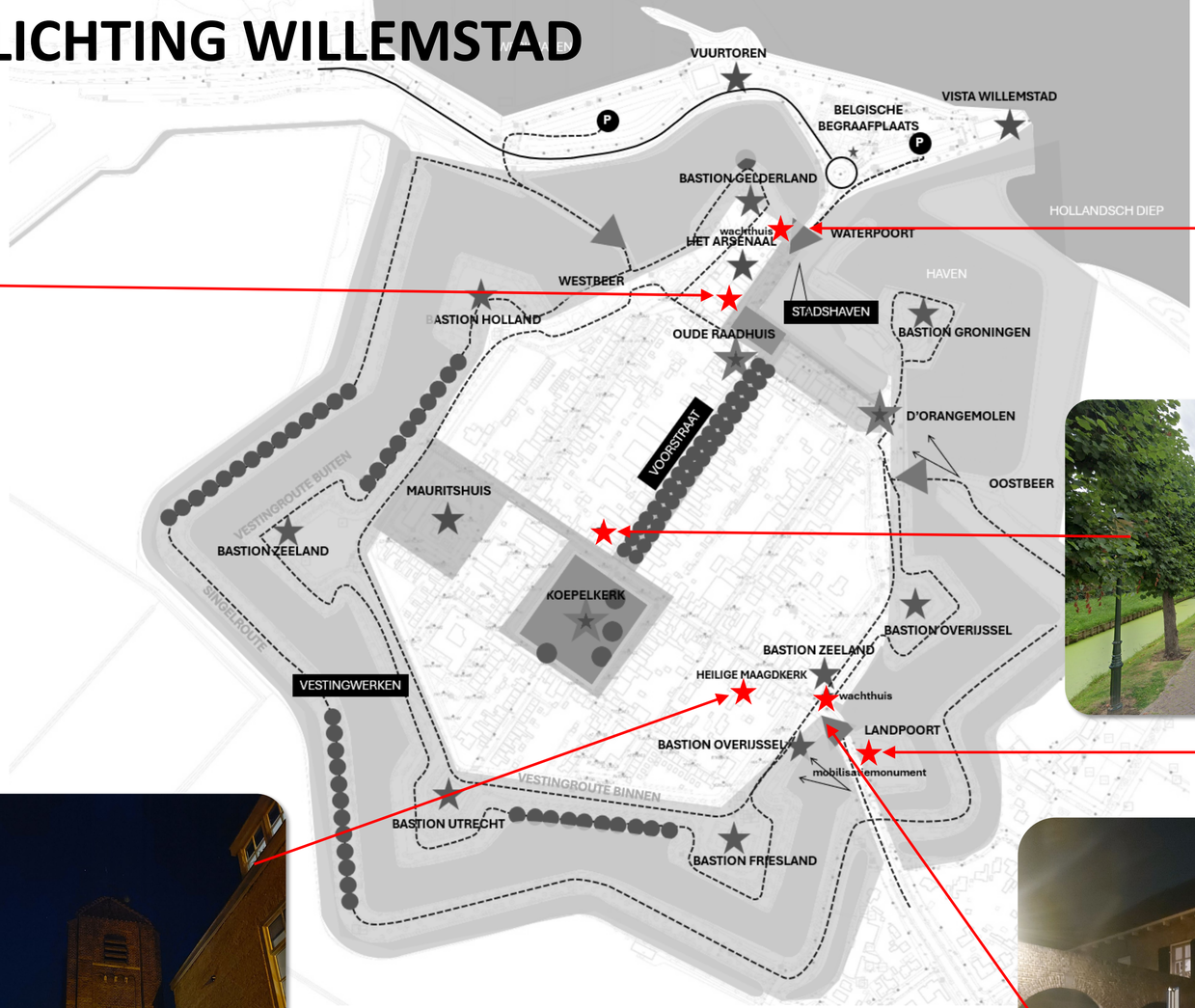

AVONDBEELD MONUMENTEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

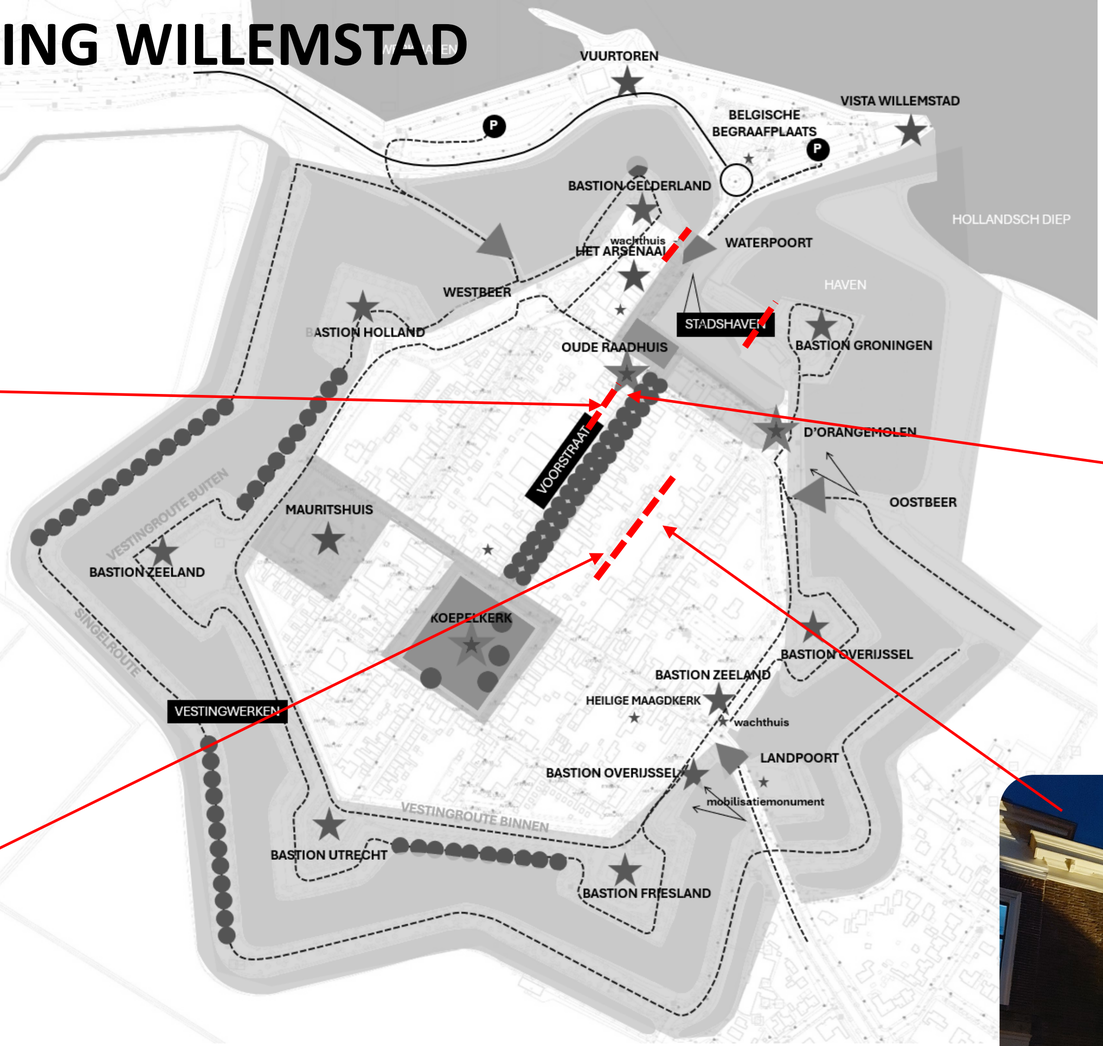

AVONDBEELD (LICHT) RECLAME EN ETALAGES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

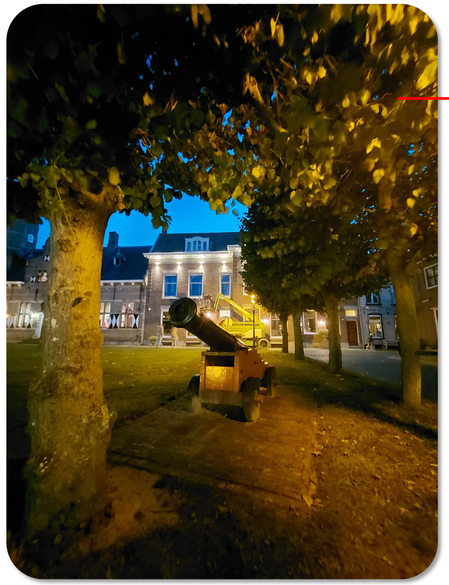

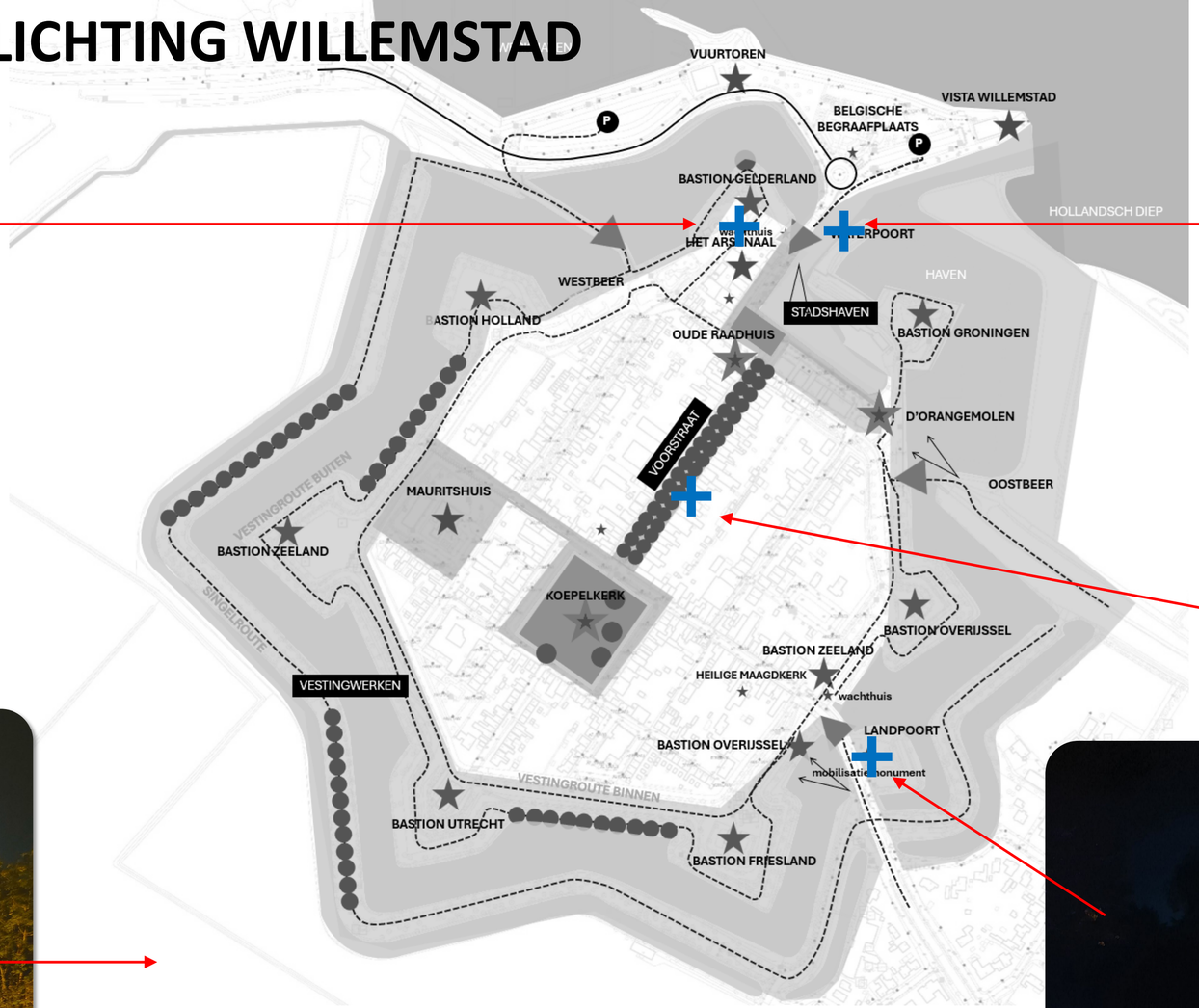

AVONDBEELD KUNSTWERKEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING WILLEMSTAD

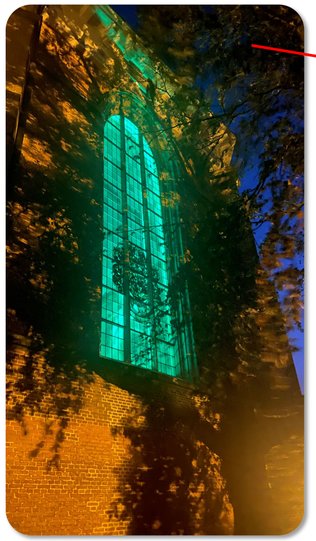

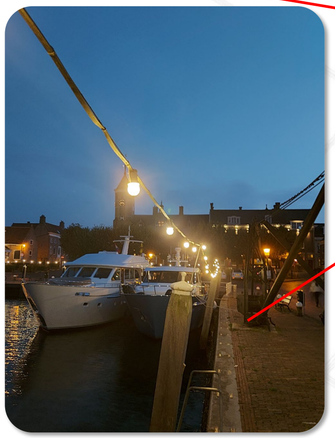

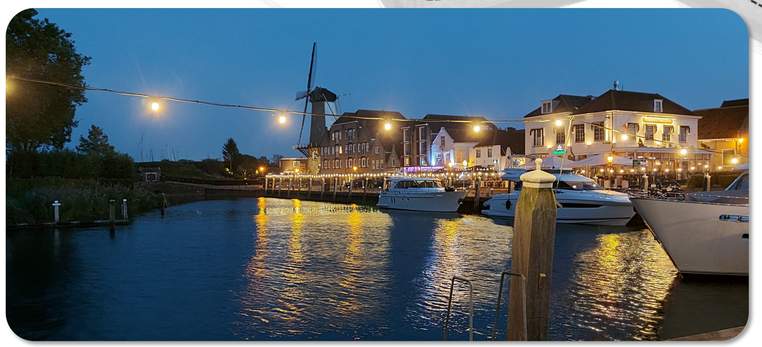

AVONDBEELD FEEST- EN SFEERVERLICHTING

ONZE BEVINDINGEN

- Hoge luminanties, bij feestverlichting en uitlichtingen.
- **Bastions** en verbindende paden **zeer donker** (niet verlicht).
- Bastions zijn vrijwel onzichtbaar na zonsondergang.
- **Voorstraat:** prachtige straat met bomenrij veel **prikkabels rommelig**.
- Mooie **monumentale** panden **verdienen aandacht**.
- De molen is nog zeer summier verlicht. (Kans als landmark).
- Het stadhuis reeds verlicht (mag gedetailleerder) kans: binnenruimte accentueren.
- **Extra aandacht** voor afstemming en samenhang van **lichtuitingen**.
- Decoratief verlicht met **prikkabels** (lichtgordijn).
- Wachthuisje noord goed is verlicht, Arsenaal nog niet.
- Lichtmasten zijn voorzien van voedingsaansluiting voor ornamenten.

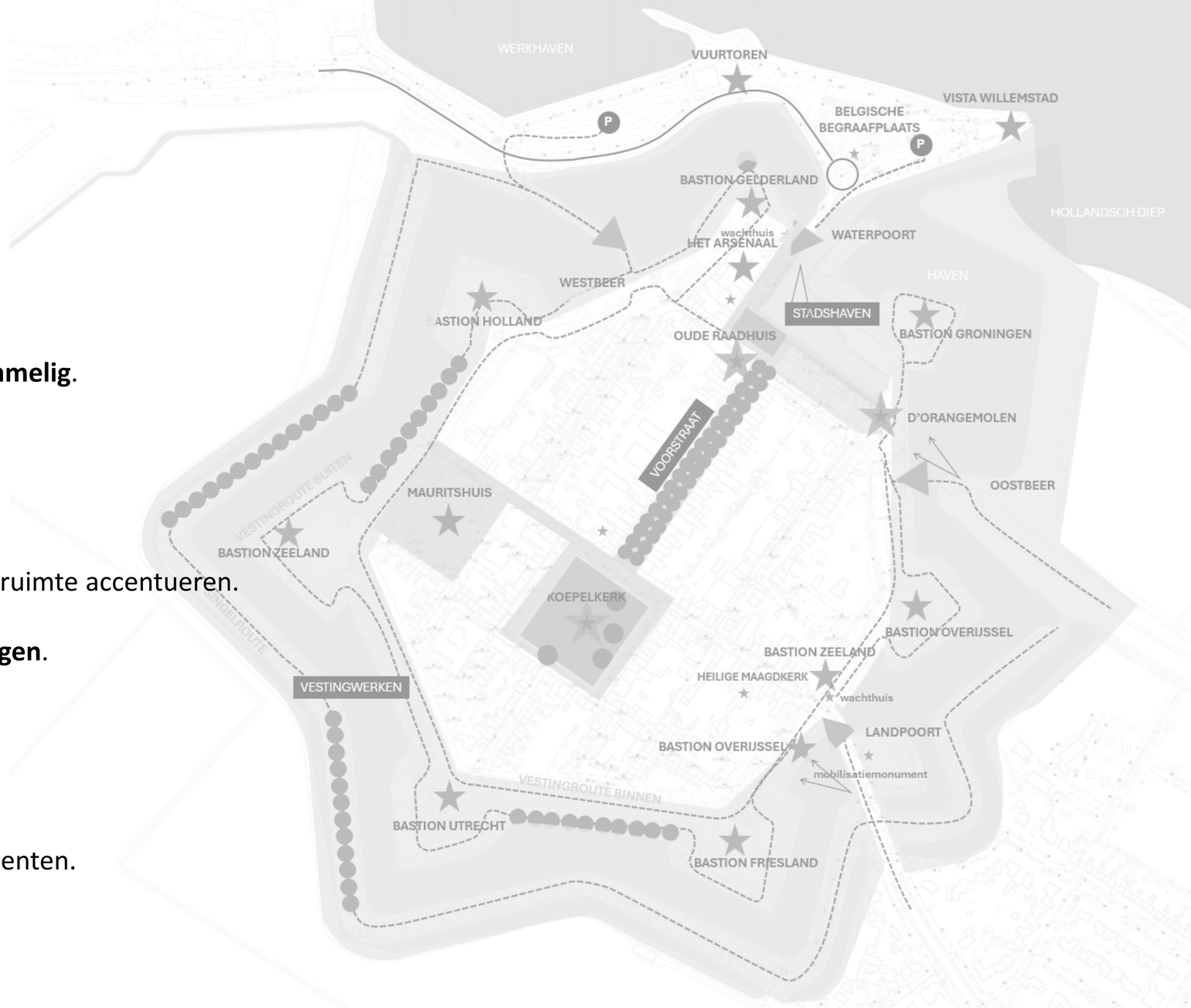

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

AVONDBEELD ROUTES EN ENTREES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

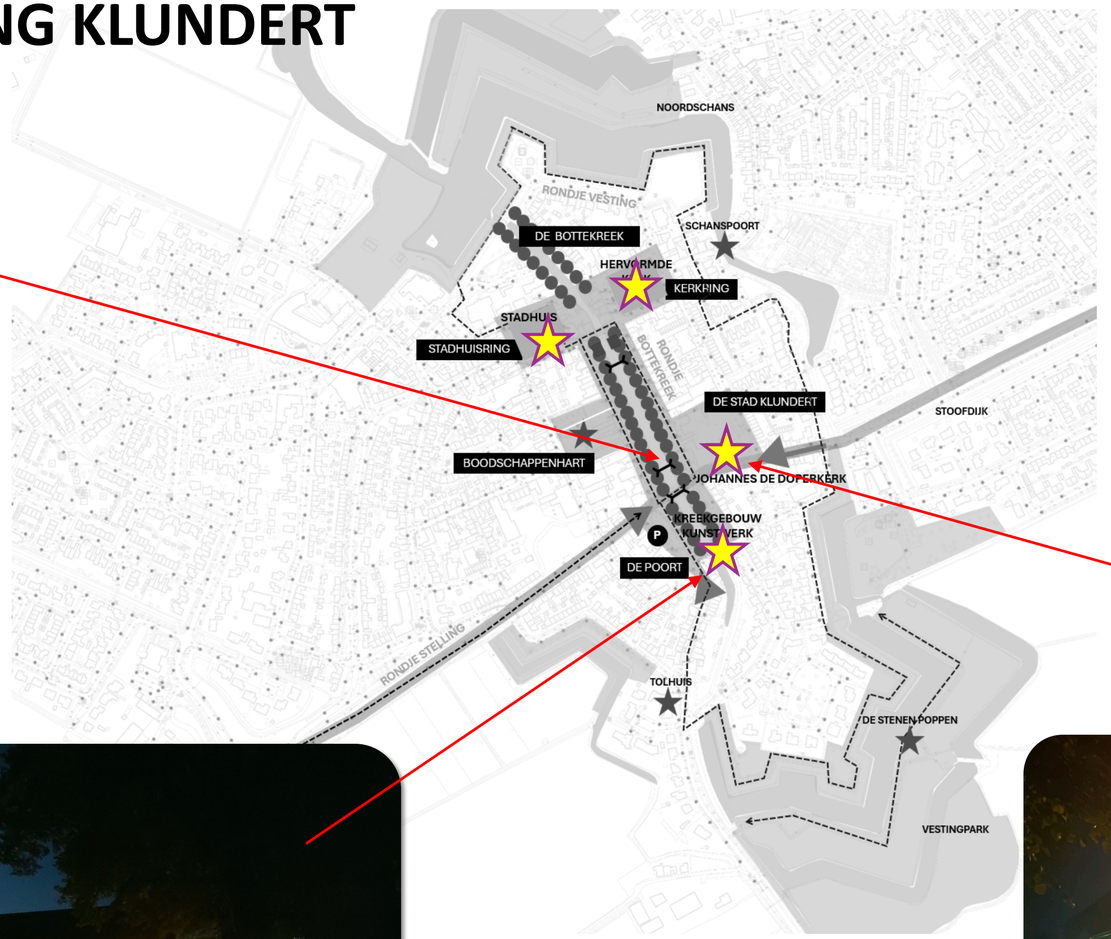

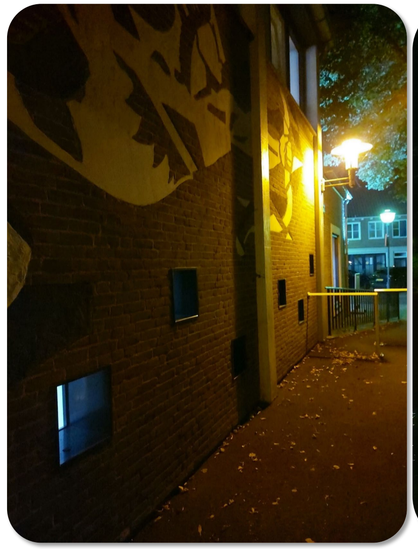

AVONDBEELD LANDMARKS (1/2)

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

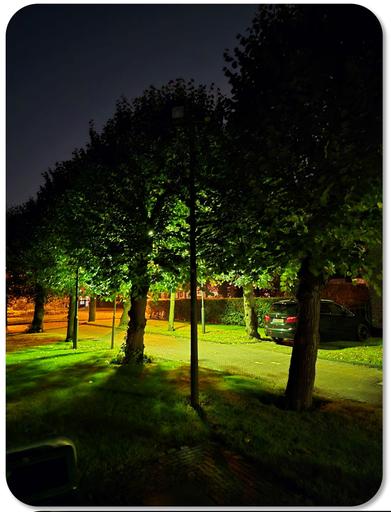

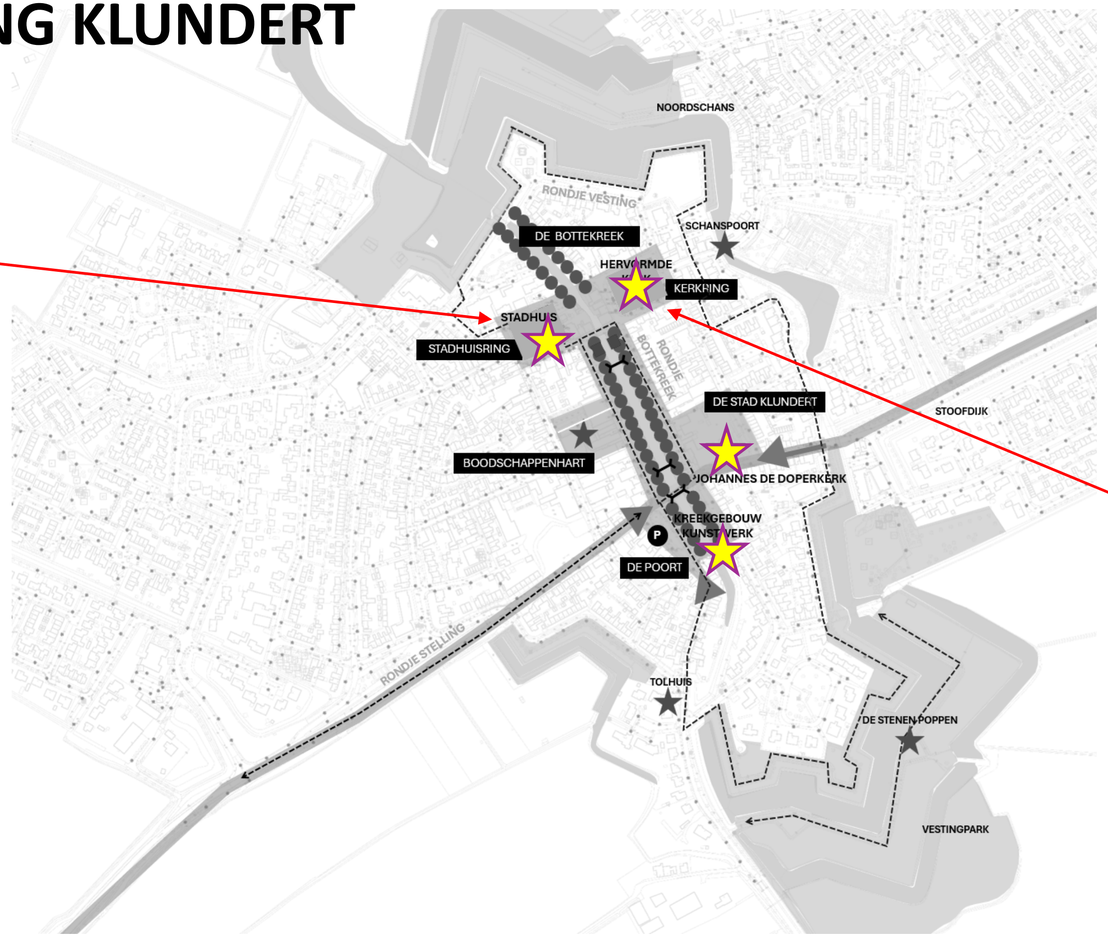

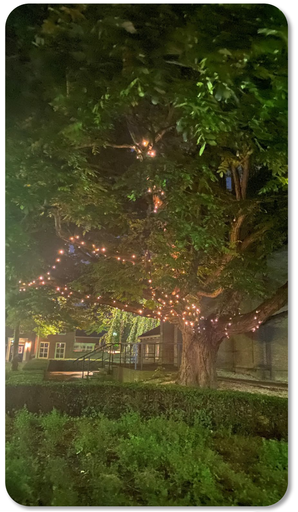

AVONDBEELD LANDMARKS (2/2)

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

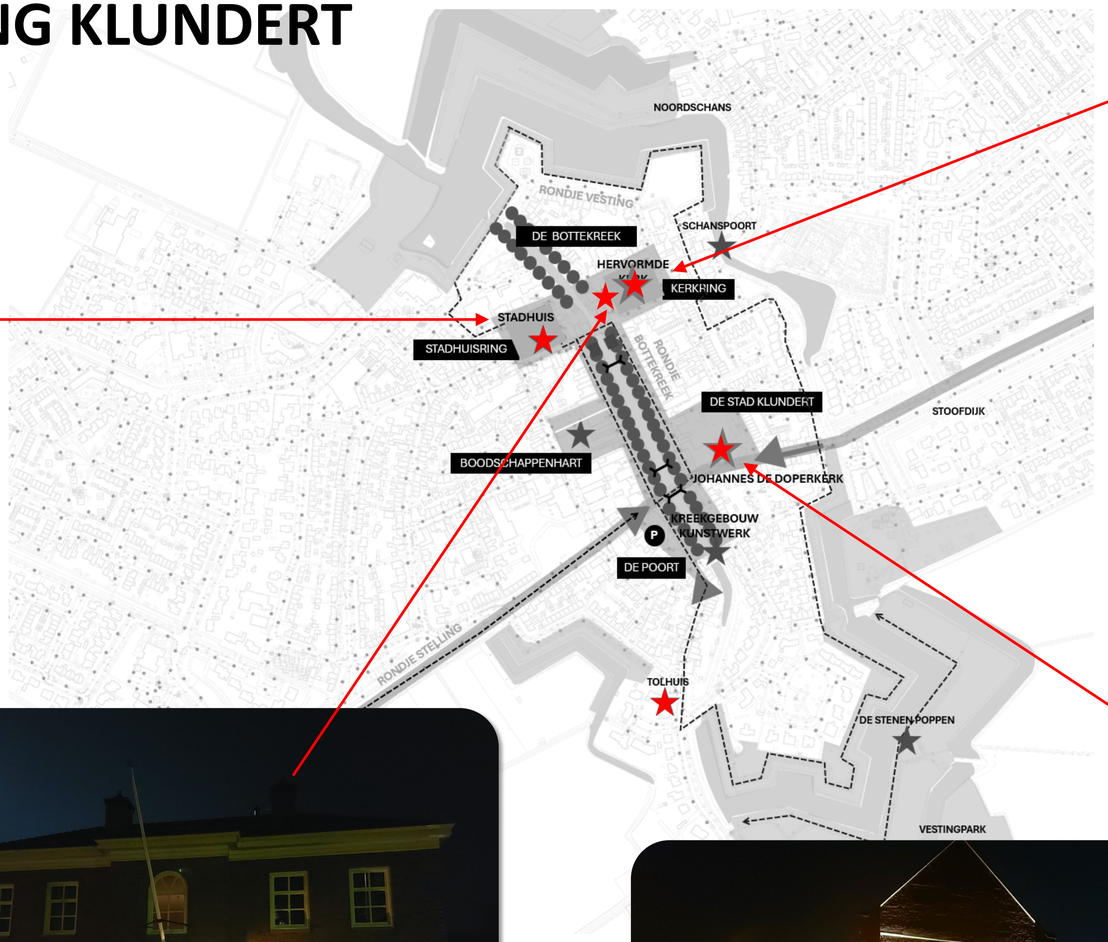

AVONDBEELD MONUMENTEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

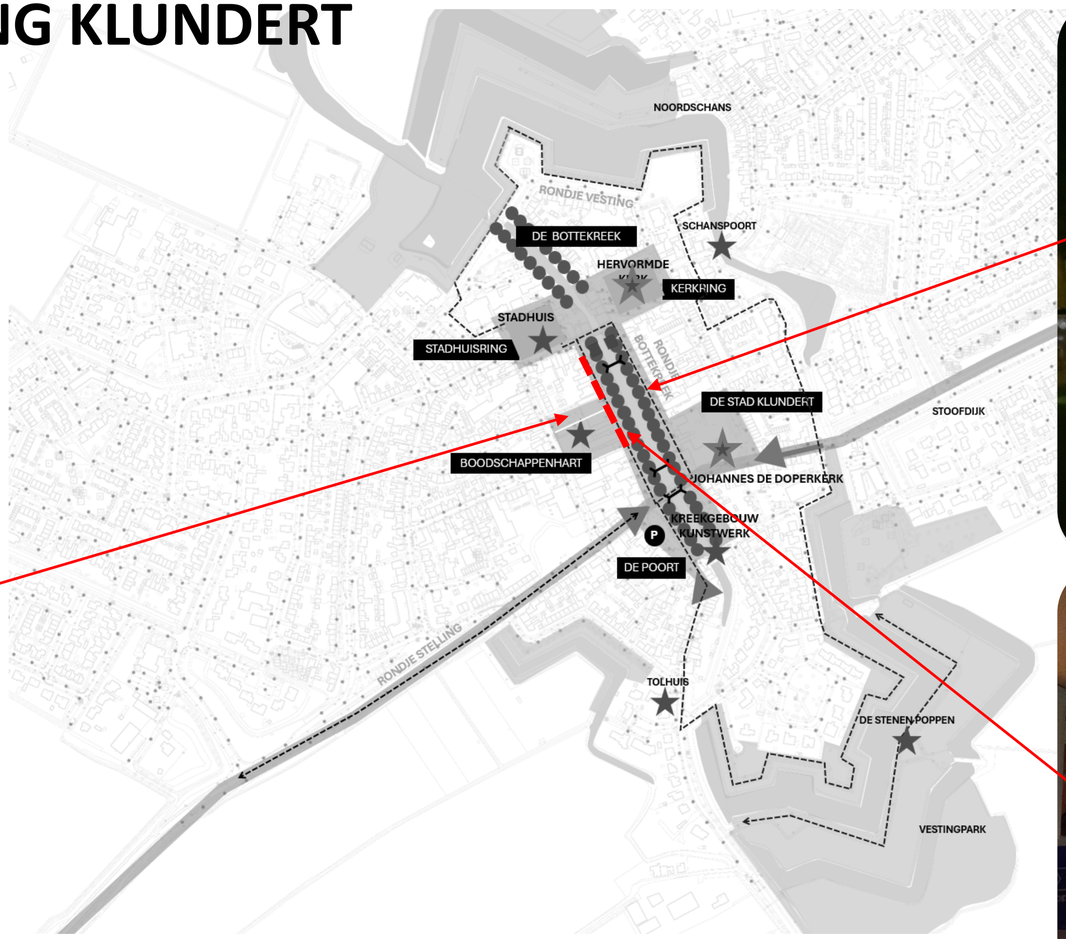

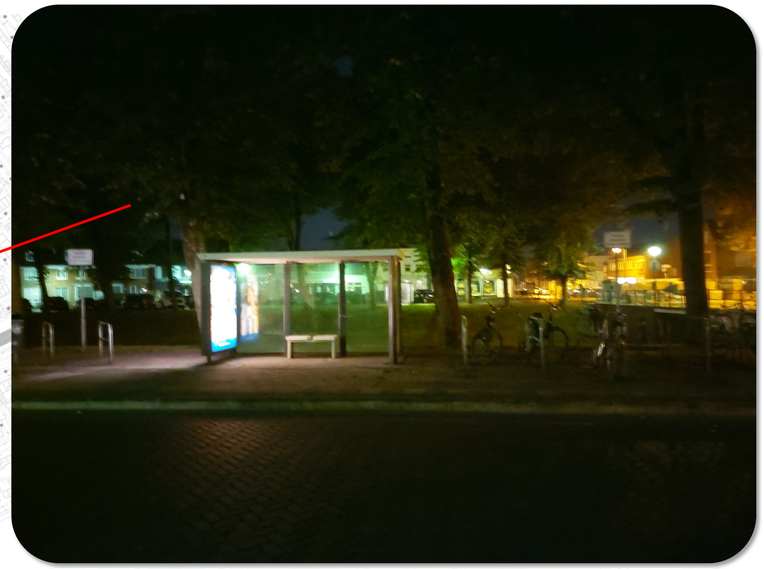

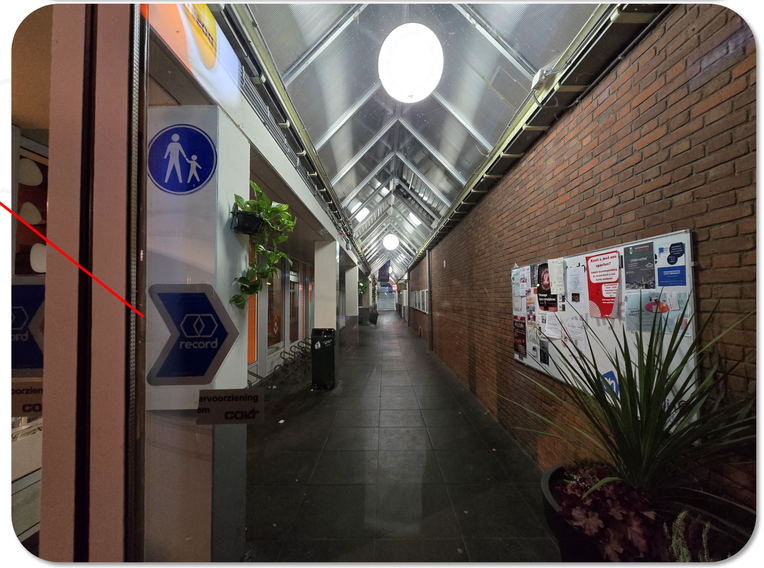

AVONDBEELD (LICHT) RECLAME EN ETALAGES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

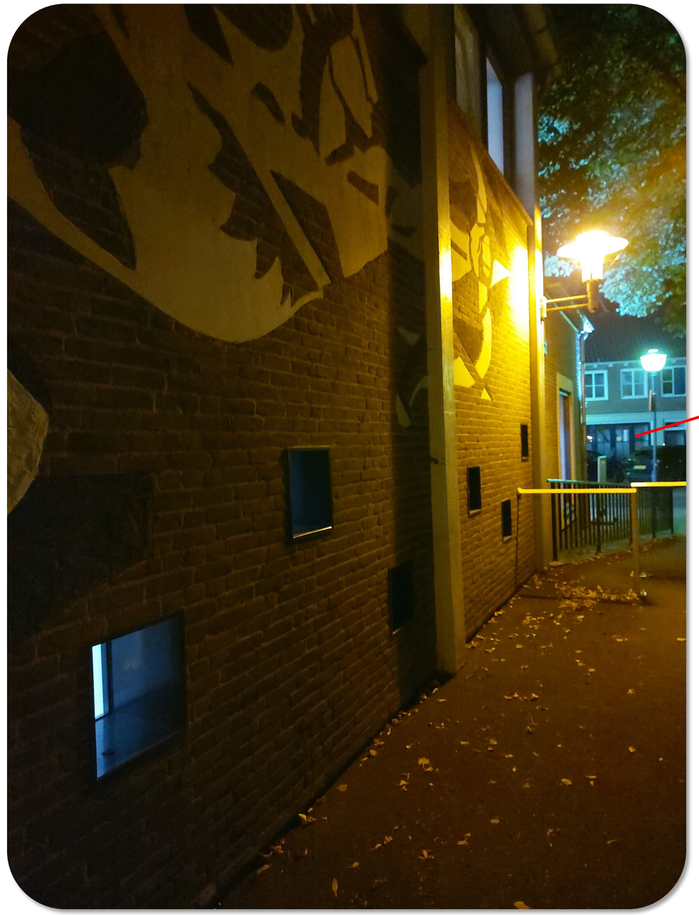

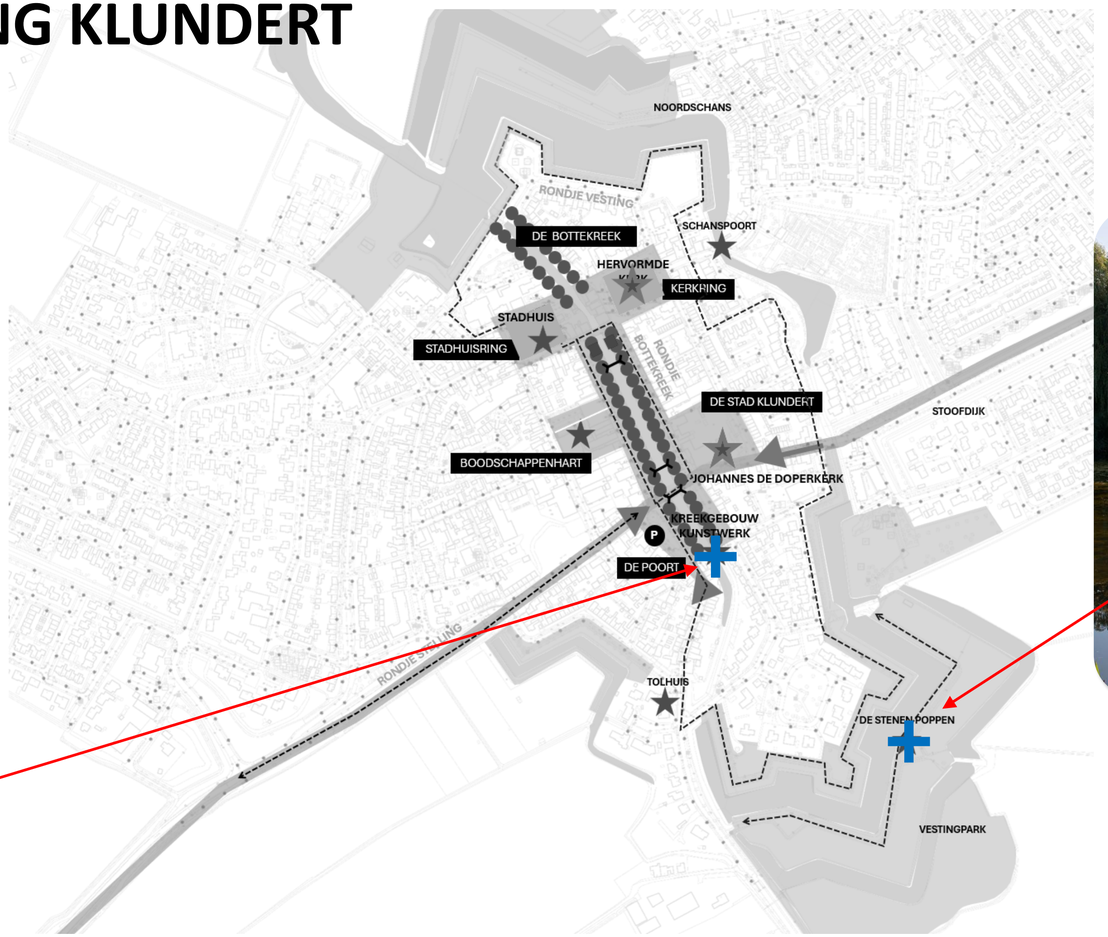

AVONDBEELD KUNSTWERKEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING KLUNDERT

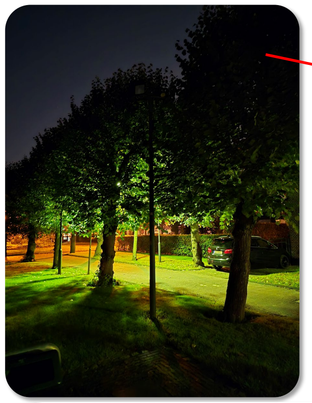

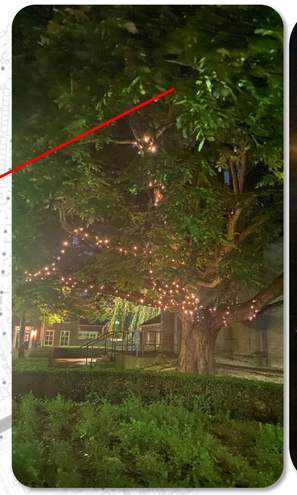

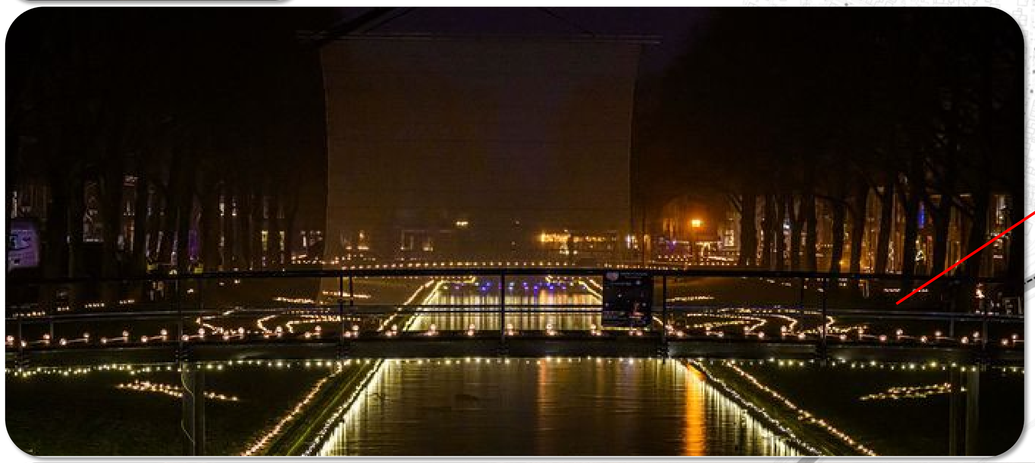

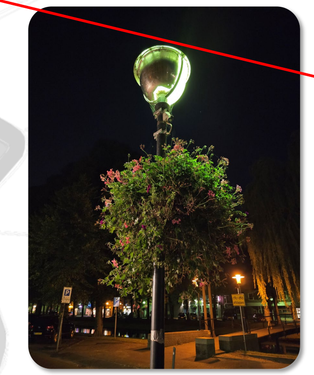

AVONDBEELD FEEST- EN SFEERVERLICHTING

ONZE BEVINDINGEN

- De openbare verlichting richt zich vooral op de straten, rondom het water is het erg donker.
- **Verlichting** is **verouderd** (lichtkleuren verlopen).
- Veel lampuitval, met name rondom het oude stadhuis, (moeilijk te beoordelen)
- In winkelcentrum / winkelhart zijn nog geen maatregelen genomen voor sfeerverhogende verlichting
- **Etalages** stralen **veel licht** uit (geen sfeervolle aantrekkingskracht).
- (Onbedoeld) mooi beeld van lichtreflectie in het water van de Bottekreek.
- Nog **geen** standaard **sfeerverlichting** rondom en onder de bruggen (fungeren nog niet als landmark ‘s nachts).
- Het **aanlichten** van de **bijzondere gebouwen** en plekken bied kansen.
- Kunstwerk op de kop van de Bottekreek, het kreekgebouw. (Kans voor verlichting als landmark)
- De Johannes de Doperkerk (De Stad Klundert) is sfeer verlicht als landmark. Hier en daar zijn grondspots niet (meer) functioneel.
- De Bottekreek vormt de ruggegraat van Klundert en is nog niet als zodanig verlicht.

HUIDIGE STAAT VERLICHTING FIJNAART

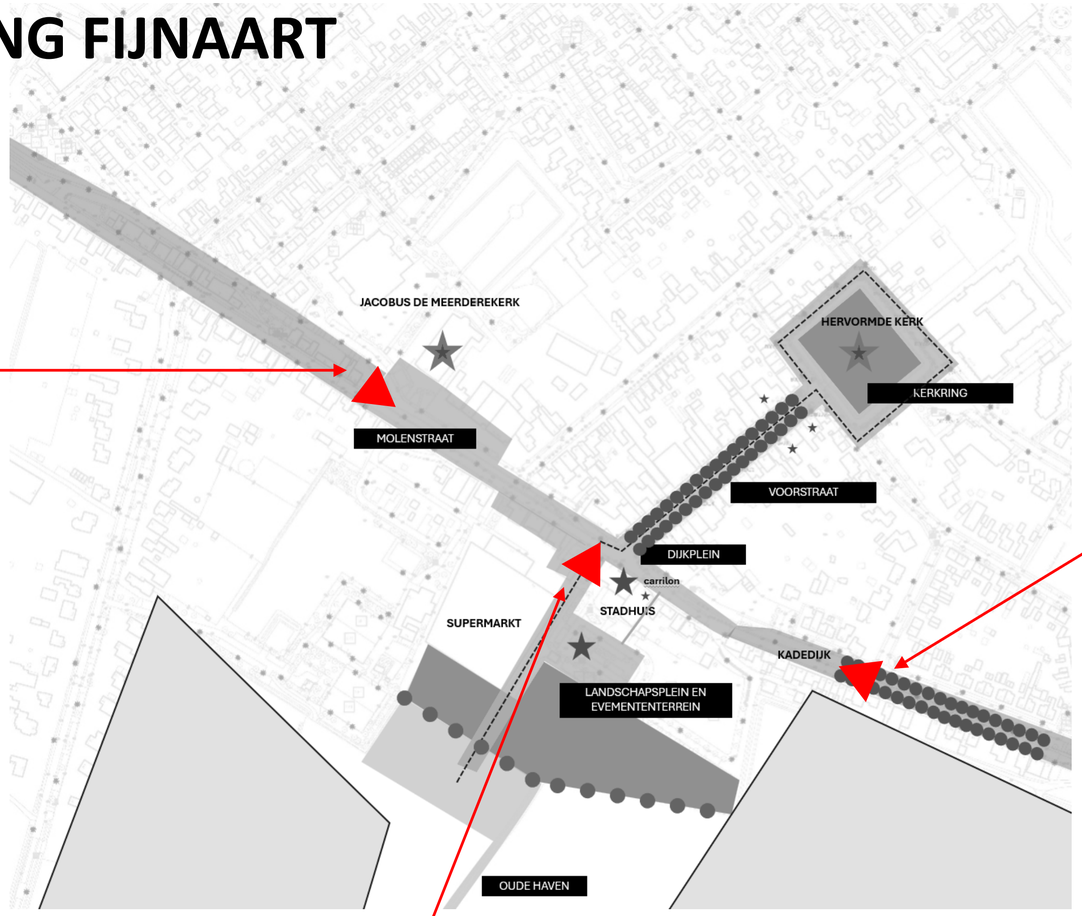

AVONDBEELD ROUTES EN ENTREES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING FIJNAART

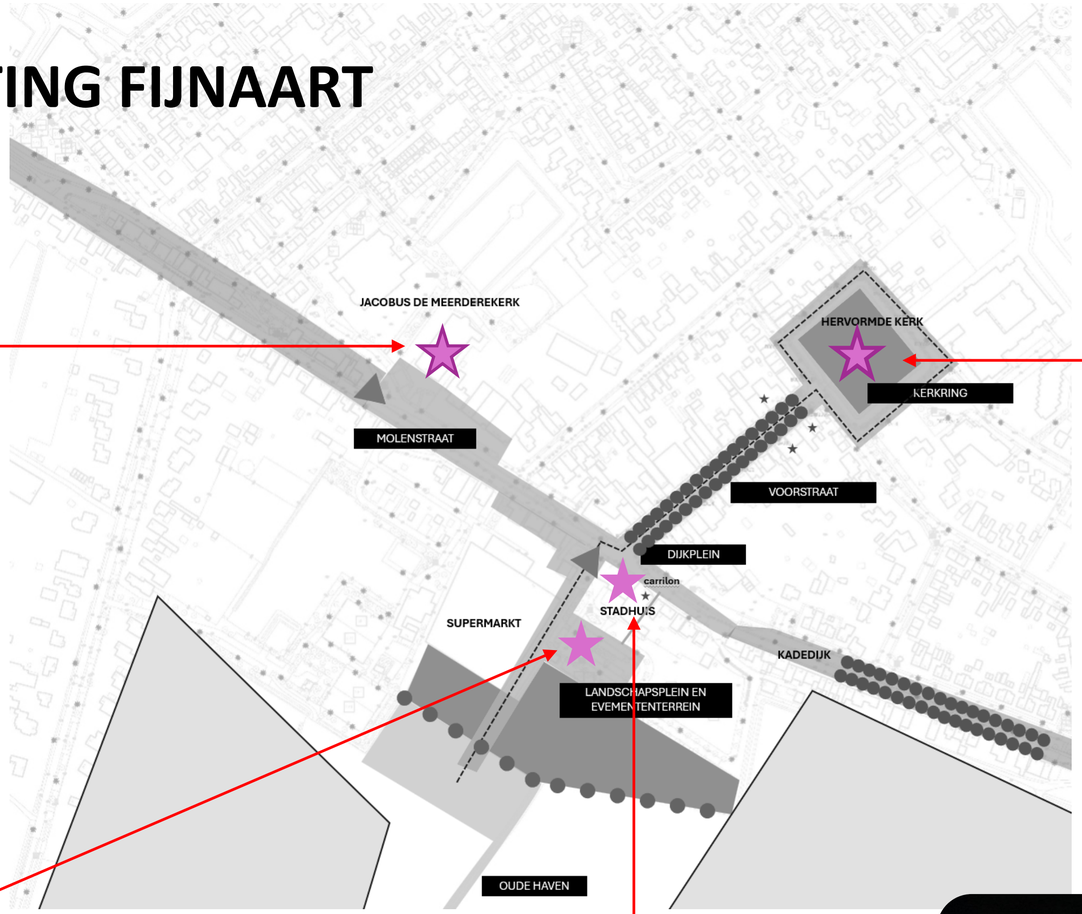

AVONDBEELD LANDMARKS

HUIDIGE STAAT VERLICHTING FIJNAART

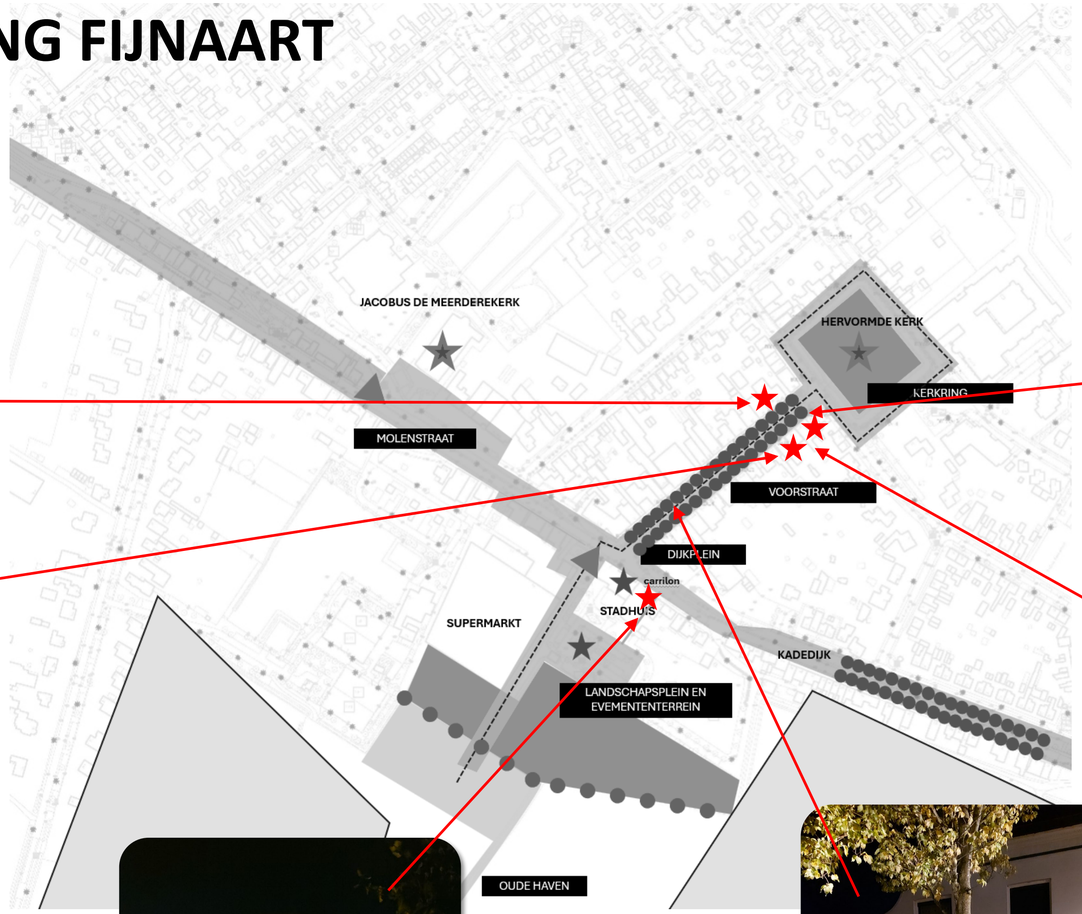

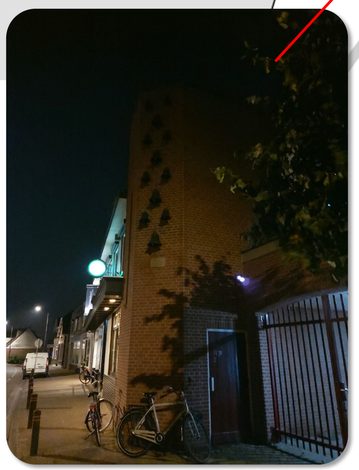

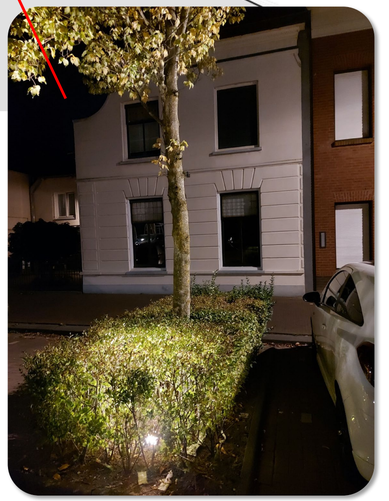

AVONDBEELD MONUMENTEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING FIJNAART

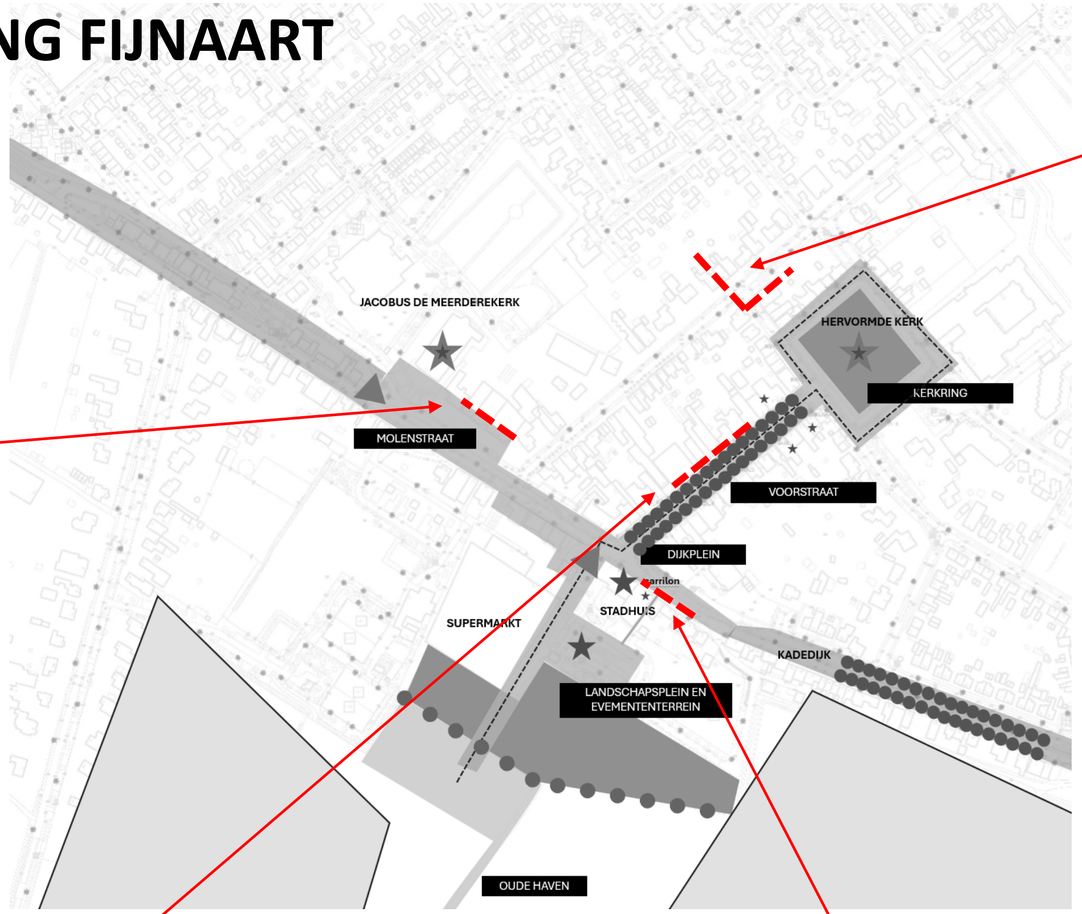

AVONDBEELD (LICHT) RECLAME EN ETALAGES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING FIJNAART

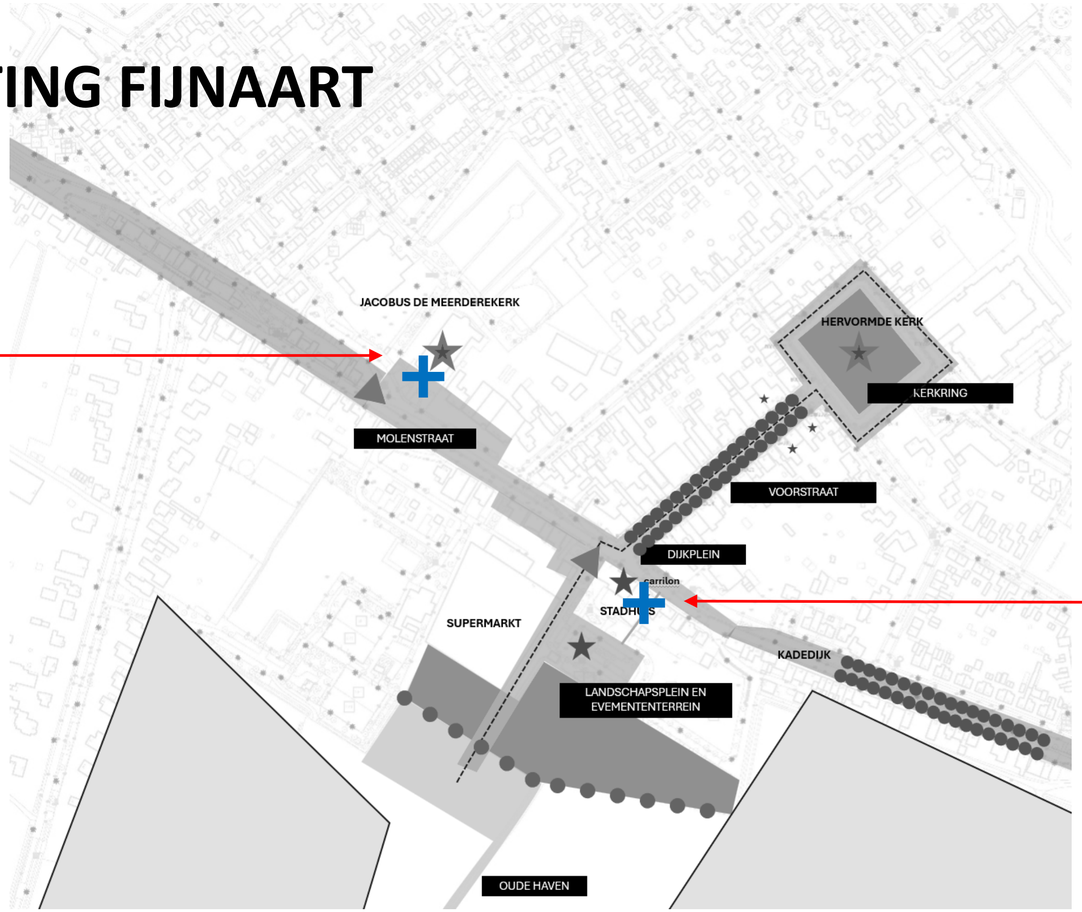

AVONDBEELD KUNSTWERKEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING FIJNAART

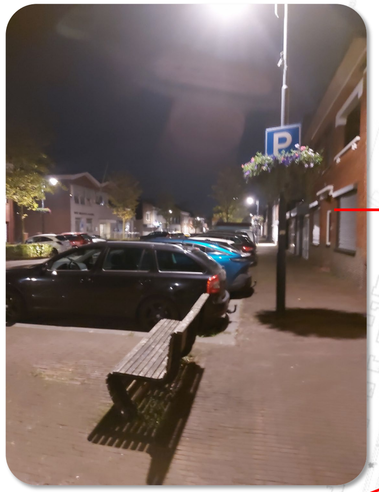

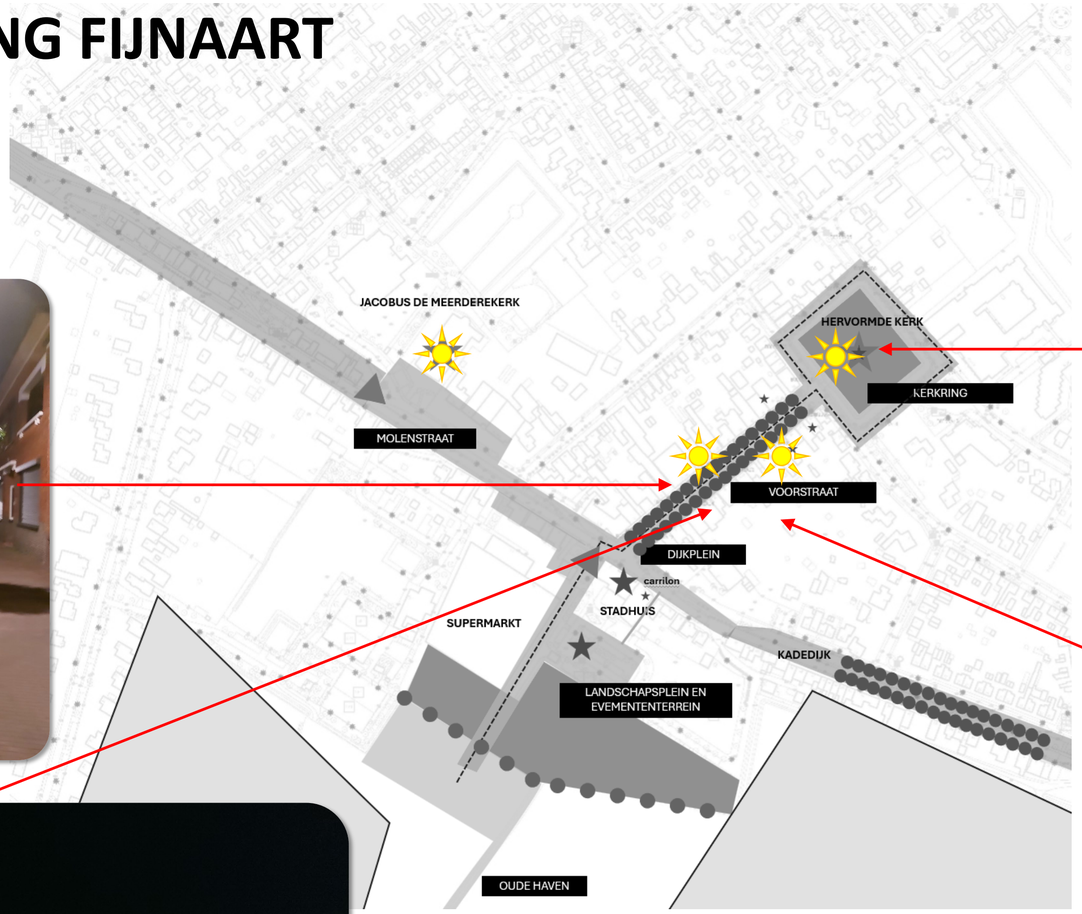

AVONDBEELD FEEST- EN SFEERVERLICHTING

ONZE BEVINDINGEN

- Groot aantal **donkere locaties** in het dorp (geeft een onveilig gevoel).
- Vrijwel geen decoratieve verlichting, afgezien van de Voorstraat (hier en daar een boom aangelicht)
- Fijnaart heeft **weinig landmarks** en kunstwerken.
- De kerk met kerkring is met een aantal spots vlak verlicht met zeer brede lichtbundels (Lichthinder en lichtverspilling).
- **Balans** tussen veilige verlichting en het accentueren van de mooie plekken **benodigd**.
- Routing in Fijnaart is goed, uitdaging zit in het karakter van de Molenstraat (hoge masten);
- Kans om **lichtpunthoogten omlaag te brengen**.
- **Afstemming** gewenst tussen de zones en **lichtuitingen**.
- Jacobus de Meerderekerk heeft kunstwerk dat reeds is verlicht (**grote contrasten**).
- Er zijn veel verschillende armatuurtypen.

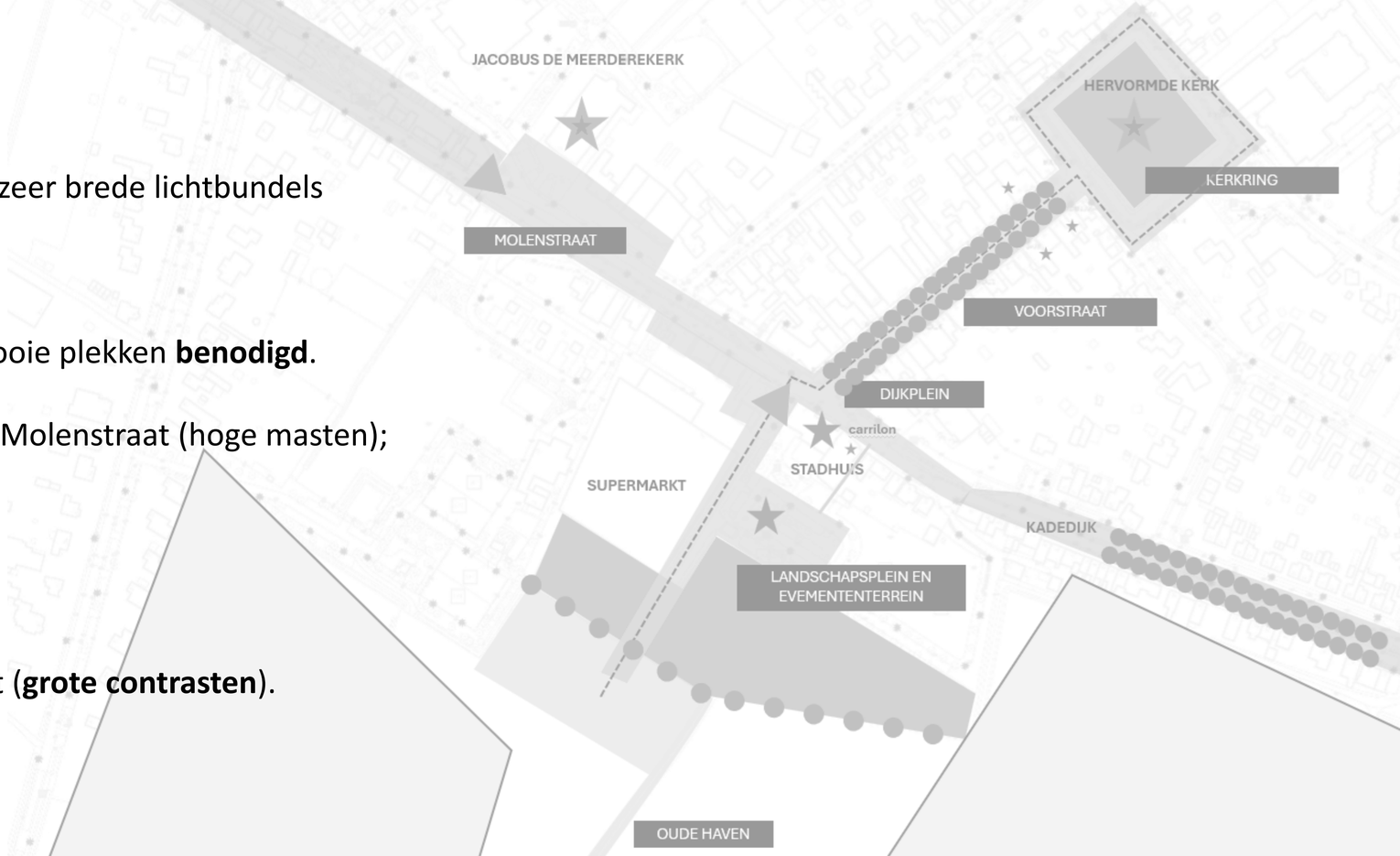

HUIDIGE STAAT VERLICHTING ZEVENBERGEN

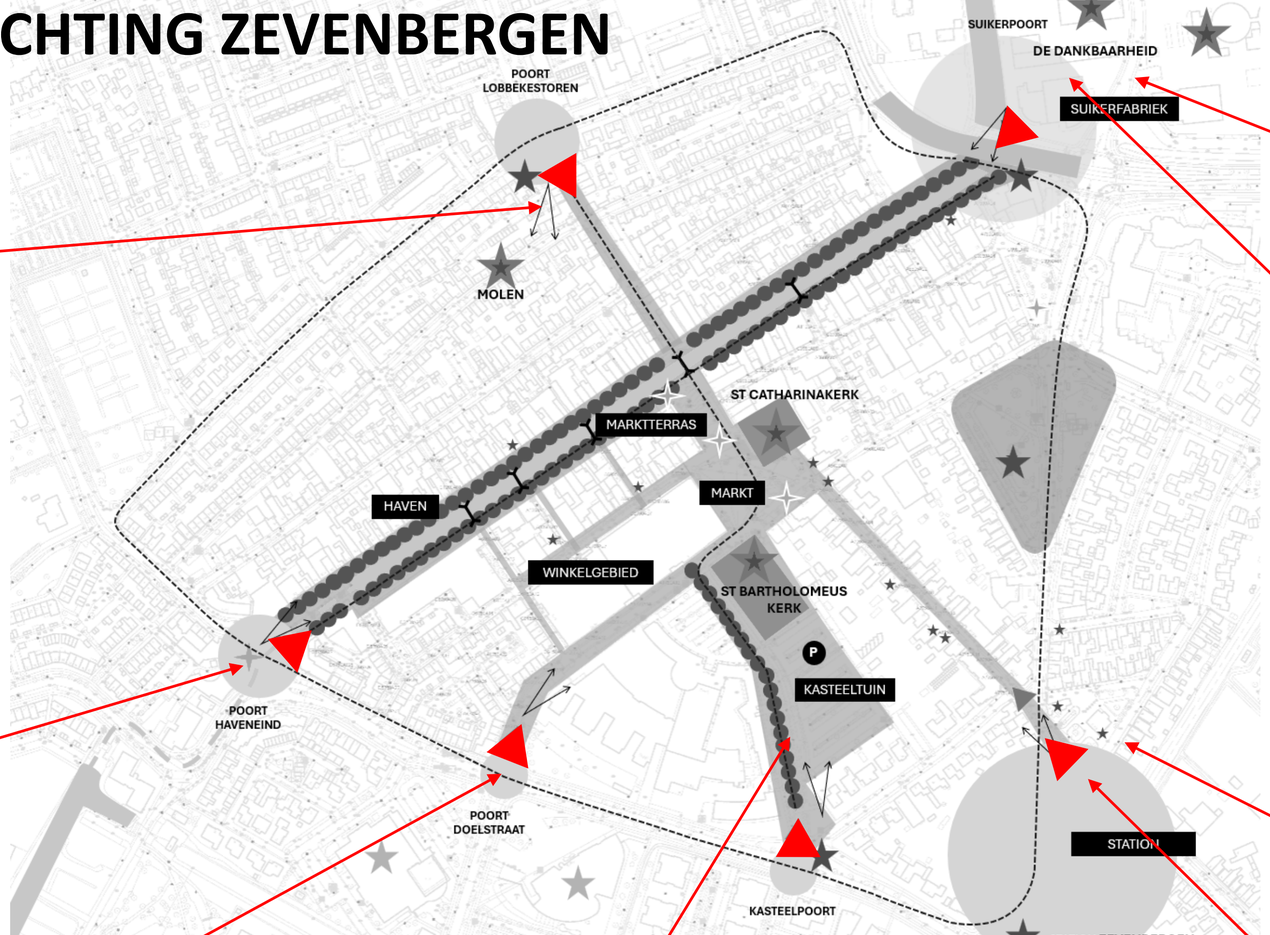

AVONDBEELD ROUTES EN ENTREES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING ZEVENBERGEN

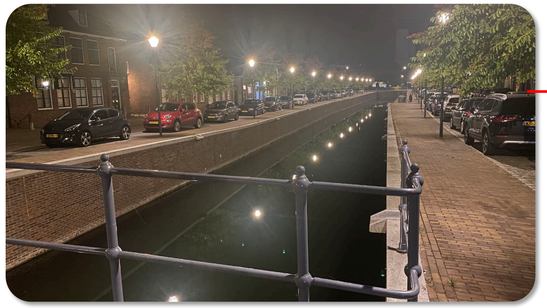

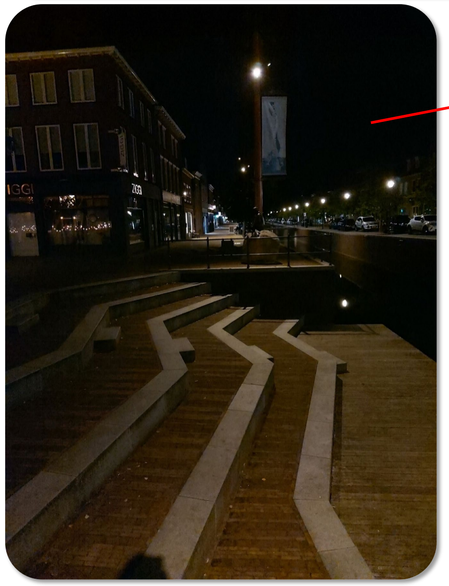

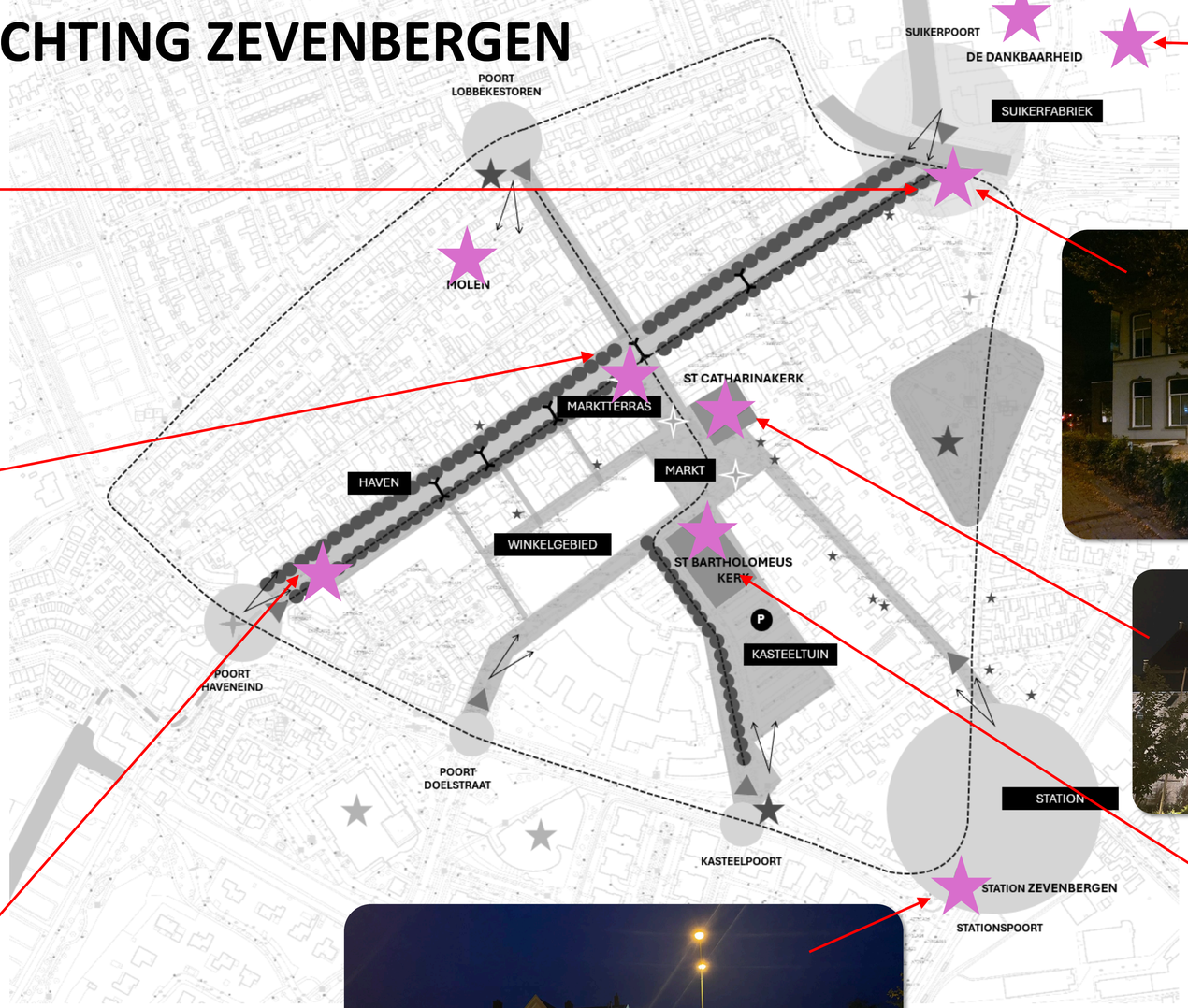

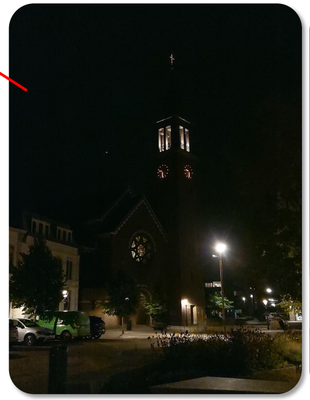

AVONDBEELD LANDMARKS

HUIDIGE STAAT VERLICHTING ZEVENBERGEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING ZEVENBERGEN

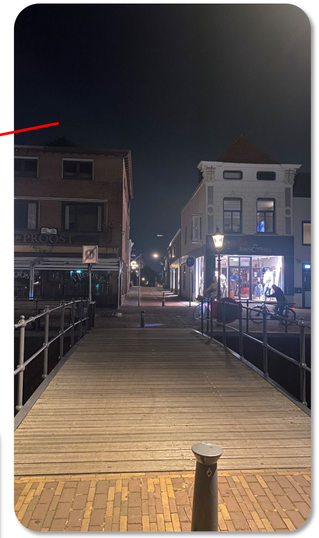

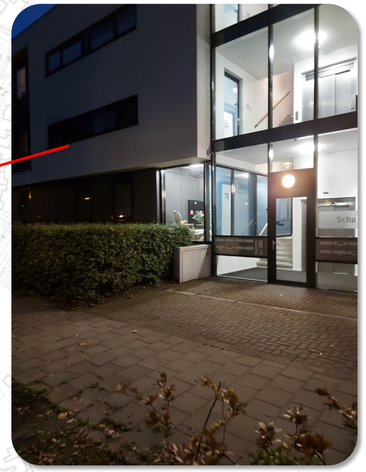

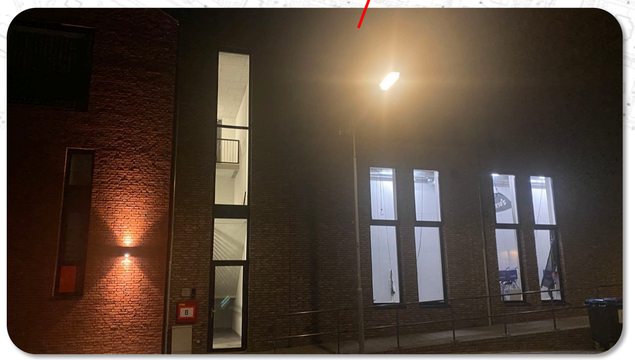

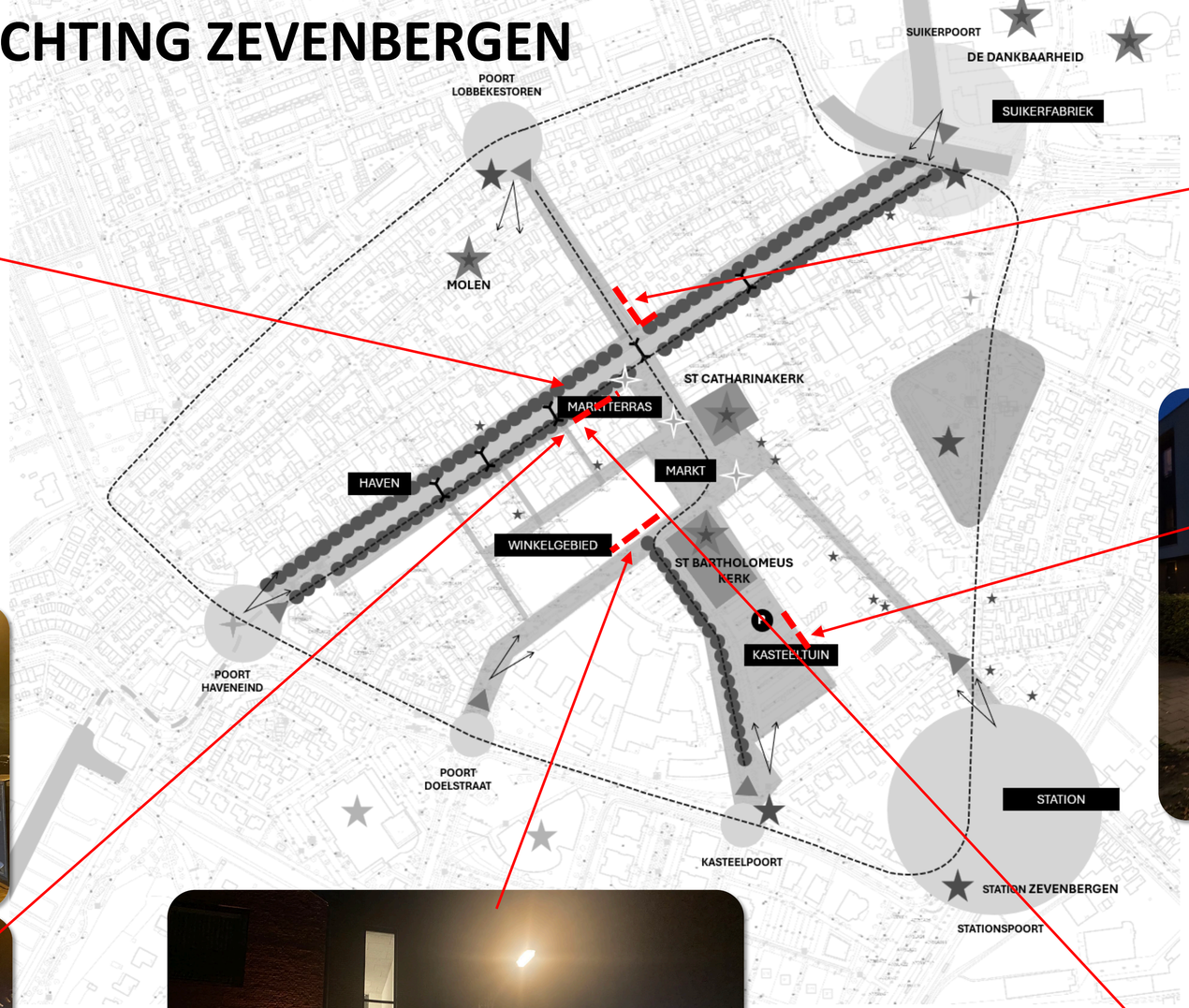

AVONDBEELD (LICHT) RECLAME EN ETALAGES

HUIDIGE STAAT VERLICHTING ZEVENBERGEN

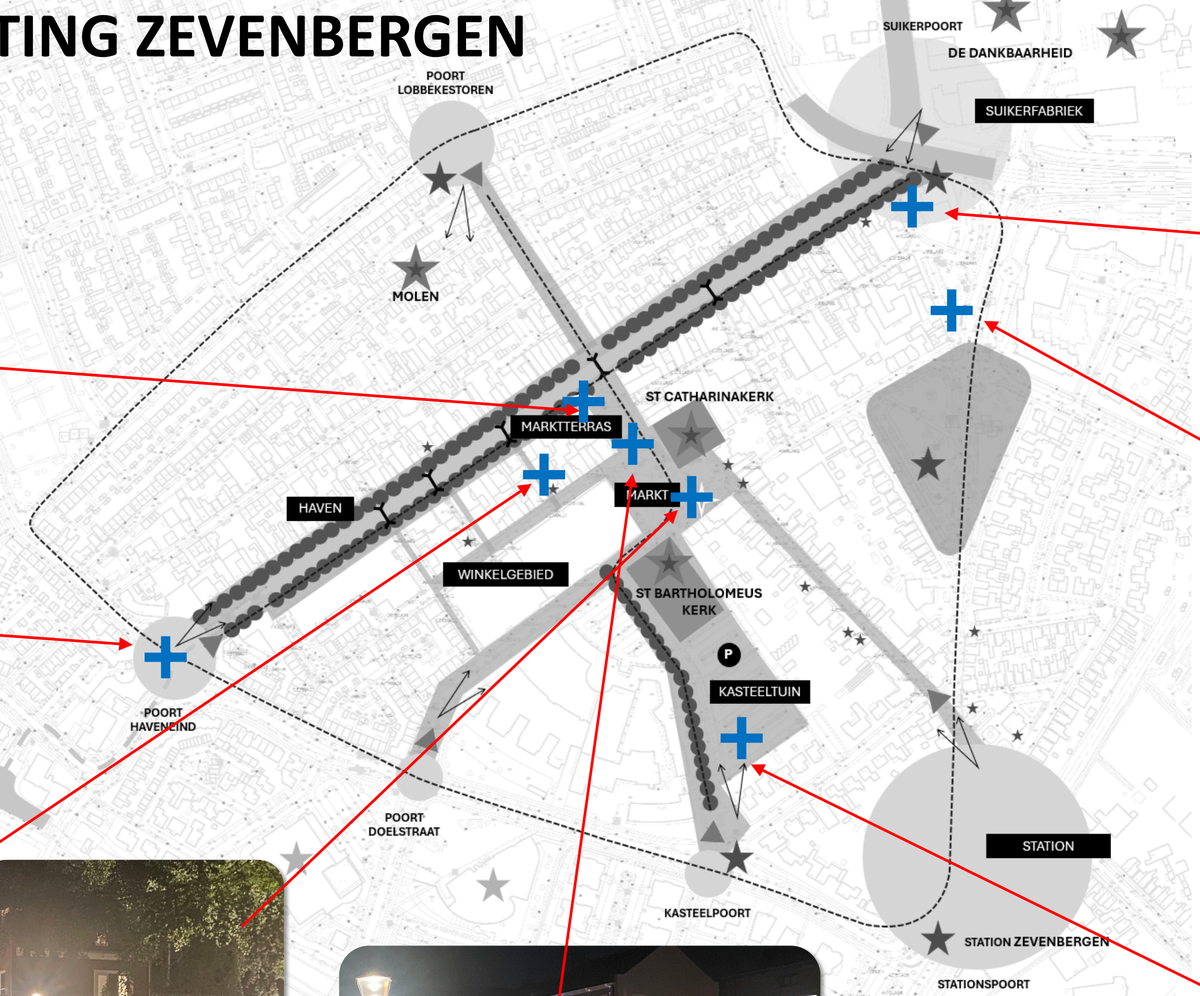

AVONDBEELD KUNSTWERKEN

HUIDIGE STAAT VERLICHTING ZEVENBERGEN

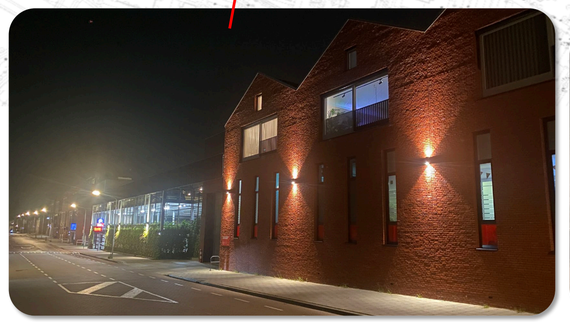

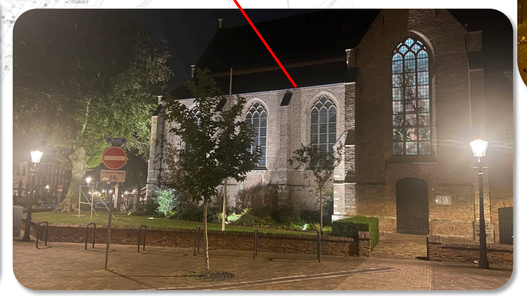

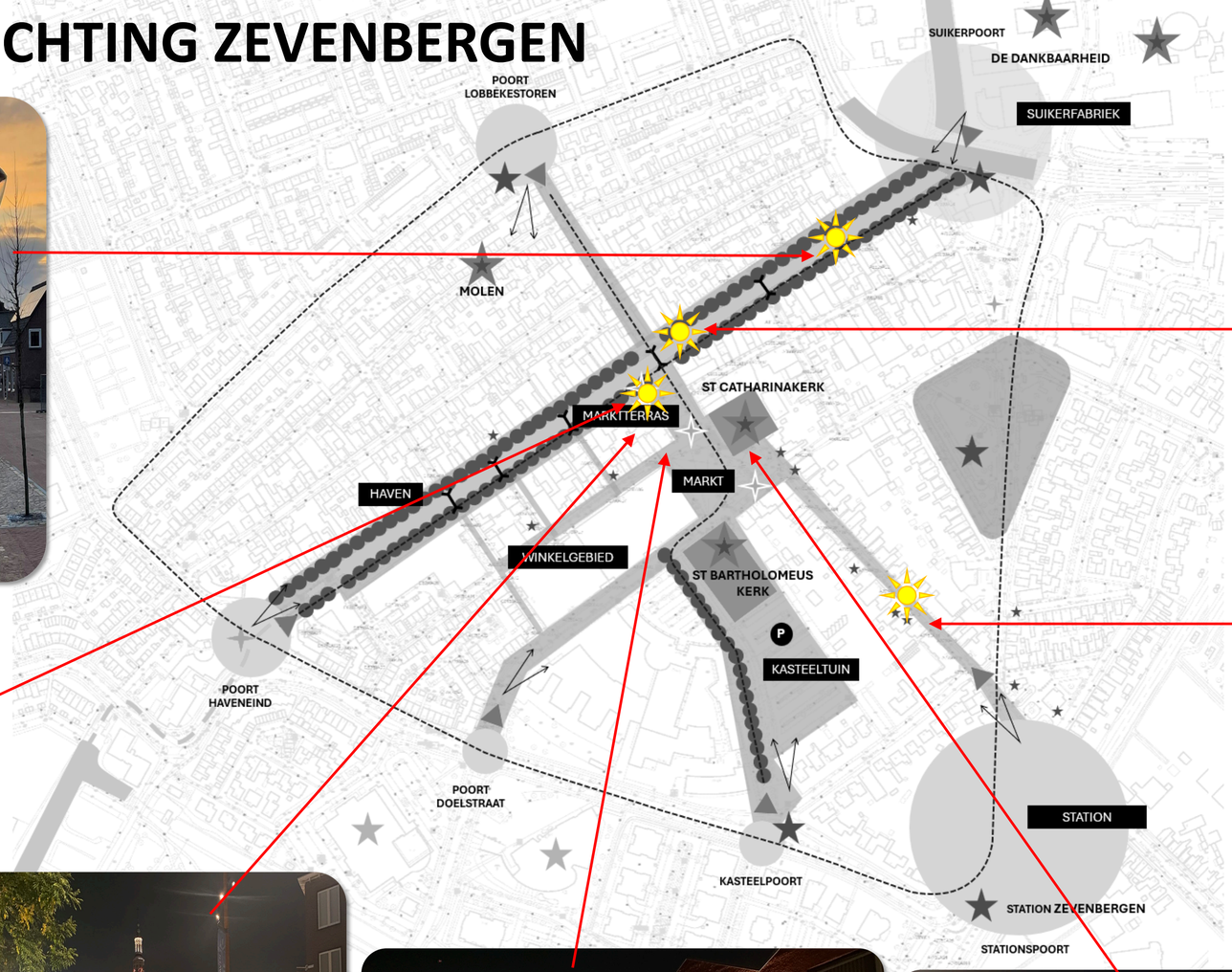

AVONDBEELD FEEST- EN SFEERVERLICHTING

ONZE BEVINDINGEN

- Zevenbergen is recent gedeeltelijk heringericht, er is ‘s avonds echter gebrek aan **afstemming** tussen de **lichtuitingen**.
- **Veel onbenutte kansen** om routes, verbindingen en verblijfplekken aantrekkelijker te maken.
- Oriëntatiepunten nog niet overal goed zichtbaar cq. sfeervol verlicht.
- Decoratieve verlichtingsuitingen zijn erg verschillend (prikkabels, lichtslangen, etalageverlichting).
- Aardig wat inefficiënte verlichting, soms hierdoor ook lichthinder door (feest)verlichting.
- Veelvuldig **gebruik van prikkabels** met (LED)lampen met lichtgordijn als gevolg.
- Onbewuste spiegeling van armaturen in het water, is mooi, mogelijk dat die bewust decoratief kan worden voorzien.

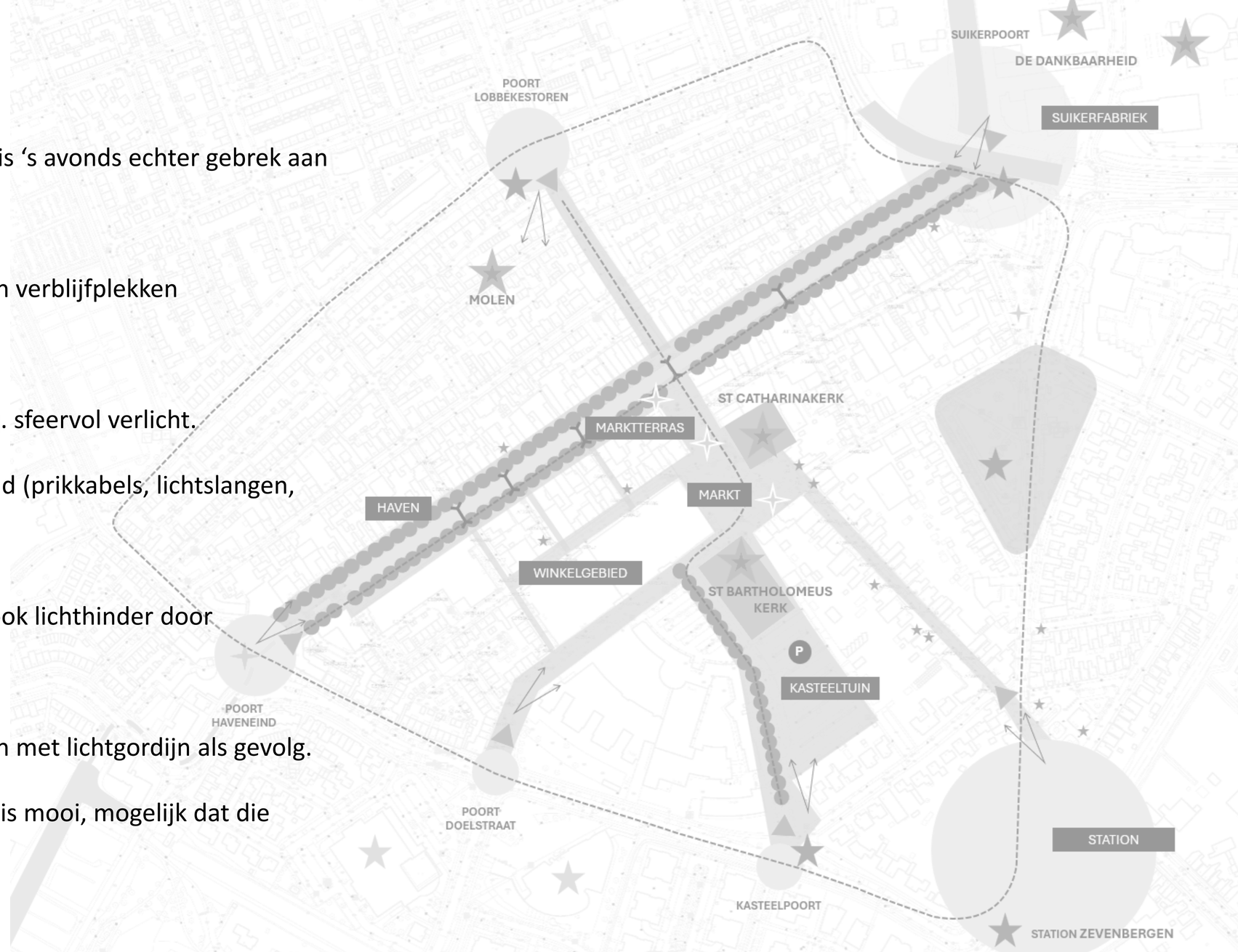

ANALYSE
RUIMTELIJKE STRUCTUUR

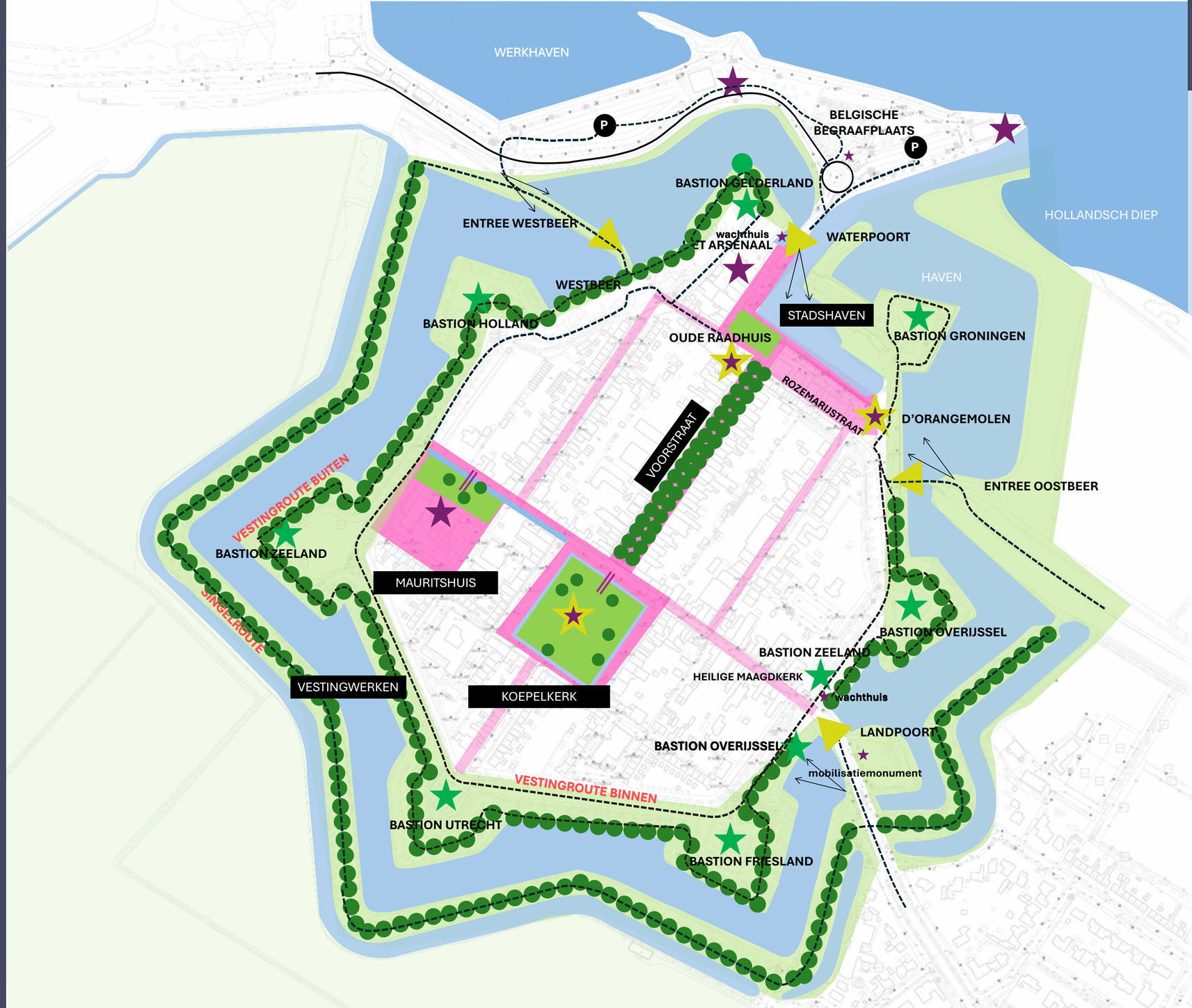

RUIMTELIJKE STRUCTUUR WILLEMSTAD

ICONEN BEPALEND VOOR DNA

- vesting, stelling Hollands Diep
- verdedigingswerken
- entrees/poorten

IDENTITEITSDRAGERS

- de vestingwerken
- de stadshaven
- de Voorstraat, groene loper
- Kerkring met Koepelkerk, verborgen park
- Mauritshuis, verborgen parel

LANDMARKS

hoogtepunten

- Koepelkerk
- d'Orangemolen
- Oude raadhuis

MONUMENTEN

sfeermakers

- Mauritshuis
- wachthuisjes, grens vesting markant
- Arsenaal, de vesting bewapend

ENTREES EN POORTEN

- waterpoort
- landpoort
- entree Westbeer
- entree Oostbeer

ROUTES

ontdekroutes met (historische) verhalen

- vestingroute binnen
- vestingroute buiten
- Singelroute

RUIMTELIJKE STRUCTUUR KLUNDERT

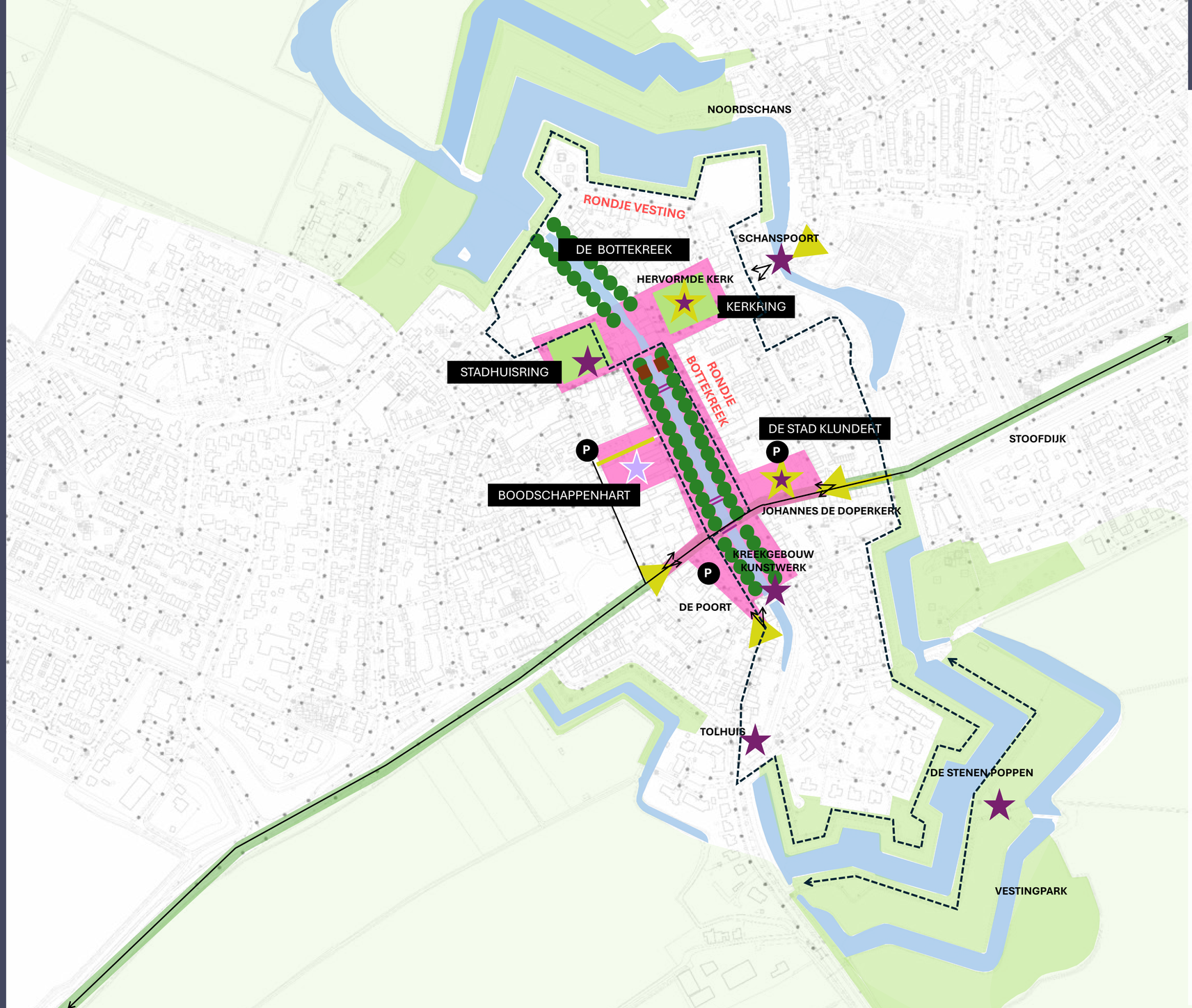

CENTRUM
IDENTITEITSDRAGER
VESTINGWERK
LANDMARK
MONUMENTEN
BIJZONDER GEBOUW
ENTREES EN POORTEN
PARKEREN
ZICHTLIJNEN
ROUTES
BRUGGEN

ICONEN BEPALEND VOOR DNA

- verdedigingswerken, stelling Hollands Diep
- vesting, Voorstraatdorp
- entrees/poorten
- Bottekreek

IDENTITEITSDRAGERS

- de Bottekreek
- de stad Klundert
- stadhuisring
- kerkring

LANDMARKS

hoogtepunten

- De stad Klundert
- Hervormde kerk

MONUMENTEN

Sfeermakers bij nacht

- Stadhuis
- Kreekgebouw

ENTREES EN POORT

- de poort
- Tolhuis
- Schanspoort

ROUTES

ontdekroutes met (historische) verhalen

- rondje Bottekreek
- rondje vesting

RUIMTELIJKE STRUCTUUR FIJNAART

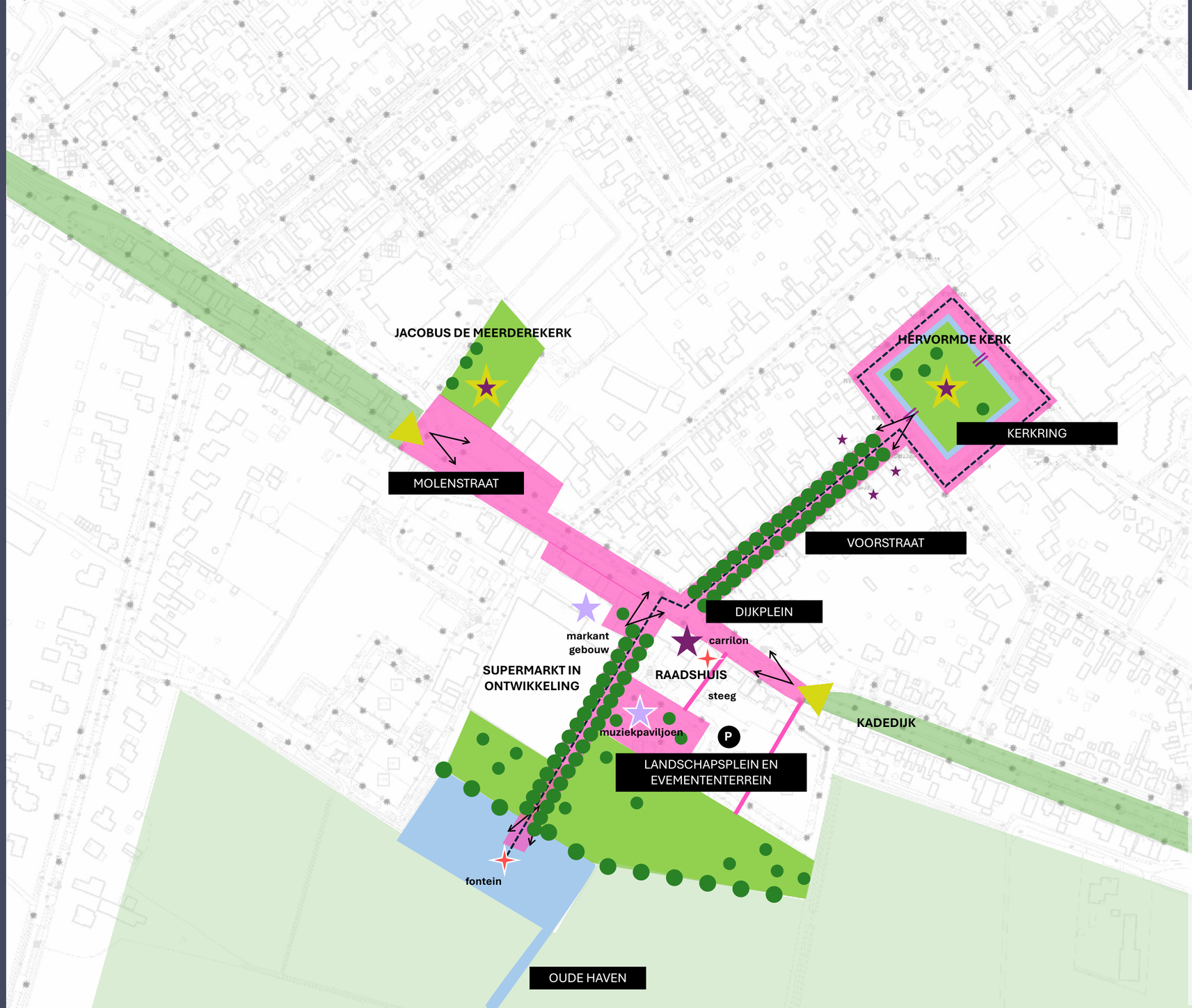

CENTRUM
IDENTITEITSDRAGER
LANDMARK
MONUMENTEN
BIJZONDERE GEBOUW
ENTREES
P PARKEREN
ZICHTLIJNEN
ROUTES
BRUGGEN
KUNSTWERK
1. Carrilon
2. Fontein

ICONEN BEPALEND VOOR DNA

- Voorstraat met kerkring
- dijk aan de polder

IDENTITEITSDRAGERS

- Voorstraat met kerkring
- dijkplein
- landschapsplein met evenemententerrein
- Molenstraat

LANDMARKS

hoogtepunten

- Hervormde kerk
- Jacobus de meerderekerk

MONUMENTEN

sfeermakers

- stadhuis

BIJZONDER GEBOUW

sfeermakers

- muziekpaviljoen
- markant gebouw

KUNSTWERKEN

- carrilon
- Fontein (toekomstige ontwikkeling?)

ENTREES EN POORT

- entree Molenstraat
- entree dijkplein

ROUTES UITLICHTEN

ontdekroutes met (historische) verhalen

- verhaal oude haven
- route kerkring naar landschapsplein, polder

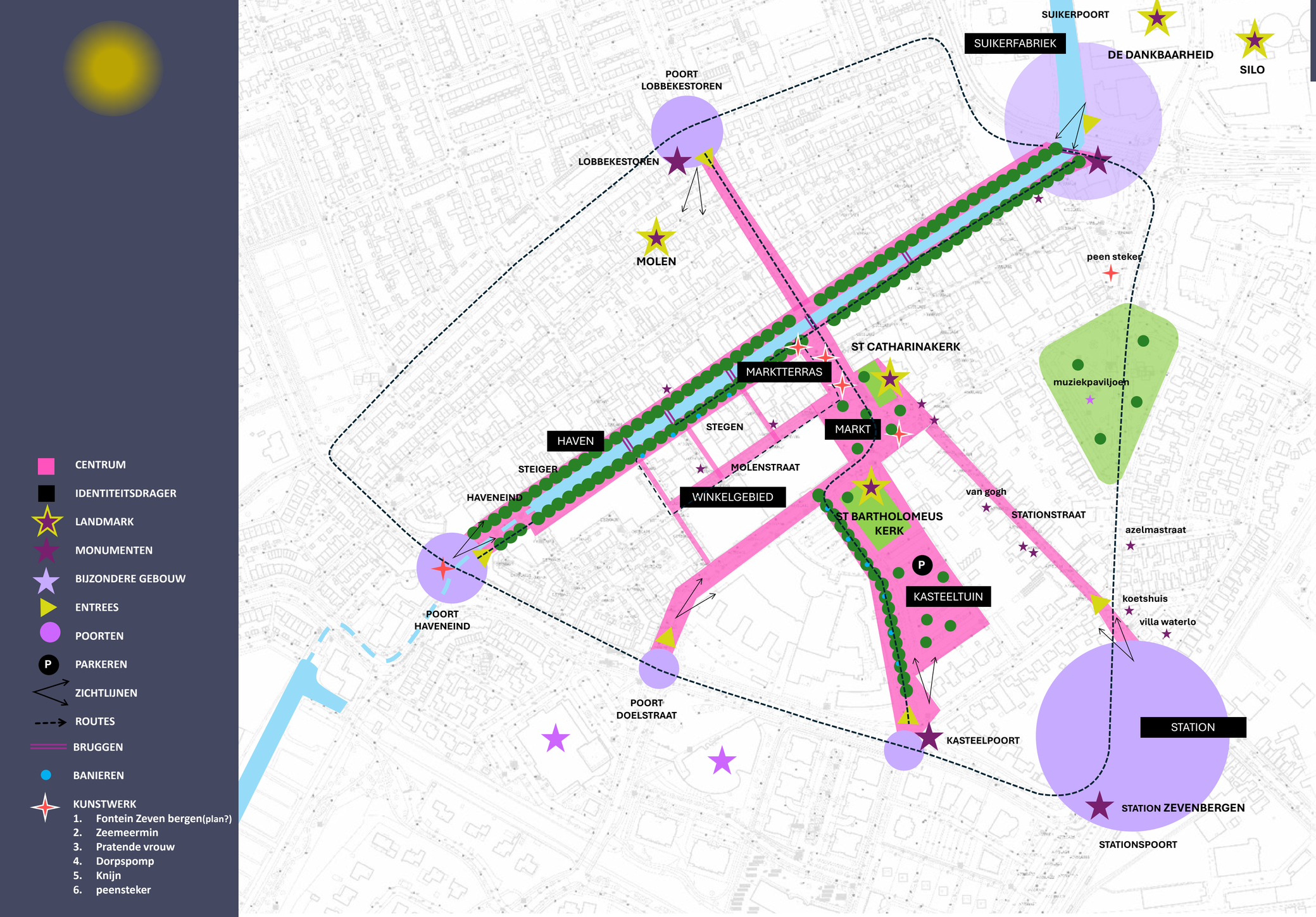

RUIMTELIJKE STRUCTUUR ZEVENEBERGEN

ICONEN BEPALEND VOOR DNA

- suikerfabrieken + silo's
- haven en bruggen
- markt en kerken

IDENTITEITSDRAGERS

- Haven, spiegel van licht
- de suikerfabriek, energiek lichtbaken
- Kasteeltuin, spot op historie
- Markt, licht op grandeur
- Marktterras, feestelijk en verkwikkend
- winkelgebied, verleidelijk ingetogen

LANDMARKS

hoogtepunten bij nacht

- Catharinakerk
- Bartholomeuskerk
- molen
- toren suikerfabriek, silo's

MONUMENTEN

sfeermakers bij nacht

- Muziekpaviljoen
- Beeldbepalende bebouwing

ENTREES EN POORTEN

- poort Kasteelpoort
- poort Doelstraat
- poort aveneind
- poort Lobbekestoren
- poort suikerfabriek
- poort station

ROUTES

ontdekroutes met (historische) verhalen

- Suikerroute (nieuw)
- handel – banieren (bestaand)
- kasteelpoort – banieren (bestaand)
- winkelrondje

LICHTVISIE

VIER CENTRA

WAAROM VISIE VOOR SFEERVERLICHTING?

DUURZAME EN VEILIGE SFEERVERLICHTING VITALE CENTRA:

- **Cultuurschoon ‘s avonds zichtbaar**
- **Versterken identiteit**
- **Versterken sfeergebieden en onderlinge samenhang**
- **Herkenbare oriëntatiepunten en routes**
- **Sfeervollere leefomgeving**
- **Efficiënt gebruik, beheer en onderhoud**
- **Veilige installaties**

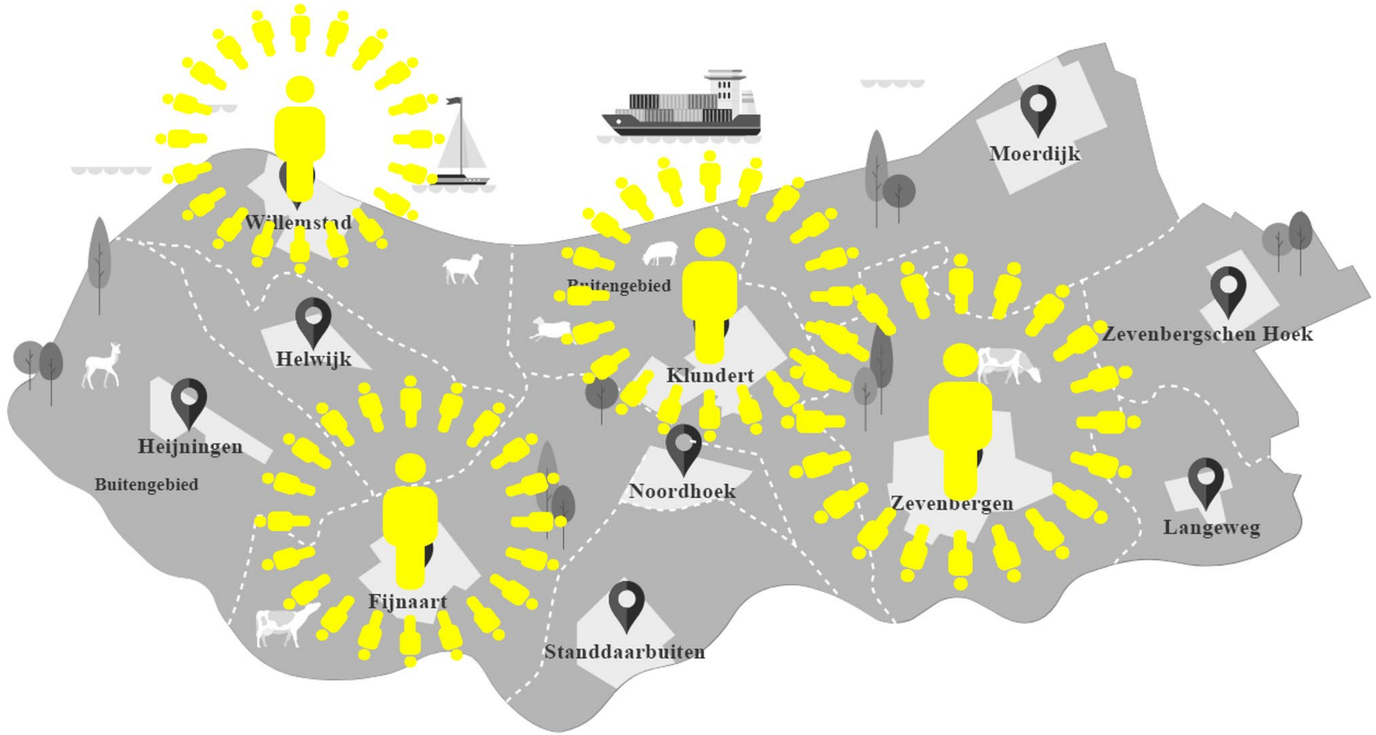

INTEGRALE LICHTBELEVING

Centrumverlichting bestaat uit openbare verlichting en sfeerverlichting (architecturale verlichting).

In deze verkenning ligt focus op de **lichtbeleving en sfeerverlichting in de centra.** Dat houdt bijvoorbeeld in: het sfeervol aanlichten.

Openbare verlichting is de basis voor een goed avondbeeld. De huidige openbare verlichting is in Zevenbergen recent vernieuwd, hier is alleen een optimalisatieslag nodig. In de andere centra zijn is de openbare verlichting nog verouderd.

Sfeerverlichting is de bijzondere 'extra' verlichting van de centra. Maar alles wat uitgelicht wordt moet een meerwaarde hebben (erfgoed, toerisme, etc.)

Beleving van sfeer door het voorzien in contrasten
Dit kan met behulp van licht maar ook met gebruik van texturen en verschillende materialen. **Zorg voor balans**

NB. **Sfeerverlichting is één onderdeel** binnen het totaal van verlichting in de openbare ruimte, deze moet dus integraal worden bezien en op elkaar worden afgestemd.

Samenhang verlichting door afstemming

Landmarks ondersteunen leesbaarheid van stad en dorp

Rust en samenhang door consequent verlichten

Identiteit versterken – lichtaccenten

SLIMME VERLICHTING FLORA EN FAUNA

Rekening houden met mens, plant en dier (omgevingswet)

Aandachtspunten vanuit ecologie:

- Geen lichttoename door licht efficiënt in te zetten met sturing op basis van tijd en seizoen.
- Gebruik maken van beschikbare ecologische data (voor inzage belangrijke verblijfsplekken of foerageerroutes)
- Verlichting over water met vleermuis activiteit uit als vleermuizen vliegen

Geen overtollig licht, goede afstemming voor een zorgvuldige afweging van alle belangen

Enkele gebieden die extra aandacht vragen voor ecologie:

- Vestingwerken
- Gebouwen en objecten met belangrijke verblijfsplekken
- Bomen met verblijfsplekken
- Strooilicht rond wateroppervlakken
- Donkere omgevingen die aansluiten op natuur gebieden (bv Hollands Diep)

Het lichtbeeld aanpassen op het gedrag van vleermuizen Markt Emmen

Openbare verlichting in de centra

- Goede basislaag (beleidsplan openbare verlichting)
- Functioneel (ingetogen) of klassiek
- Warme lichtkleur 2700 – 3000K
- Lichtniveau 2-3 lux

Accentverlichting voor landmarks, groen, monumenten

- Regulier 3000K
- Speciale locaties (bijv. landmarks) bij feesten in kleur (DMX / RGB)

Gebouw gebonden verlichting en Reclame uitingen

- Ondergeschikt en afgestemd op de openbare ruimte (verlichting)
- Voorkomen van lichthinder.
- Niet overweldigend

Omgevingslicht

- Aandacht voor de natuur: bomen, water, groen
- Gebouw gebonden verlichting en reclame

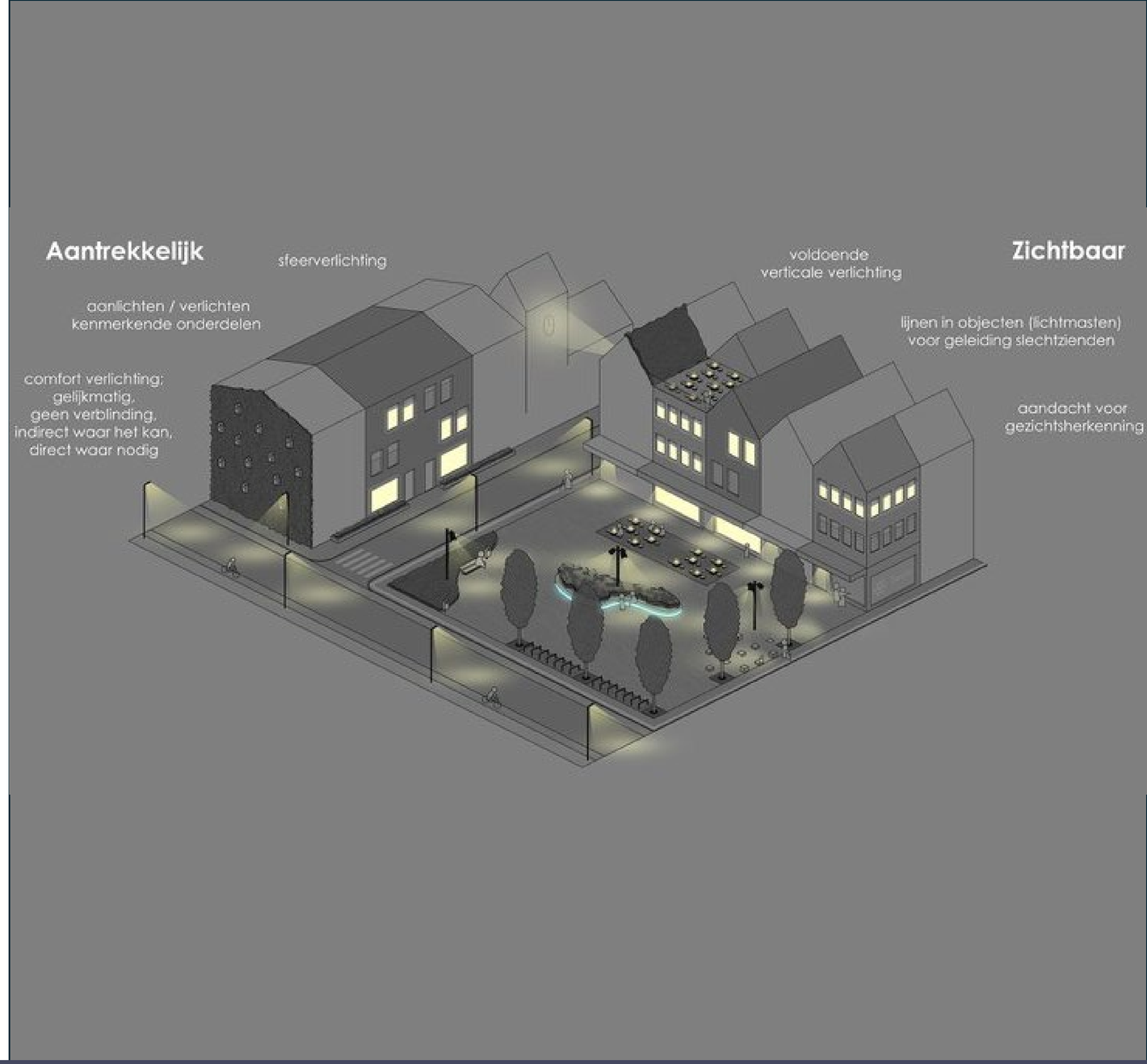

BAKENS IN DE NACHT

De verlichting van ieder landmark is een meerwaarde voor de centra; een trots baken in de avonduren. Samen vertellen de landmarks als iconen het verhaal van Moerdijk. Het lichtbaken in de nacht begeleidt je comfortabel door de straten en geeft richting aan je wandeling.

Elk individueel icoon optimaal tot zijn recht laten komen door het op de meest geschikte manier te belichten

Rekening houdend met:
- zichtbaarheid op afstand ter oriëntatie en onderdeel van de skyline
- beleving van dichtbij door articulatie van vorm en materiaal bouwwerk
- passend bij bouwstijl/vormgeving/materialisatie bouwwerk

uitlichten van specifieke karakteristieken van het gebouw:
- opbouw in hoogte: gelaagdheid/ dragende constructie
- sculpturaliteit: diepte/neggen/terugliggende delen
- architecturale elementen : de kroon, vensters, entree, klok
- setting: plein, tuin, entree/poort

Licht:
- De landmarks als highlights in warmwit licht
- Alleen industriële landmarks, aanpasbaar naar gekleurd licht (voor bijzondere momenten)
- Ingetogen verlicht, geen overmatig licht/lichtsterkte, geen lichthinder (kleur en intensiteit)
- Rekening houdend met fauna

Baken silhouet centra

Setting op plein/ tuin met grote bomen

Opbouw in hoogte

Sculpturaliteit, dieper liggende delen

Vensters

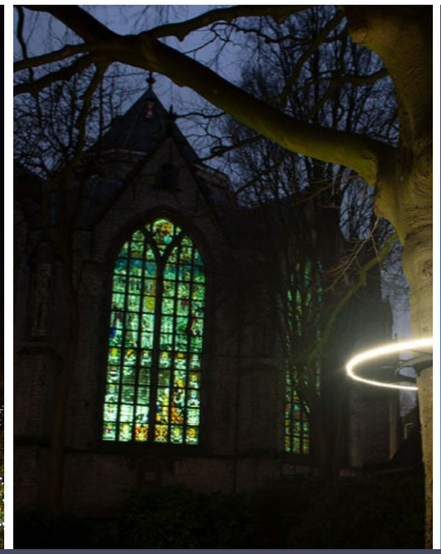

Illuminatie schoorsteen Baken suikerfabriek

UITLICHTEN LANDMARKS

HISTORIE BELEVEN

Monumenten in centra hebben een symbolische en vaak verbindende functie voor de gemeenschap. Het historisch erfgoed geeft karakter aan de bebouwde omgeving en herinnerd ons aan het verleden. Om illuminatie van monumenten effectief en esthetisch verantwoord te realiseren, zijn een aantal aandachtspunten van belang.

Rekening houdend met:
- passend bij bouwstijl/vormgeving/materialisatie bouwwerk
- Subtiel en ingetogen

Uitlichten van specifieke karakteristieken van het gebouw:
- opbouw: gelaagdheid/ ritmiek
- Silhouet: dakrandcontour
- Sculpturaliteit: diepte/neggen/terugliggende delen
- Architecturale elementen : vensters, entree, dakrand
- Details en ornamenten : omlijsting, bovenlichten
- Materialen en texturen
- Setting: plein, tuin, entree/poort

Licht:
- Warm wit licht als basis (geen kleurenshow)
- Contrast/schaduw/kleurtemperatuur voor accentuering
- Lichtregeling op maat

gevelverlichting

contrast

ornamenten

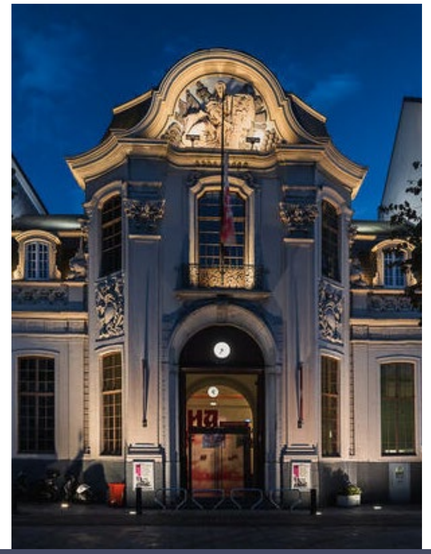

kunst: venster portretten

zachte lichtfilm met accenten

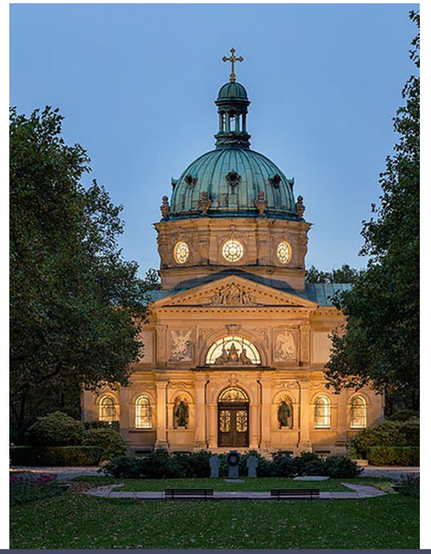

variatie in kleurtemperatuur

ILLUMINATIE MONUMENTEN

LICHTPUNTJES OP DE VESTING

De vestingwerken vormen een prachtige groene mantel rondom de kernen voor een gezond ommetje. Met hun reliëf, hoogteverschillen en indrukwekkende vergezichten bieden ze unieke belevingsmomenten die het bijzondere verleden tot leven brengen. De bastions en relicten van de vestingwerken vertellen het verhaal van Moerdijk op een sfeervolle en betekenisvolle manier.

Donkerte omarmen
Contrast verlichte vestingstad met aantal uitgelichte monumenten en de donkere wal in stand houden en versterken met subtiele toevoegingen die de aanblik van de vesting s 'avonds versterken en de veiligheid verhogen.

Accenten om de oriëntatie in de stad te versterken
- Aanlichten bijzondere bouwwerken op de bastions
- Verlichting bij de toegangen:
  landpoorten en de beren, toegangsbruggen – entrees die welkom heten

Licht
- Ingetogen verlicht, geen overmatig lichtgebruik/ lichtsterkte
- Geen lichthinder (kleur en intensiteit)
- Rekening houdend met fauna
- Geen functionele verlichting maar route geleiding
- Highlights op de vesting (ingetogen)

subtiele verlichting

ingetogen highlights op de vesting

aanlichten bijzondere bouwwerken

entrees die welkom heten

ILLUMINATIE VESTINGWERKEN

LICHTPUNTJES OP DE VESTING

Route met accenten voor een betere oriëntatie op de vesting
een aangenaam en veilig ommetje binnen de vesting
ontdekken cultuurhistorie
Route verbindt bastions (bolwerken)
Subtiele verlichting gekoppeld aan vestingroute
Lage verlichting
Verlichting geïntegreerd in zitbanken

Informatieve elementen:

- Markering relict, met plaatje en grafiek
- Poef, model Lunet, met grafiek

Familie van elementen:

De aangelichte bastions, markering relict, padverlichting, verlichte zitplek en poef vormen samen een familie van elementen die het verhaal van de vestingwerken zichtbaar maken.

aanlichten bijzondere bouwwerken op de bastions

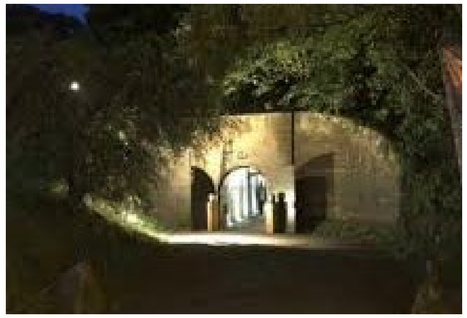

lichtpuntjes op de vestingroute

Zitplek geïntegreerd in wal

Padverlichting Eye
solar Timberlab

Padverlichting met
aansluiting lichtnet

informatieve elementen

markering millitair kunstwerk
Plaatje met grafiek, wit

poef Model Lunet, wit
beton met grafiek

SPRANKELING WATER

Het water vormt een belangrijke identiteit van de centra. Het centrum van Zevenbergen (haven), Klundert (singel), Willemstad (stadhaven), Fijnaart (nieuwe haven) . Deze vertellen het verhaal over de haven/handel/ het buitengebied van Moerdijk. Het water bij nacht vormt een prachtige spiegel van de buitenruimte. Toevoegen van sprankeling in een donkere ruimte met reflectie van kade, singel, bomen, gevels, bruggen en passanten. En plek om langs te flaneren, over te steken, te verblijven en ontmoeten.

Spelen met reflectie
Bijzondere elementen aan en over het water aanlichten voor reflectie in het water, zoals de Singel, bruggen, kades en gebouwen.

Fontein

Fontein in het water

Reflectie water van kade, singel, bomen, gevels, bruggen

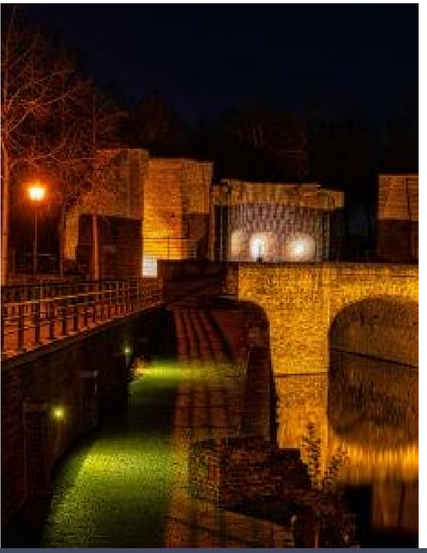

stenen bruggen sfeerverlichting onder- en voorzijde bruggen reflectie gehele brug in het water

stenen bruggen feestverlichting met patroon ‘sparkle’ Gobo

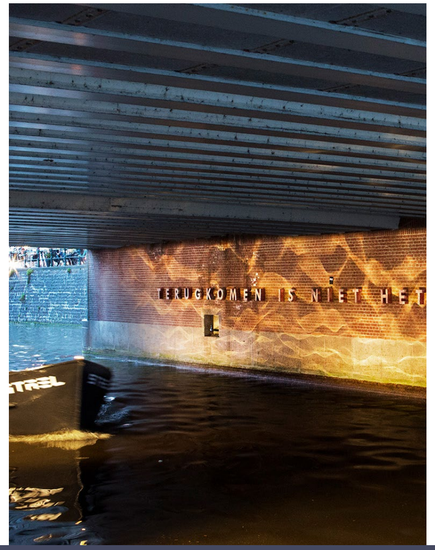

Aanlichten stalen bruggen vanuit spot op bestaande lichtmast

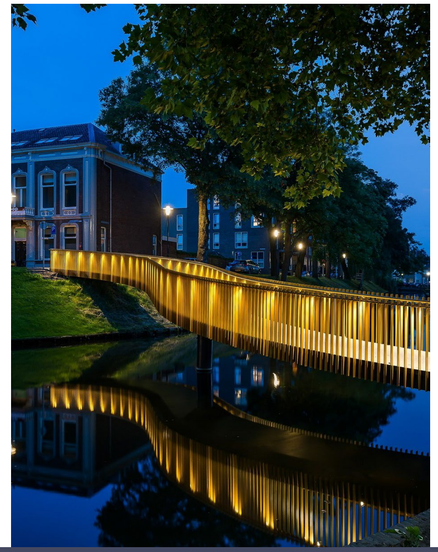

Verlichting kademuur met dynamische verlichting. Projectie patroon bij bijzondere momenten

Bomen sfeerverlichting reflectie in het water

WATER BELEEFBAAR DOOR LICHTACCENT BRUG/KADE/SINGEL/ FONTEIN

LICHTSCHIJNSEL GROENE LOPER

De historische Voorstraten van Willemstad en Fijnaart vormen een belangrijke ruggengraat van de groenstructuur van de centra. Deze groene lopers bieden een prettig verblijfsklimaat, wat middels verlichting nog een extra wordt versterkt. De schaduwwerking die de bomen werpen op een zonnige dag, worden middels het armatuur “lichtschijnsel” ook ‘s avonds geboden.

Licht:
Verlichting in warmwit in een basislichtniveau van 2-3 lux. Armaturen met een optiek dat lichtbeeld schets als tussen de bladeren, sfeervol. Bewust afwijkend lichtbeeld vanaf een lager lichtpunthoogte, welke uitnodigt tot “onthaasten / afremmen”.
Voldoende zichtbaarheid voor het lezen van de omgevingen visuele en taken.

Groene loper met lichtschijnsel

Lichtschijnsel in historische mast Willemstad

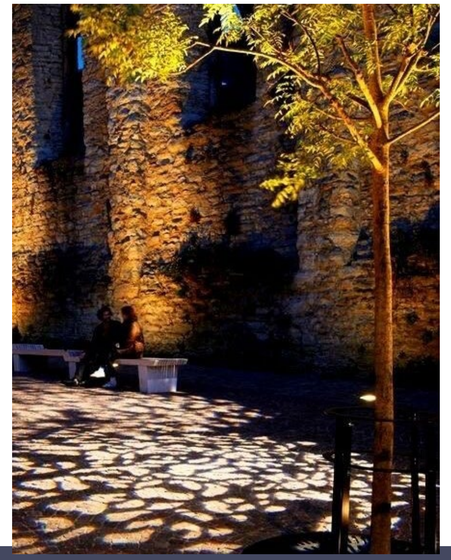

Lichtschijnsel Fijnaart in mast / gobo

GROENE LOPER (VOORSTRAAT)

DOORSTEKEN EN STEGEN VERLICHT

De stegen zijn smal, hoog en niet erg lang en vormen belangrijke verbindingen, vensters en doorzichten in de centra. Het zorgen voor aantrekkelijke doorsteken en stegen nodigt uit tot gebruik. Het introduceren van groen en bijvoorbeeld kunst zorgt overdag voor sfeer. s ‘Avonds zorgt voldoende verticale verlichting met een goede kleurherkenning en reflectie via de wanden en de bestrating voor een goed veiligheidsgevoel en een aantrekkelijke sfeer en beleving.

De sfeer en leefbaarheid in stegen versterken:

- Klundert uitbundig, vergroening en verlichten
- Zevenbergen ingetogen, stijlvol en uitnodigend
- Strijklicht muurschildering Zevenbergen, kunst steeg n.t.b.
- Fijnaart uitnodigend met accent entree

Licht

- Gezellig, sfeervol, helder en warm-wit licht
- Het licht in de steeg mag niet verblinden
- Donkere hoeken of vlakken moeten worden voorkomen
- In de smalle stegen wordt wisselend, niet egaal licht toegepast
- Contrast/schaduw/kleurtemperatuur voor accentuering

Strijklicht gevels en doorzichten

Entree stegen markant

Entree stegen vergroenen

Entree stegen verlicht

Stegen vergroend en verlicht

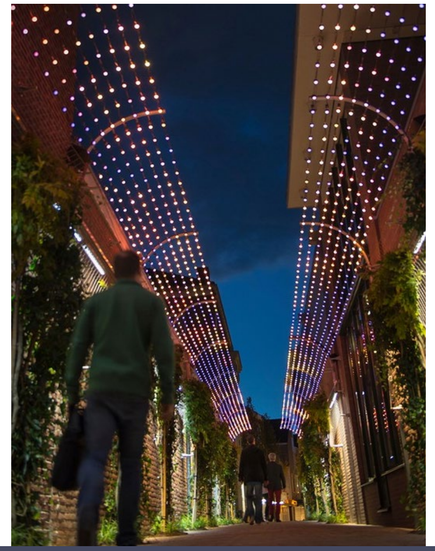

Stegen verhalend verlicht

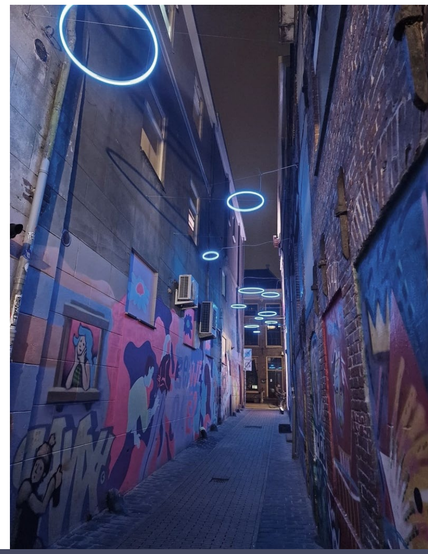

MET LICHT VIEREN

Feestverlichting brengt meer dan alleen licht in donkere dagen. Het staat symbool voor vieren: samen de feestelijke momenten koesteren. Het creëert een plek van ontmoeten, waar mensen samenkomen en verbondenheid voelen. Het draagt bij aan gezelligheid, maakt de sfeer intiem en uitnodigend, en vormt een klein lichtpuntje dat het hart verwarmt.

Mogelijkheden

- Armatuur met dynamische verlichting (met optie kleur)
- Gobo met toevoeging opzetstuk , filter met patroon
- Lichtfestival

Aandacht voor regie lichtscenario per gelegenheid en beheer.

- Geen ornamenten meer aan lichtmasten, maar duurzame oplossingen op centrale locaties, met bijvoorbeeld ook verlichtte kerstbomen en zeilschepen.
- Lichtprojecties (spots gobo's) op verticale en horizontale vlakken voor sfeervolle seizoen uitingen.
- Regie bij de gemeente, afgestemd met bewoners winkeliers, projectie (locaties) bepalen.
- Eigen energienet uitbreiden: huidige 6 voedingskasten zijn onvoldoende voor eigen regie feestverlichting in alle centra.

Stenen bruggen aangelicht met patroon Gobo bij feestdagen

Kade met patroon Gobo kleur bij feestdagen

Bomen verlicht met dynamisch verlichting in spots aan lantaarn kleur bij feestdagen

kerstboom met verlichting naar route centrum

Gobo met opzetstuk filter met patroon

Feestverlichting zeilschepen haven

OMGEVINGSLICHT VAN ETALAGES, TERRASSEN EN GEVELS

Fraaie particuliere verlichting zoals etalages, gevels en terrassen zorgen voor levendigheid en afwisseling en dienen afgestemd te worden op de openbare ruimte zodat een aantrekkelijk, integraal avondbeeld voor de centra ontstaat. In alle vier de centra zijn situaties aan te wijzen waar de openbare ruimte ‘s avonds overstraald wordt door verlichting afkomstig van naastliggende gebouwen, gevels of terrassen. Of het licht nu afkomstig is van een televisiescherm in een etalage, een reclame-uiting of gewoon van de buitenverlichting van een woning, dit kan de aanwezige openbare verlichting beïnvloeden en (of) de gebruikers van de openbare ruimte hinderen.

De sfeer en verblijfskwaliteit na zonsondergang versterken:

- Uniforme gevelverlichting zorgen voor een harmonieus en aantrekkelijk beeld.
- Etalageverlichting op elkaar afstemmen zodat er een aantrekkelijk en uitnodigend lichtbeeld ontstaat.
- Lichtreclame geïntegreerd, passend bij de gevel, bescheiden vormgegeven.
- Verfijnd uitlichten van enkele bijzondere gevels, zachte lichtfilm op gevels.
- Aantrekkelijke terrasverlichting, tafelverlichting: lage lichtpunten en warmwit sfeervol licht

De gevel-, terras- en etalageverlichting dient nader uitgewerkt te worden in overleg met de ondernemers.

Mogelijkheden om hinder van omgevingslicht te voorkomen:

- Zorgen voor bewustwording: ondernemers en omwonenden moeten weten wat het effect is van hun omgevingslicht zodat ze dit kunnen aanpassen.
- Zorgen voor duidelijke kader: reclame-uitingen met licht minimaliseren en dimbaar uitvoeren, kleurtemperatuur voorschrijven van 3000K.
- In de toekomst alle nieuwe lichtuitingen voorzien van lichtregeling met vrij contact (API) zodat deze door de gemeente kan worden gedimd.
- Lichthinder is vanuit wetgeving verboden, in samenwerking met de omgevingsdienst is hierop te handhaven.

ETALAGES, TERRASSEN EN GEVELVERLICHTING

LICHTVISIE
UITWERKING PER CENTRUM

4 CENTRA MET EEN EIGEN KARAKTER

de unieke karakteristieken van de verschillende centra versterken en de kracht van het beeld van de centra overdag, ook ’s avonds zichtbaar maken

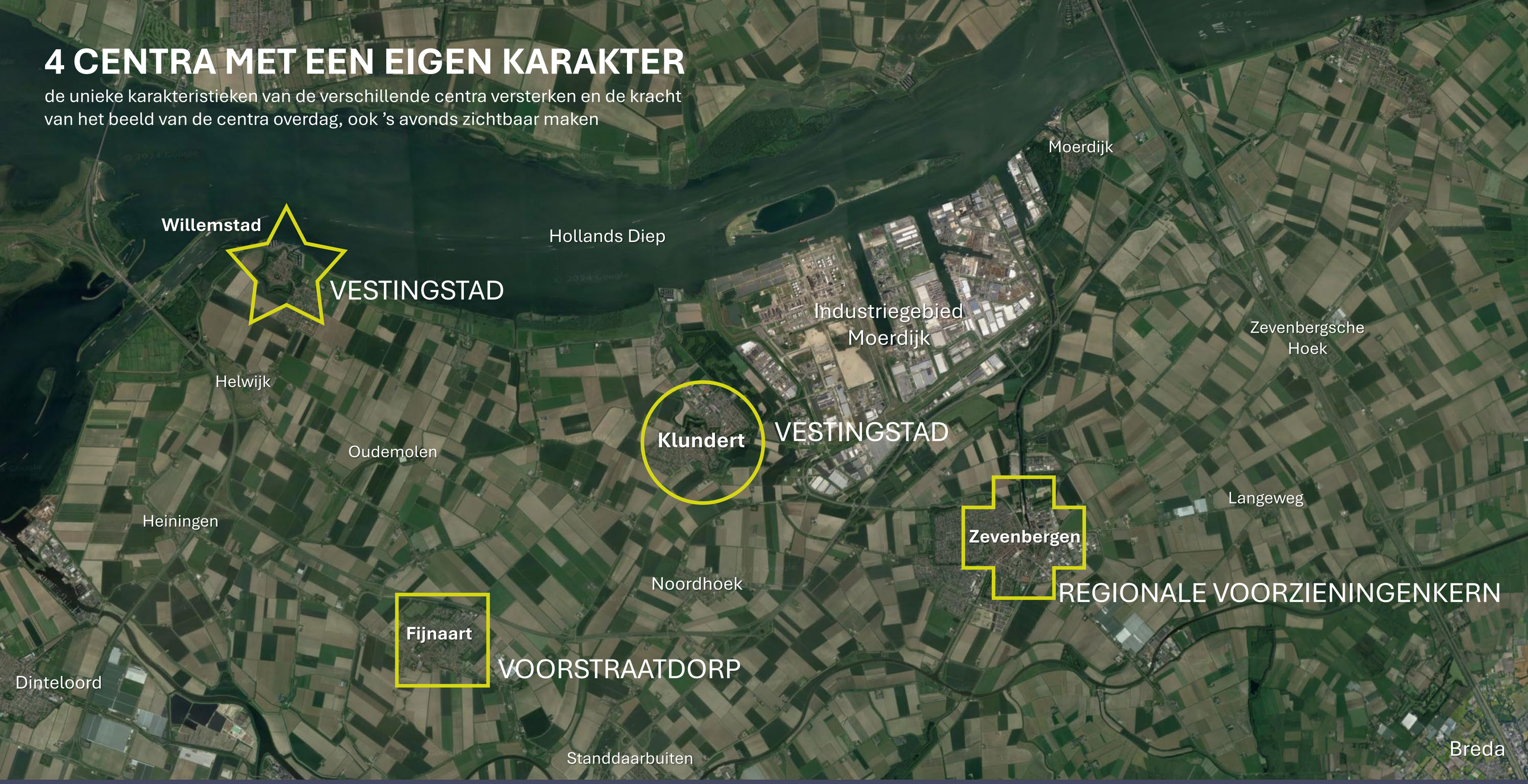

4 CENTRA MET EEN EIGEN KARAKTER

WILLEMSTAD

WILLEMSTAD

© AIRPHOTOSCHIPHOL

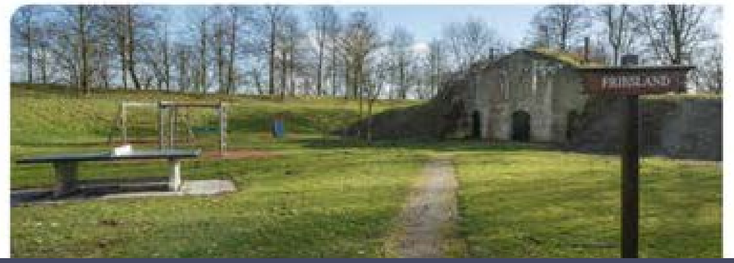

IDENTITEIT WILLEMSTAD BIJ DAG

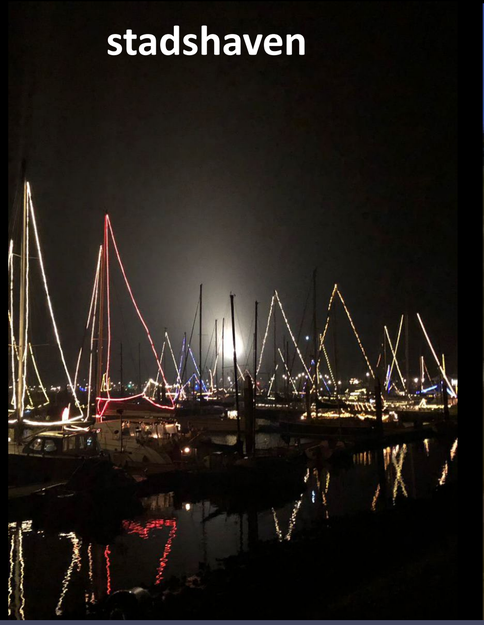

IDENTITEIT WILLEMSTAD BIJ AVOND

LICHTVISIE SFEERBELEVING WILLEMSTAD

LICHT OP DE VESTING MET STRALENDE STADSHAVEN EN VERBORGEN PARELS

VESTINGWERKEN:
Subtiele toevoegingen die de aanblik vestingwerken versterken en veiligheid verhogen. Aanlichten van bijzondere bouwwerken: de kruitmagazijnen, bunkers, bastions, poorten, beeren, etc.

STRALEND ONTHAAL:
Illuminatie toegang en entrees: highlighten vanaf parkeren en aanvalsroute
Herkenbaar en warm welkom: veilige en aantrekkelijke route over het water van de vestingwerken naar een sfeervol centrum. Grens vesting markant.

- Waterpoort en toegang: banieren/historische masten route, blinde muur accenturen, contrast voor gebied en entree , brug versterken, wachthuisje verlicht
- Landpoort en toegang: entree, brug, coupuremuren, wachthuisje verlicht
- entree Westbeer : pad aanlichten
- entree Oostbeer: nader te bepalen

VESTINGRONDJE
- Route met accenten voor een betere oriëntatie op de vesting
- een aangenaam en veilig ommetje binnen de vesting
- ontdekken cultuurhistorie
- Route verbindt bastions (bolwerken)
- Subtiele verlichting gekoppeld aan vestingroute
- Lage verlichting
- Geïntegreerd in zitbanken

Informatieve elementen:
- Markering relict/object, met plaatje en grafiek
- Poef ,model lunet, met grafiek

Familie van elementen:
De aangelichte bastions, markering relict, padverlichting, verlichte zitplek en poef vormen samen een familie van elementen die het verhaal van de vestingwerken zichtbaar maken.

STADSHAVEN, STRALEND HAVENHART:
- Monumentale bebouwing rondom stadshaven aanlichten, sfeervolle ambiance door uplighters en gevelarmaturen i.s.m. pandeigenaren
- Sfeervol verlichtte terrassen aan het water met lage tafelverlichting
- Lichtaccent haven door dukdalven met spots
- Tuin bij Oude Raadhuis verlevendigen met zitplek en verlichting bomen
- Landmark d'Orangemolen, werkend Willemstad, verlichting in overleg finetunen

VOORSTRAAT, INTIEME GROENE LOPER:
- sferische verblijfsplek onder bomenlaan met lantaarn groene loper, lichtschijnsel (gebroken licht)
- ingetogen verlichting gevels, finetunen in overleg

KERKRING MET KOEPELKERK
- Kerk en lichtvenster subtieler verlichten
- tuin (bomen) subtiel verlichten
- aandacht licht woningen aan kerkring
- uitnodigende lichte entree en brug

MAURITSHUIS
- Monumentaal gebouw subtiel verlichten
- uitnodigende lichte entree en brug
- tuin (bomen) subtiel verlichten
- verbinding tussen Mauritshuis en Koepelkerk

FEESTVERLICHTING
- Stadshaven feestelijk verlicht middels gevelarmaturen en uplighters (kleur Willemstad)
- Feestverlichting zeilschepen haven
- Kerstboom naar route centrum verlicht

SPECIFIEKE UITGANGSPUNTEN

ALGEMEEN:
- Klassieke lantaarn (LED) met eventueel plaatselijk een compacte spot voor lichteffect (kan ook met maatwerk spiegel in lantaarn n.t.b.)

LANDMARKS, MONUMENTEN EN ENTREES:
- Illuminatiearmaturen zoals gevelarmatuur, compacte spots, strijklichtarmaturen entrees, padverlichting vestingwerken en verlichte banieren op entreebrug.
- Maatwerk lichtontwerpen voor d'Orangemolen, Oude Raadhuis + tuin, Koepelkerk + entree en tuin, Mauritshuis + entree en tuin en entree Benedenkade met diverse armaturen.

VOORSTRAAT:
- Klassieke lantaarns met aanpassing spiegel voor speciale effecten op de grond.
- Toevoeging van spot aan OVL mast voor gevelverfraaiing.
- Prikkabels met feestverlichting verwijderen.

STADSHAVEN:
- Eenheid gevelarmatuur en uitstraling terrasverlichting, lage verlichting aan dukdalf/bollards langs kaderand, klassiek lantaarns, monumenten verlicht met strijklicht, spots, schijnwerpers.
- Prikkabels met feestverlichting verwijderen.

klassieke lantaarn

verlichte banieren

dukdalfverlichting spotje/bollard

verlichte houten bollard

gevelarmatuur

compacte spot (+gobo)

schijnwerper

strijklichtarmatuur

HIERARCHIE VERLICHTING

- niveau 1: Landmarks (vanaf grote afstand zichtbaar)
- niveau 2: Toegang en highlights
- niveau 3: Illuminatie monumenten
- niveau 4: Sfeerverlichting
- niveau 5: minimale verlichting / route geleiding

HIERARCHIE IN VERLICHTING

KLUNDERT

KLUNDERT

WWW.BUITENDIJK-WEST.NL

“HET GOUD VAN KLUNDERT”

Stadhuis

Kreekgebouw

De Stad Klundert

Verlaatsheul

De Stenen Poppen

Hervormde kerk

Bottekreek

IDENTITEIT KLUNDERT BIJ DAG

vestingrondje

historische parels

stralend hoogtepunt

lichtvenster

entree straatje

ICONEN AAN DE BOTTEKREEK

lichtkunst Bottekreek

lichtaccent bruggen

podium

toverlantaarn

Klundert bij kaarslicht

SPRANKELENDE MAGISCHE BOTTEKREEK

IDENTITEIT KLUNDERT BIJ AVOND

LICHTVISIE SFEERBELEVING KLUNDERT

LEVENDIGE VESTING MET MONUMENTALE ICONEN ROND DE SPRANKELENDE BOTTEKREEK

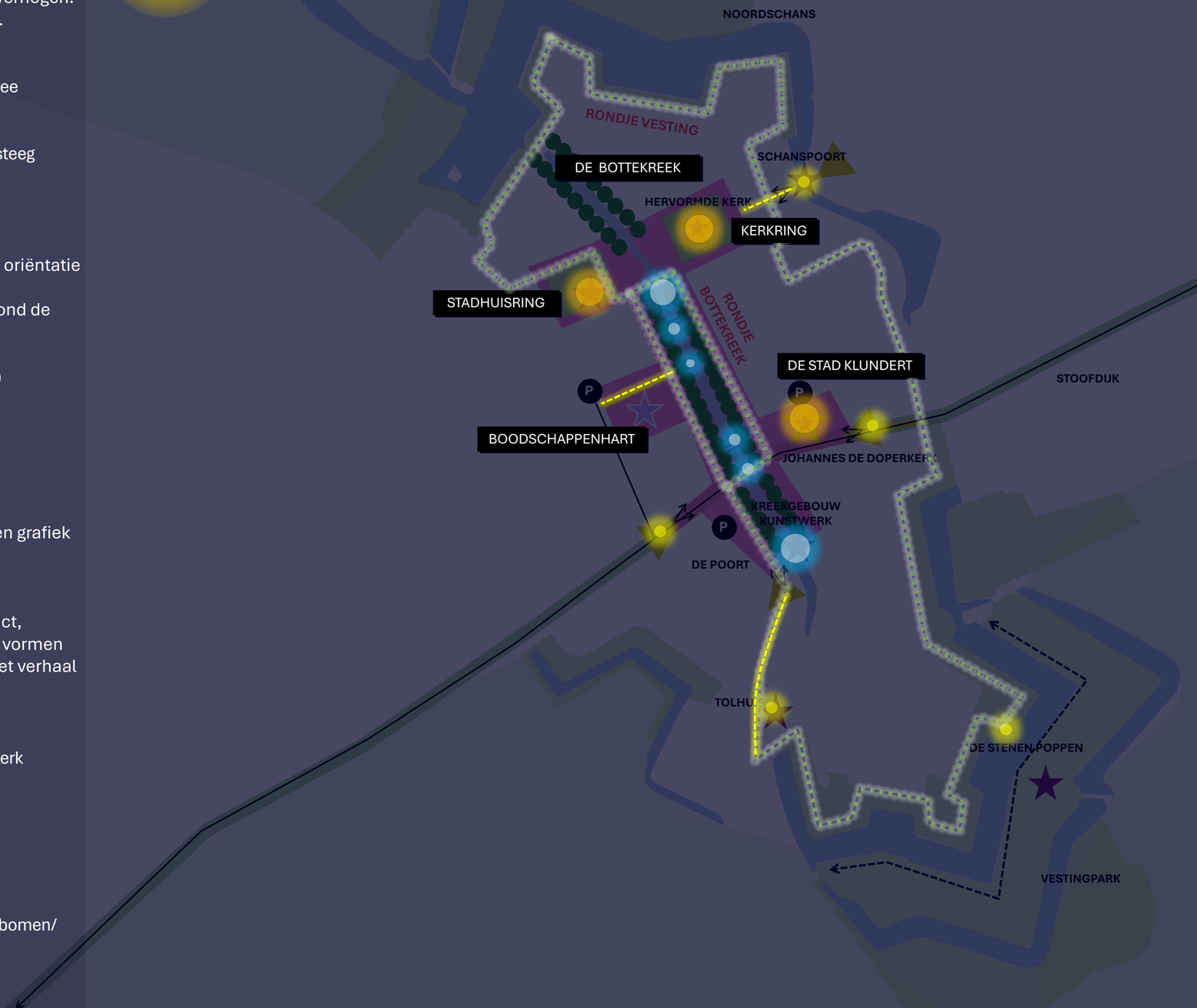

VESTINGWERKEN:
Subtiele toevoegingen die de aanblik vestingwerken versterken en veiligheid verhogen. Aanlichten van bijzondere bouwwerken.

TOEGANG EN ENTREES:
- Doortrekken basisverlichting naar entree schanspoort en Tolhuis
- Stenen Poppen
- Doorsteek sfeervol verlichten - entree steeg markeren

VESTINGRONDJE:
- Route met accenten voor een betere oriëntatie op de vesting
- een aangenaam en veilig ommetje rond de vesting
- ontdekken cultuurhistorie
- Route verbindt bastions (bolwerken)
- Subtiele verlichting gekoppeld aan vestingroute
- Lage verlichting
- Geïntegreerd in zitbanken

Informatieve elementen:
- Markering relict/object, met plaatje en grafiek
- Poef ,model lunet, met grafiek

Familie van elementen:
De aangelichte bastions, markering relict, padverlichting, verlichte zitplek en poef vormen samen een familie van elementen die het verhaal van de vestingwerken zichtbaar maken.

HERVORMDE KERK :
- Optimaliseren verlichting Hervormde kerk
- Kerkring en poort

STAD KLUNDERT:
- Waar nodig optimaliseren

STADHUIS:
- Gebouw aanlichten + beeldbepalende bomen/ groen (touwlaantje Klundert)

BOTTEKREEK:
Uitlichten rondje Bottekreek, stralende singel

KREEKGEBOUW KUNSTWERK:
- Aanlichten kunstwerk
- Onder en voorzijde brug verlicht, spot op bomen

BRUG METSELWERK:
- Onder en voorzijde brug verlicht, spot op bomen

STALEN BRUG:
- Landhoofd met bank en sfeerlicht,
- Paaltop met “kaarslicht“
- Bank met licht
- Spot op treurwilg

FONTEIN:
- Zicht fontein vanuit winkelpassage

PODIUM:
- Twee paviljoentjes verlicht met “kaarslicht“
- spot op treurwilgen,
- onder en voorzijde brug verlicht,
- paaltop met “kaarslicht“

FEESTVERLICHTING:
- Boomspot kleur voor “magisch pallet”
- Gobo met “sparkling” patroon op onder en voorzijde stenen bruggen
- Feestverlichting “toverlantaarn"
- “Sprankelende” fontein

SPECIFIEKE UITGANGSPUNTEN

ALGEMEEN:

- OVL vervangen door 4m paaltop armatuur met eventueel plaatselijk een compacte spot voor lichteffect.
- Mast type conisch (zonder verjonging).
- Verledden OVL met paaltop armatuur.
- Decoratief OVL armatuur bij bruggen.
- Verlicht zitelement bij bruggen. Decoratief armatuur in zitelement.
- OVL masten plaatselijk voorzien van spots voor aanlichting van bomen en andere objecten.
- Kleur mast en armatuur “grachten groen”.

ROUTES, STADSENTREES EN BRUGGEN

- Padverlichting langs vestingwerken met houten bollard.
- OVL bij entrees naar 4m met paaltop armatuur.
- Doorsteek winkelgebied entree met decoratief armatuur of gevelarmaturen n.t.b.
- Bastionpaden met verlichte bollards en op locaties accenten met spots, strijklicht of kleine schijnwerper.
- Rondje Bottekreek verlichten met schijnwerpers, bollards en spots / strijklicht.
- Voetgangersbruggen aanlichten met strijklicht onder brug en bovendek verlichten met decoratief armatuur (inclusief straatoptiek).
- Brug Kaai verlichten met OVL (brugdek), gobospots en strijklichtarmaturen.

VERBLIJFSLOCATIES

- Fontein verplaatsen in zichtlijn van de doorsteek, optimaliseren verlichting.
- Podium met paviljoens: de paviljoens worden voorzien van decoratieve armaturen die in de plafondnokken hangen.
- Zitelementen bij de voetgangersbruggen: geïntegreerde verlichting zitelementen nader uit te werken.
- Feestverlichting : met schijnwerpers en spots worden bomen aangelicht “magisch pallet” (RGBW) waar gewenst en met gobo’s een sprankel-effect op de gemetselde bruggen bij het Kreekgebouw en de Kaai, “toverlantaarn“ met kaarseffect en sprankelende fontein. Let op: eventuele RGBW verlichting alleen toepassen tijdens bijzondere gelegenheden.
- Familie van elementen: Bastions met bollards en strijklicht / schijnwerpers en verlichte zitelementen.

LANDMARKS

- Kreekgebouw: kunstwerk met strijklicht vanaf dakrand kreekgebouw.
- Hervormde Kerk: illuminatieplan optimaliseren / herzien (ook Kerkring en toegangspoort) met spots, schijnwerpers en strijklicht.
- Stad Klundert / Johannes de Doperkerk: analyse huidige aanlichting (en eventueel optimaliseren). Dit gebouw is aangelicht en vraagt wellicht hier en daar wat optimalisatie n.t.b. spots, strijklicht en schijnwerpers.
- Oude Stadhuis: huidige verlichting vervangen door illuminatieplan met LED schijnwerpers en strijklichtarmaturen.
- De Stenen Poppen: illuminatieplan gewenst met oog voor de ecologie in de omgeving. Zacht aangestraald met schijnwerpers met lage kleurtemperatuur (bijv. 2200 Kelvin of lager).

De verschillende illuminatieplannen kunnen worden uitgevoerd met strijklichtarmaturen, schijnwerpers en spots (al dan niet met toevoeging van een gobo). Illuminatieplannen voor de landmarks zijn maatwerk.

paaltop armatuur

eclatec, type link

decoratief armatuur

eclatec, type orna, motif bulle

verlichte houten bollard

verlicht zitelement

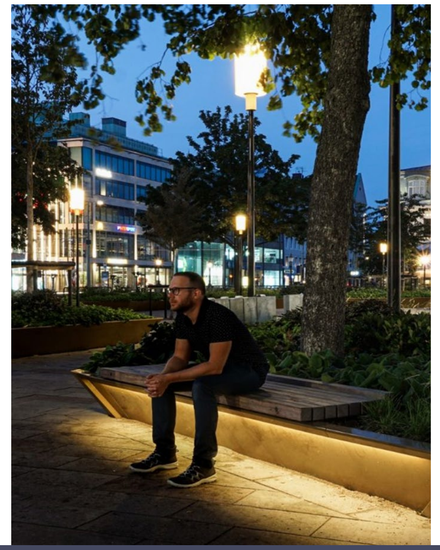

compacte spot (+gobo)

schijnwerper

strijklichtarmatuur

LICHTUITINGEN KLUNDERT

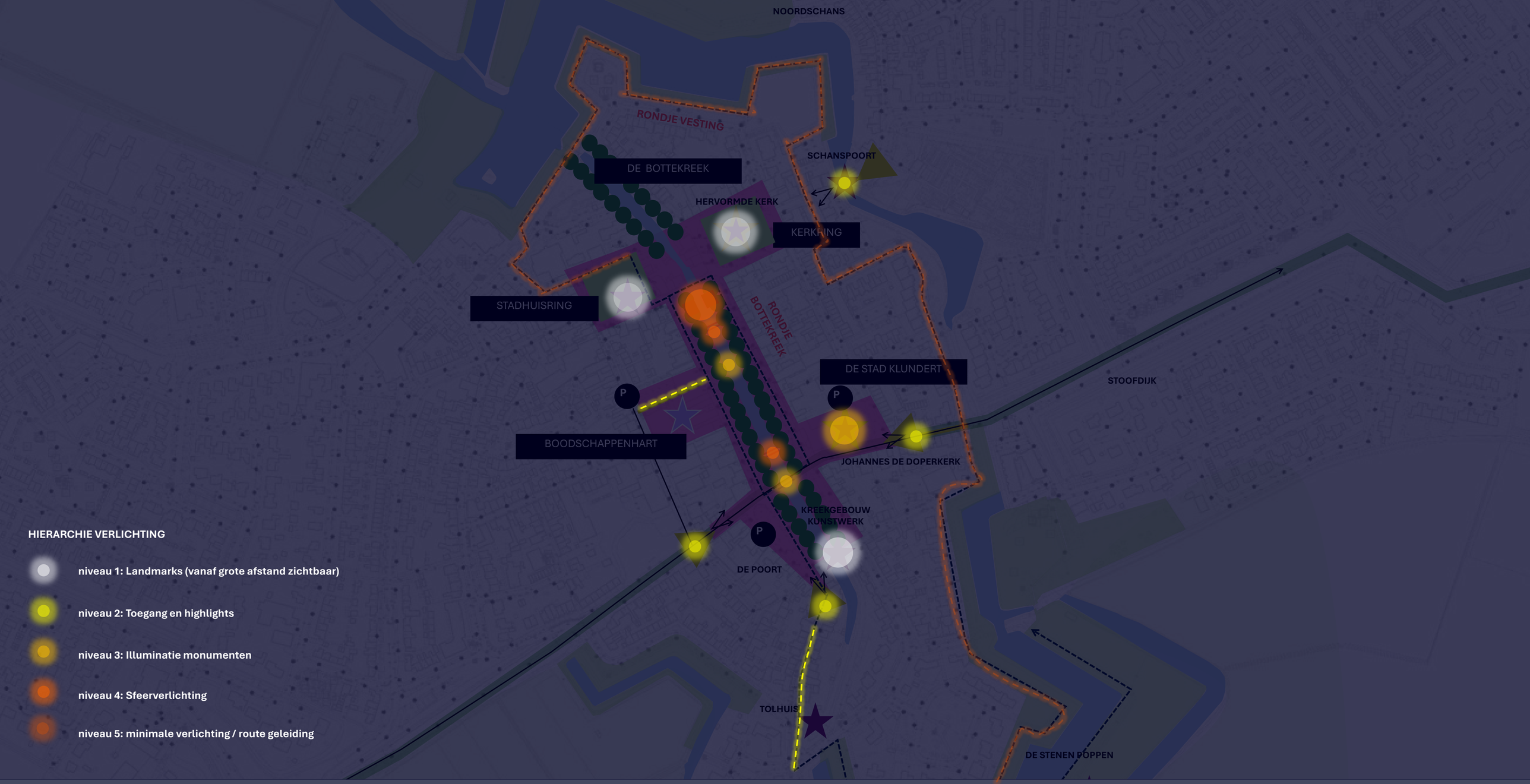

HIERARCHIE VERLICHTING

FIJNAART

FIJNAART

IDENTITEIT FIJNAART BIJ DAG

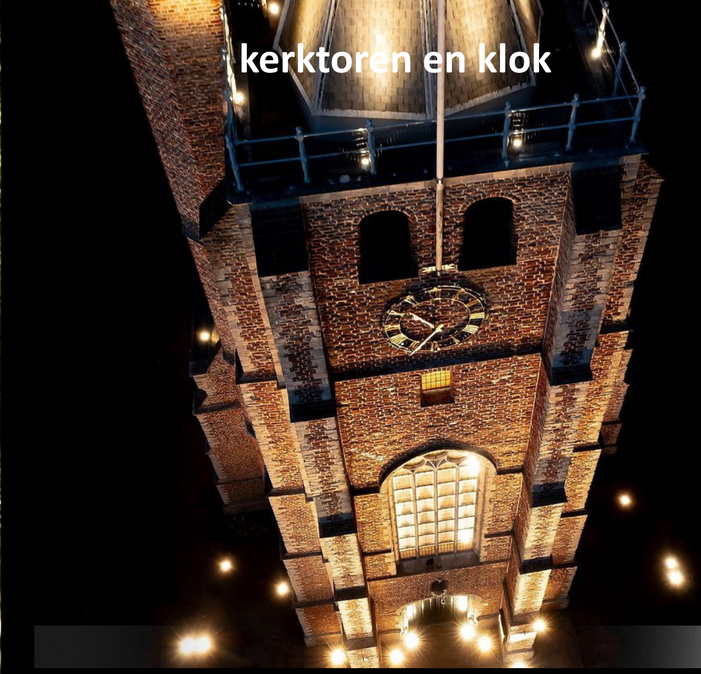

IDENTITEIT FIJNAART BIJ AVOND

LICHTVISIE SFEERBELEVING FIJNAART

LICHT OP DE POLDER , STRALENDE VOORSTRAAT EN KERKRING, BRUISEND DIJK- EN LANDSCHAPSPLEIN

VOORSTRAAT EN KERKRING:
- Voorstraat en Verlengde Voorstraat als groene loper tussen kerk en nieuwe haven/waterpartij landschapszijde sfeervol verlichten, lichtschijnsel (gebroken licht)

HERVORMDE KERK:
- Hervormde kerk, kerktuin met bomen uitlichten, brug aanlichten

DIJKPLEIN:
- Eyecatcher, verlicht groen zitelement als accent aan Dijkplein naar Landschapsplein

LANDSCHAPSPLEIN :
- Verlicht groen zitelement
- Mogelijk muziekpaviljoen/podium uitlichten
- plein mast met spots gobo (feestverlichting met grafiek landbouw, zaadveredeling, graan, brouwerij)
- Eindpunt haven subtiel verlichten: fontein met licht waterpartij geïnspireerd op oude haven aan de polder
- Banieren met verlichting verhaal haven

JACOBUS DE MEERDEREKERK :
- Optimaliseren verlichting Jacobus de Meerderekerk
- Aanlichten en herinrichten entreeplein
- Monumentaal pand naast kerk aanlichten

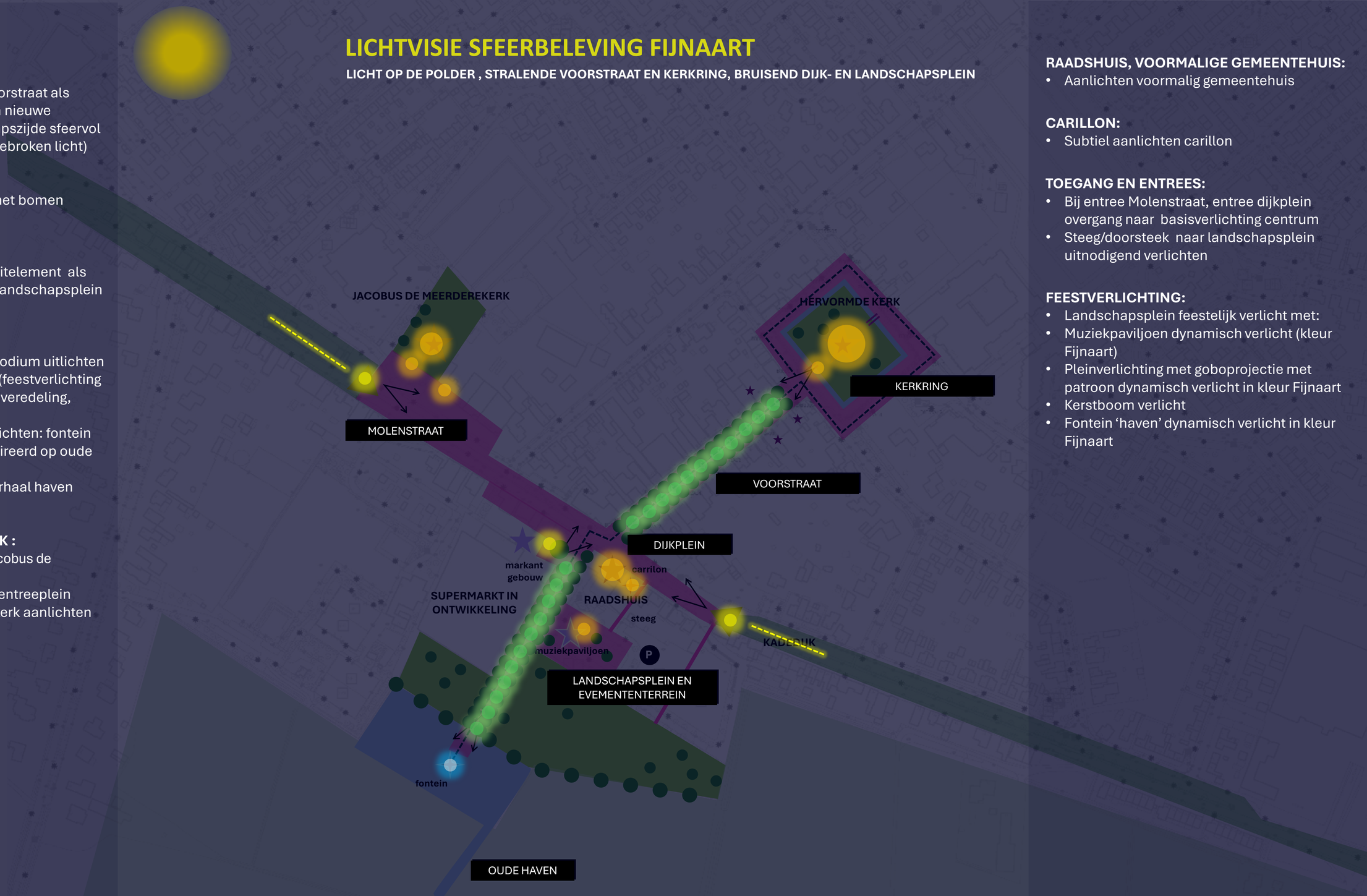

RAADSHUIS, VOORMALIGE GEMEENTEHUIS:
- Aanlichten voormalig gemeentehuis

CARILLON:
- Subtiel aanlichten carillon

TOEGANG EN ENTREES:
- Bij entree Molenstraat, entree dijkplein overgang naar basisverlichting centrum
- Steeg/doorsteek naar landschapsplein uitnodigend verlichten

FEESTVERLICHTING:
- Landschapsplein feestelijk verlicht met:
- Muziekpaviljoen dynamisch verlicht (kleur Fijnaart)
- Pleinverlichting met goboprojectie met patroon dynamisch verlicht in kleur Fijnaart
- Kerstboom verlicht
- Fontein ‘haven’ dynamisch verlicht in kleur Fijnaart

SPECIFIEKE UITGANGSPUNTEN

VOORSTRAAT EN KERKRING
- Groene loper verlichten met armatuur “lichtschijnsel” (gebroken licht effect) m.b.v. paaltop armaturen met spots + gobo’s.
- Eenduidigheid in armatuur- en mastkeuze, OVL vervangen door paaltops 4m.

LANDSCHAPSPLEIN
- Verlicht groen zitelement (geïntegreerde verlichting).
- Muziekpaviljoen met decoratief armatuur en eventueel schijnwerpers aanlichten (deco armaturen in nok hangen).
- Plein verlichten met hoge mast + spots en gobo’s met opzetstuk filter met patroon.
- Fontein ‘haven’ verlichten met onderwaterspots.

DIJKPLEIN
- Groen zitelement als eyecatcher eventueel voorzien van hoge mast met spots als verbijzondering dijkplein eea. nader uit te werken in afstemming met supermarktontwikkeling.

RAADSHUIS, VOORMALIG GEMEENTEHUIS
- Maatwerk lichtplan met spots, strijklicht en schijnwerpers.

CARILLON
- Aanstralen met schijnwerper.

HERVORMDE KERK:
- Verlichten met strijklichtarmaturen, schijnwerpers en spots.

JACOBUS DE MEERDEREKERK :
- Optimaliseren verlichting Jacobus de Meerderekerk met schijnwerpers, spots en strijklicht.
- Monumentaal pand naast kerk aanlichten met maatwerk lichtplan (schijnwerpers en strijklicht).

ENTREES :
- Bij entrees Molenstraat/Kadedijk OVL omlaag naar 4m paaltop armaturen.
- Overgang naar basisverlichting centrum m.b.v. paaltops 4m warmwit licht.
- Entree steeg markeren met schijnwerpers / strijklicht op eventuele kunstuitingen.

FEESTVERLICHTING:
- Landschapsplein feestelijk verlicht met spots met gobo’s en schijnwerpers (RGBW).
- Muziekpaviljoen dynamisch verlicht (warmwit kleur Fijnaart) met gobospots / decoratief armatuur (in nok overkapping).
- Pleinverlichting met gobo-projectie met patroon dynamisch verlicht, grafiek landbouw, zaadveredeling, graan, brouwerij nader uit te werken, in kleur Fijnaart.
- Fontein ‘haven’ dynamisch verlicht in kleur Fijnaart (RGBW en fontein onderwaterspots).
- Kerstboom verlicht n.t.b.

groene loper Voorstraat met lichtschijnsel

paaltop armatuur eclatec, type link

zitplek met verlichting groen eiland

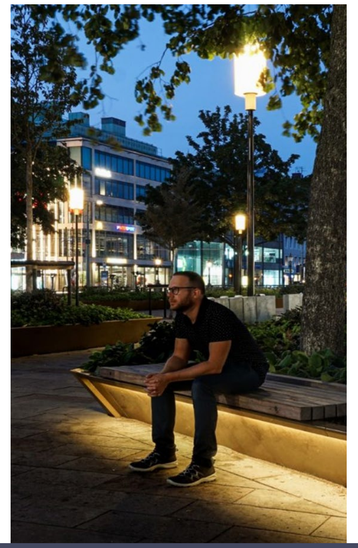

hoge mast met spots en gobo met opzetstuk filter met patroon

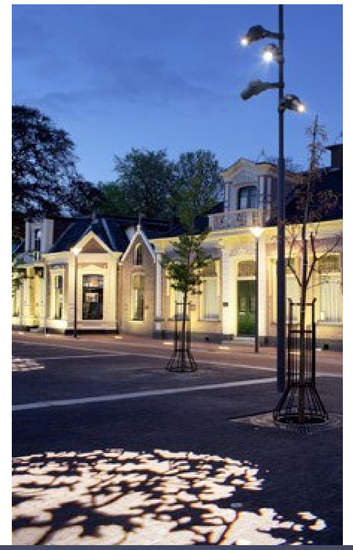

Fonteinverlichting

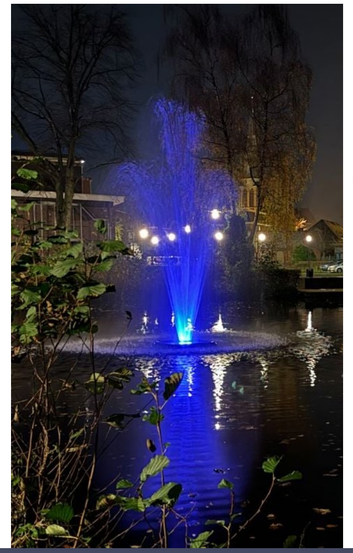

compacte spot (+gobo)

schijnwerper

strijklichtarmatuur

LICHTUITINGEN FIJNAART

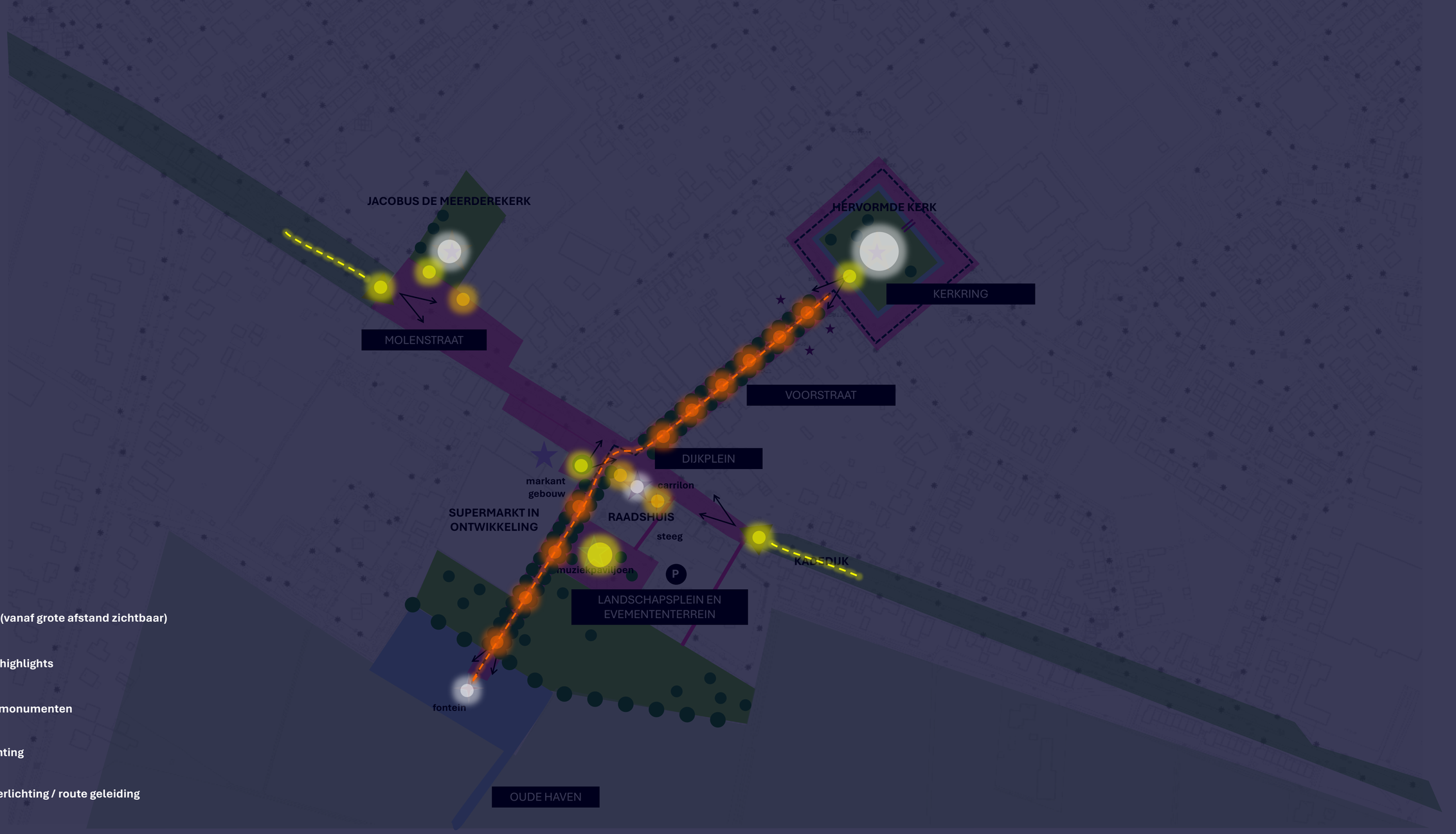

HIERARCHIE VERLICHTING

- niveau 1: Landmarks (vanaf grote afstand zichtbaar)
- niveau 2: Toegang en highlights
- niveau 3: Illuminatie monumenten
- niveau 4: Sfeerverlichting
- niveau 5: minimale verlichting / route geleiding

HIERARCHIE IN VERLICHTING

ZEVENBERGEN

ZEVENBERGEN

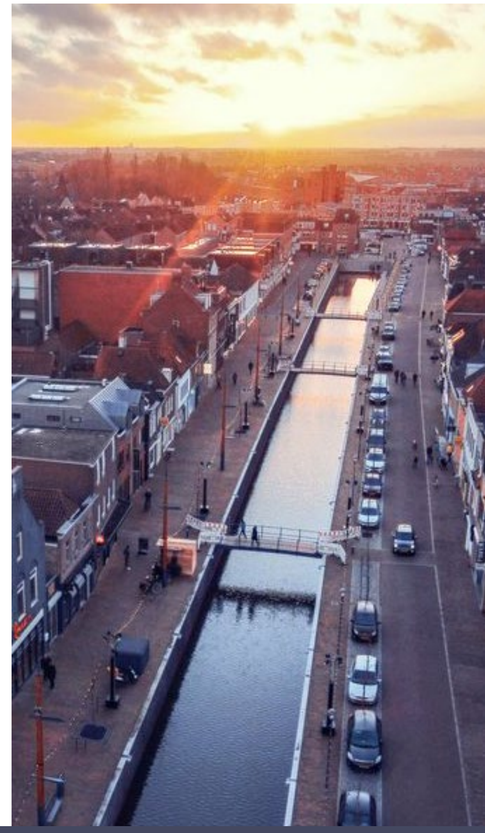

IDENTITEIT ZEVENBERGEN BIJ DAG

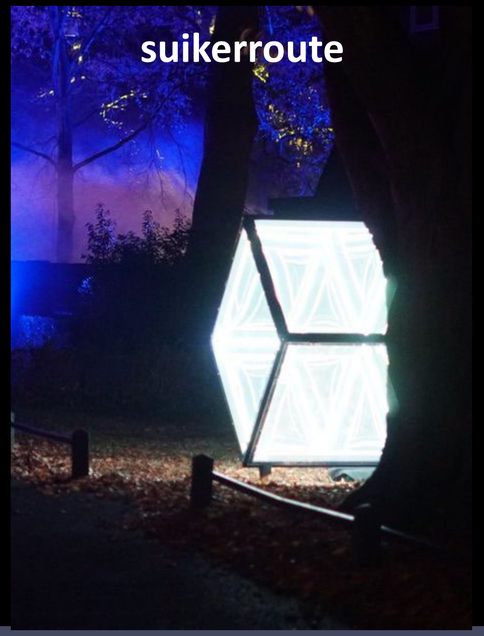

IDENTITEIT ZEVENBERGEN BIJ AVOND

LICHTVISIE SFEERBELEVING ZEVENBERGEN

VERKWIKKEND CENTRUM RONDOM SPRANKELENDE HAVEN, MARKT MET GRANDEUR EN ENERGIEKE SUIKERFABRIEK

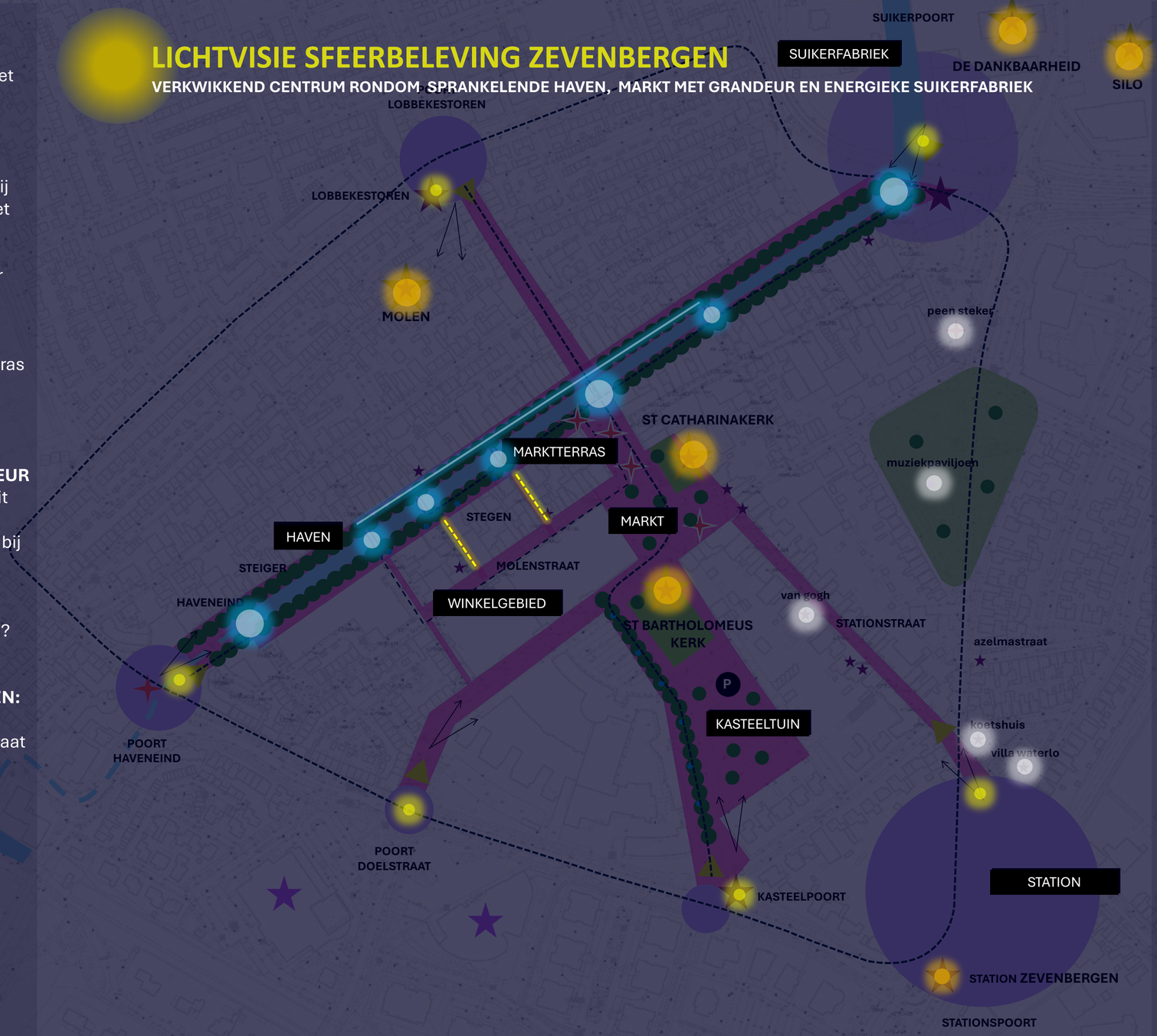

HAVEN, SPIEGEL VAN LICHT

Water met licht versterken voor sprankeling in het water:

- Lichtaccent vaart bij bruggen door optimaliseren kadespot en indien nodig toevoegen spot bestaande mast
- Kademuren verlevendigen en accentueren bij Marktterras, bruggen, steigers Noordzijde met dynamische verlichting (patroon) kleur voor bijzondere momenten
- Steigers en haveneind subtiel verlichten door toevoegen spots op bestaande masten
- Zeemeermin badend in licht, optimaliseren bestaande spot op zeemeermin
- Optie: fontein/ waterelement bij het Marktterras / in de haven, met dynamisch licht voor bijzondere momenten?

MARKT EN MARKTTERRAS, LICHT OP GRANDEUR

- Verlichting bomen Markt optimaliseren vanuit bestaande spots
- Terras feestelijk verlicht, in overleg passend bij beeldkwaliteit
- Historische lantaarns met dynamisch licht, optimaliseren gebruik
- Licht waterelement/ fontein de Zeven Bergen?
- Kunstwerken + dorpspomp uitlichten

WINKELGEBIED, VERLEIDELIJK EN INGETOGEN:

- Winkelstraatjes charmant ingetogen licht – Molenstraat historische lantaarns en Doelstraat lichtmasten met spots
- Centrumgebied uitbreiden tot entrees
- Stegen uitnodigend verlicht

KASTEELTUIN, SPOT OP HISTORIE:

- Optimaliseren verlichting banieren

SUIKERFABRIEK, ENERGIEK LICHTBAKEN :

- Illuminatie schoorsteen, dynamisch verlicht
- Optie silo's verlicht

TOEGANG EN ENTREES:

- Illuminatie toegang en entrees: highlighten vanaf de poort naar het centrum

ST CATHARINAKERK

- Verlichting St. Catharinakerk optimaliseren

ST BARTHOLOMEUSKERK

- Verlichting Bartholomeuskerk optimaliseren
- Venster en tuin aan entreeroute verlichten
- Afstemmen op verlichting St. Jansbeeld

ROUTES:

Routes en momenten optimaliseren en uitbreiden, onderdeel van toeristisch verhaal met kaart/website, activiteiten, mogelijkheid aansluiten ondernemers. Uit te werken in integraal projekt.

- Havenroute: handel – banieren – uitbreiden door Haveneind, Zeemeermin en enkele monumentale panden verlichten
- Kasteelroute: kasteelpoort – banieren – uitbreiden met uitlichten Lobbekestoren + basisverlichting route

SUIKERROUTE :

- Route en punten op de toeristische kaart
- optimaliseren verlichting objecten
- Illuminatie schoorstenen suikerfabriek
- enkele monumentale panden verlichten koetshuis, villa Waterloo, station Zevenbergen in overleg
- Optimaliseren pleisterplaats muziekpaviljoen park
- Optimaliseren pleisterplaats station Zevenbergen
- Rotonde Doelstraat verbijzonderen lichtelement suiker

FEESTVERLICHTING

- Historische lantaarn met dynamische verlichting (kleur Zevenbergen)
- Fontein met dynamische verlichting (kleur Zevenbergen)
- Optimaliseren bestaande kerstboom naar route centrum
- Dynamische verlichting met patroon suiker op kademuur mat kleur Zevenbergen

SPECIFIEKE UITGANGSPUNTEN

HAVEN
- Kademuur aanstralen met spots met gobo's aan bestaande OVL masten (hoge masten/banieren en/of 4m paaltops).
- Bruggen spots optimaliseren, indien nodig versterken met strijklichtarmaturen onder brugdek. Buitenzijde bruggen vanuit OVL mast met schijnwerpers.
- Steigers haveneind subtiel verlichten met spots+gobo's op bestaande masten.
- Zeemeermin aanstralen met spots of vanuit OVL mast met schijnwerper (indien mogelijk).
- Optie: fontein / waterelement verlichten m.b.v. (onderwater)spots.

MARKT EN MARKTTERRAS
- OVL optimaliseren en bomen, kunstwerken, dorpspomp vanuit OVL masten met schijnwerpers verlichten. Alternatief is grondspots maar dit heeft niet de voorkeur.
- Terras feestelijk verlicht met gevelarmaturen en tafelverlichting n.t.b.
- Klassieke lantaarns met bestaande RGB optimaliseren v.w.b. aansturing.
- Optie: fontein De Zeven Bergen verlichten met spots.

WINKELGEBIED
- Ingetogen en sfeervol verlichten met klassieke lantaarn (Molenstraat).
- Afspraken maken over etalageverlichting om een subtiele basis te maken voor de sfeerverlichting. Luminantie etalages verminderen.
- Versterking vanuit winkelgebied tot stadsentrees met OVL (begeleidend) lichtmasten met spots/ paaltop armaturen.
- Entree steegjes markeren met schijnwerpers en klassieke lantaarns / strijklicht op eventuele kunstuitingen.

KASTEELTUIN
- Banieren op masten beter verlichten optimaliseren / bv. vanuit giek van de mast met n.t.b. LED strijklichtarmaturen.

ROUTES
- Banieren haven en Kasteeltuin optimaliseren (verlicht).
- Highlights zoals haveneind, zeemeermin en monumentale panden uitlichten met schijnwerpers, spots en strijklicht.
- Lobbekestoren lichtplan n.t.b. en basisverlichting route (Lobbekenstorenstraat/Dijkstraat met paaltop armatuur).

SUIKERROUTE
- Highlights langs route accentueren met architecturale armaturen (spots, schijnwerpers, strijklicht).
- Schoorstenen Suikerfabriek illuminatieplan met strijklicht en/of schijnwerpers.
- Monumentale panden verlichten met strijklichtarmaturen en schijnwerpers.
- Muziekpaviljoen optimaliseren sfeerverlichting m.b.v. schijnwerpers.
- Station Zevenbergen monumentaal pand verlichten met schijnwerpers en strijklichtarmaturen en lichtplan OR n.t.b. in relatie tot stationsontwikkkeling.
- Rotonde Doelstraat verbijzonderen met lichtelement "Suiker" n.t.b. en mee te nemen in herinrichtingsplan.

SUIKERFABRIEK SCHOORSTEEN
- Aanstralen met strijklicht en schijnwerpers (evt. aanpasbaar naar gekleurd licht/gobo's voor bijzondere momenten).

ST CATHARINAKERK
- Verlichting St. Catharinakerk optimaliseren met spots, strijklichtarmaturen.

ST BARTHOLOMEUSKERK
- Verlichting Bartholomeuskerk optimaliseren.
- Venster en tuin aan entreeroute verlichten met warmwit OVL en schijnwerpers / spots (voor het groen) en afstemmen op sfeerverlichting St. Jans beeld.

FEESTVERLICHTING
- Historische lantaarn met dynamische verlichting (kleur Zevenbergen) aansturing optimaliseren.
- Fontein/waterelement met dynamische verlichting (kleur Zevenbergen) locatie en uitwerking n.t.b.
- Optimaliseren bestaande kerstboom naar route centrum.
- Dynamische verlichting met patroon bijv. suiker n.t.b. op kademuur met kleur Zevenbergen.

klassieke lantaarn (RGB)

paaltop armatuur, type Kio

mast met spots

spot met gobo op mast

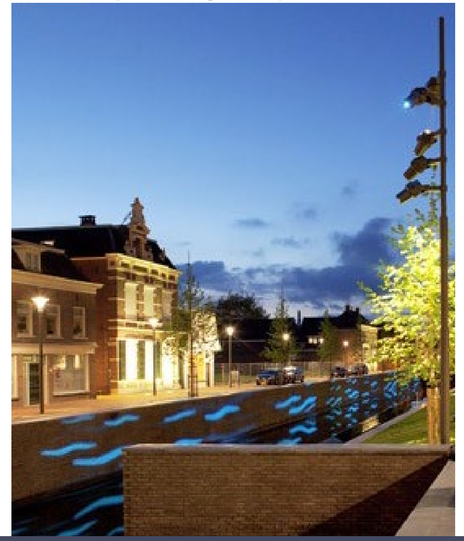

verlichte banieren

compacte spot (+gobo)

schijnwerper

strijklichtarmatuur

LICHTUITINGEN ZEVENBERGEN

HIERARCHIE IN VERLICHTING

DOORKIJK NAAR VERVOLG

VAN OUDE NAAR NIEUWE SITUATIE

Afstemming met ondernemers
Tijdens de overleggen met de ondernemers is naar voren gekomen dat de huidige sfeerverlichting ook gebruikt wordt om naast sfeer ook donkere plekken te voorzien van een beter lichtniveau. Dit is primair een functie van de openbare verlichting. Het doel moet zijn om een goede basis openbare verlichting te hebben waarop de sfeerverlichting opgenomen in deze visie een welkome toevoeging is.

Om de bestaand openbare verlichting op het benodigde niveau te krijgen moet aan de hand van opnames buiten met lichtmetingen, inzichtelijk worden gemaakt waar grote onregelmatigheden zijn die eerst moeten worden opgelost. Denk hierbij aan donkere plekken, maar ook overbelichtte plekken. Als de basis op orde is kan de sfeerverlichting verder worden uitgerold.

De ondernemers hebben in verschillende centra geïnvesteerd in ornamenten die tijdens de winterse feestdagen worden opgehangen. De ornamenten hebben gezien de beperkte levensduur nog een restwaarde en zouden in overleg een nieuwe toepassing kunnen krijgen of moeten worden uit gefaseerd, aangezien deze in de toekomst niet meer aan de lichtmasten kunnen komen te hangen. Het overleg hierover dient door de gemeente te worden opgepakt tezamen met de verdere uitwerking van de visie.

Lichtvisie
Deze lichtvisie omschrijft doelen en kaders voor een sfeervol en gebalanceerd lichtbeeld voor de vier centra van de gemeente Moerdijk. De verschillende ambitieniveaus op het gebied van verlichting worden beschreven om als een leidraad te dienen voor de uitwerking van verlichtingsplannen en vooral de afstemming van alle verlichting onderling.

Ten behoeve van de consistentie in het lichtbeeld en de gezamenlijke uitstraling van alle vier de centra is een gebiedsgerichte aanpak gewenst. De lichtvisie omschrijft deelgebieden met elk hun eigen gewenste lichtbeeld. De gelaagdheid in de lichtvisie biedt vervolgens de mogelijkheid om per deelgebied in te zoomen op de omschreven thema’s:

- Stadsentrees
- Landmarks
- Monumenten
- Routes en verbindingen
- Kunstwerken
- Winkelgebied
- Feestverlichting
- Sfeerverlichting

Tijdens de uitvoering van verlichtingsprojecten kan in het geval van financiële of technische uitdagingen altijd worden teruggegrepen op de lichtvisie waarin omschreven staat wat er is afgesproken over het beoogde lichtbeeld. Vervolgens kan hierin worden geanticipeerd zodat de lichtkwaliteit geborgd blijft.

Sfeerbeheerder
Een voorwaarde voor een goede uitvoering is het benoemen van een sfeerbeheerder die de regie en bevoegdheden heeft om de sfeerverlichting verder uit te werken tot een jaarprogrammering per centrum. En de lichtscene’s met projecties en aanstraling van constructies kan aanpassen naar wensen en behoeftes. Hiernaast zal er op centrale plekken nog ruimte zijn voor lichtuitingen zoals een kerstboom etc. deze moeten nader worden uitgewerkt. De benodigde eigen energievoorziening zal hiervoor ook moeten worden georganiseerd.

VERVOLG LICHTVISIE

Aan de hand van onderstaand stappenplan zal er per centrum een concrete uitwerking volgen:

1. Het analyseren van de benodigde optimalisaties en vernieuwing van de openbare verlichting voor een benodigde goede basisverlichting (sociaal- en verkeersveilig).
2. Het gebiedsgericht in projecten uitwerken van de lichtvisie naar ontwerpen en uitvoeringsplannen, waarbij concrete materialen en inpassingen worden voorzien.
3. Het maken van een plan voor de te verlichten beeldbepalende monumenten, kunstwerken en groen. Hierna kunnen deze stuk voor stuk in lichtplannen worden uitgewerkt.
4. Aankleden en decoreren van de stad tijdens evenementen en uitgaan van feest- en sfeerverlichting.

Voor de komende periode zien we de volgende belangrijke acties:

Willemstad
Er dient eerst gezorgd te worden voor een georganiseerd platform voor ondernemers alvorens er overgegaan kan worden tot de aanpak van de verlichting.

Klundert
Er zal een voorstel volgen voor de uitbreiding van het lichtplan in Klundert met sfeerverlichting, wat als onderdeel van fase 2 voor de herinrichting van de openbare ruime van het centrum zal worden uitgevoerd. Vervolgens zal bij de ontwikkeling van de andere deelgebieden een verdere uitwerking van de lichtvisie naar een concreet integraal plan voor de openbare ruimte worden gemaakt.

Fijnaart
Bij de ontwikkeling van de supermarktlocatie in het centrum van Fijnaart dient al een eerste stap gezet te worden voor het lichtplan. Hierbij worden niet alleen het dijkplein en de route naar het parkeerterrein meegenomen, maar ook de afbakening van het centrum vanaf de Jacobus de Meerderkerk tot aan de Fendertse Hoeve. Vervolgens zal bij de ontwikkeling van de andere deelgebieden een verdere uitwerking van de lichtvisie naar een concreet integraal plan voor de openbare ruimte worden gemaakt.

Zevenbergen
Eerst zullen alle lichtelementen geoptimaliseerd moeten worden om vervolgens te kunnen bepalen wat er nog aan verlichting nodig is om te voorzien in een goede basis. Hiernaast worden op korte termijn (2025) de mogelijkheden onderzocht op het toevoegen van sfeerverlichting rondom de haven. Dit zal vervolgens worden gecombineerd met de herinrichting van de Doelstraat en Molenstraat.

Overkoepelende zaken

- Plan maken en afstemming voor het uitfaseren van de ornamenten en prikkabels en het implementeren van de nieuwe feest- en sfeerverlichting.
- Implementatie en afstemming van licht in etalages, gevelverlichting, terrassen en reclame-uitingen (in overleg met centrummanager).
- Uitwerken van dynamisch beheer van lichtscenario’s en integratie in gemeentelijke beheerstructuur (sfeerbeheerder).

BIJLAGE INVENTARISATIE

WILLEMSTAD

Monumenten/beeldbepalende objecten/plekken
- **Beschermd stadsgezicht**
- **Vestingwerken** verlichten
- **Landmarks:** Mauritshuis & Koepelkerk, deels verlicht , d'Orangemolen
- **Monumenten:** Raadshuis / oudste huis van Brabant, Arsenaal en oude wachthuisjes
- **Stadshaven,** rommelig beeld openbare ruimte en terrassen
- **Groen erfgoed uitlichten**: Berceau Hollandse Lindes Voorstraat, monumentale bomen rondom Koepelkerk

Routes en entrees
- **"Aankomtroute stadsilhouette"** verlichten als entreegebied
- **Uitnodigde entrees en looproutes** (via de Benedenkade of westbeer) vanaf de parkeervoorzieningen naar de vesting
- Route naar vakantiepark versterken
- Route richting Mauritshuis, Voorstraat, Stadshaven
- Route langs alle bastions vestingwerken (hoog en laag)
- Singelroute rondom de vesting (buitenzijde gracht)

Ecologie/biodiversiteit
- In de bomenrijen vesting (Voorstraat, Groenstraat, Achterstraat) wel vogels weinig vleermuizen
- Arsenaal alleen vogels
- Geen ecologische belemmeringen Mauritshuis en Koepelkerk
- Over het water rondom de vestingwerken veel vleermuizen en vliegroutes

INPUT PROJECTGROEP

WILLEMSTAD

Toerisme/recreatie

- **Rijke historie van de Stelling van Willemstad** als erfgoedparel uitlichten
- De **verhalen zichtbaar en beleefbaar** maken (Mauritshuis, bastions, etc.)
- **Markante plekken:** Rozemarijnstraat ("verhaal van oude hoeren"), bastion Groningen
- Toeristisch gebruik molen (zelf uitgelicht)
- **Verbinding met de forten en Klundert** versterken onderdeel van de stelling van Willemstad (fort Buitensluis)

Aandachtspunten

- Ontwikkelingen buiten de kern (Nieuwe woningen Willemstad oost, Camping, Hotel, etc.)
- **Sfeerverlichting mist samenhang**, ieder voor zich
- Sfeerverlichting in de haven (jaarrond priklampjes) niet passend bij historisch karakter

WILLEMSTAD

Aantrekkelijkheid centrum versterken:
- **Willemstad is donker:** Voorstraat, laantje naar de kerk en tuin, Bovenkade
- **Iconen van de vesting:** Mauritshuis en Koepelkerk zijn verlicht (kan beter)
- **Sfeerverlichting mist samenhang**, ieder voor zich
- **Historische gebouwen en objecten** "verlichten“: bastions, bunkers, kruitmagazijnen, kazerne, soldatenhuisjes, verborgen kerk, oude waterput/ Huis waar Napoleon is geweest
- **Stadshaven sfeer versterken** (priklampjes niet duurzaam)
- **Verlichting terrassen** zijn rommelig verlicht
- Open schootsveld, **buitende vesting mag ook donker blijven**
- **Authentiek historisch karakter uitlichten**, geen overdaad

Routes en entrees
- **Toegangen verlichten**: peilhuisjes, bruggen over het water, West- en Oostbeer
- Vestingroutes

Attracties/ activiteiten
- Bezoekerscentrum Mauritshuis topattractie
- Shantykoren festival / Willemfest (op bastion Zeeland), Monumentenweekend, Vestingloop
- Waterweekend Willemstad: sfeerverlichting wordt gesponsord

Aandachtspunten:
- Groenstraat focus op veiligheid en zichtbaarheid (woonstraat)
- Toegankelijkheid en veiligheid Westbeer vanaf de parkeerplaats naar de Groenstraat
- **Beschermd stadsgezicht**

"Willemstad oogt donker"

INPUT BETROKKEN SLEUTELFIGUREN CENTRUM

KLUNDERT

Monumenten/beeldbepalende objecten/plekken

- **Monumentale gebouwen:** Stadshuisring, Kerkring, Kreekgebouw, Stad Klundert
- **Beleving Vestingpark versterken:** Stenen Poppen
- **Oude stadspoorten** zijn er nog maar niet herkenbaar
- Oude ‘T Tolhuis was vroeger een markante plek waar de tol betaald moest worden
- **Bottekreek als singelpromenade:** wandelen en verblijven aan het water
- **Voorstraat als winkelpromenade**
- **Groen erfgoed:** bomenlaantje Hollandse linden Stadshuis, bomenlaan Bottekreek, Beuk bij stadhuis Klundert, vestingwerken

Ecologie/biodiversiteit

- **Stadhuis en Oude kerk geen vleermuizen**
- **Vestingwallen**: geen kraamgebied wel **foerageergebied voor vleermuizen**
- Zuidkant van Bottekreek enige activiteit vleermuizen

Toerisme/recreatie

- **Unieke evenementen en lokaal ondernemerschap**: Klundert bij kaarslicht, etc.
- **Rijke historie Klundert,** verborgen historische parels uitlichten
- **Routes**: rondje Bottekreek 500m / rondje vestingpark 2,5km
- **Fietsknooppunte**n ruimte voor **aanpassing routenetwerk**

Aandachtspunten:

- Oude Stadhuis is transformatielocatie: publieke functie, zoals Bibliotheek, VVV, en kleinschalige horeca (onderzoek BOEI)
- Verbinding naar Noordschans en relatie met de stelling van Willemstad

INPUT PROJECTGROEP

KLUNDERT

Aantrekkelijkheid centrum versterken:

- **Levendigheid Bottekreek versterken** met verblijfsmogelijkheden aan de oever, bruggen uitlichten, etc.
- **Witte graffito kunstwerk op het Kreekgebouw uitlichten als blikvanger**
- De Stad Klundert wordt van binnen en buiten verlicht (buiten wit licht (grondspots), binnen kleur)
- Toegangspoort is origineel (monument) optie tot uitlichten
- **Bijzondere plekken uitlichten:** Kerkring 21 voormalige huisartsenpraktijk (vroeger synagoge), historische poorten, trouwlaantje Prinsenhof
- **Vergroenen en vernieuwen de Doorsteek** tot aantrekkelijke verbinding irt ontwikkeling supermarktlocatie
- Historische vergeten verhalen: turfsteken/turfschip, Mirakel van Niervaart
- **Zichtbaarheid Vesting van Klundert versterken**, bijv. door oude contouren vesting zichtbaar te maken met oa. Licht
- **Gezellig en sfeervol verblijfsgebied stadshuisring en vlonders** versterken horeca en evenementen

Attracties / activiteiten

- Stadhuis teruggeven aan de mensen van Klundert met een publieke functie
- Stad Klundert kansen voor diversiteit aan functies op het gebied van samenkomen en ontmoeten
- Versterken activiteiten en evenementen met goede voorzieningen

KLUNDERT

Aandachtspunten:

- In de brug zit een technische ruimte waar de voeding van afkomstig is tijdens activiteiten en evenementen
- In de winterperiode wordt verlichting langs de kades van de Bottekreek aangebracht
- Bij Zevenbergse poort veel geparkeerde auto's, verlichting ondersteund niet de plek
- Kan kerstverlichting jaarrond gebruikt worden? Ondernemers 3 jaar geleden ingekocht en wordt ieder jaar opgehangen tegen hoge kosten ivm randvoorwaarden. Deze ornamenten worden nu met een stekker aangesloten aan de lichtmasten
- Licht gebruiken om overlast te voorkomen, bijv. de vernieuwing van de Doorsteek

FIJNAART

Monumenten/beeldbepalende objecten/plekken

- **Monumentale gebouwen:** Kerk met Voorstraat, RK kerk, Oude raadhuis
- **Groen erfgoed:** bomenlaan Voorstraat

Ecologie/biodiversiteit

- Hervormde kerk weinig problemen (slechts een paar vleermuizen)
- **Jacobus de Meerdere kerk (winterverblijf van vleermuizen)**

Toerisme/recreatie

- **Beleving Landschapsplein en evenemententerrein** versterken – nieuw gezicht aan het landschap en een nieuwe dorpsrand
- **Dijkplein als verbinding** tussen Voorstraat en nieuw te Landschapsplein met supermarktontwikkeling

Aandachtspunten:

- Ontwikkelingen supermarktlocatie aan de dijk, initiatief Brouwerij
- Opgave waterberging in gebied, inspiratie voormalige haven

INPUT PROJECTGROEP

FIJNAART

Aantrekkelijkheid centrum versterken:

- **2 kerken landmarks**
- RK iconisch gebouw onder aan de dijk, entree centrum Fijnaart (na-oorlogs)
- **Aantrekkelijk Dijkplein** voor de supermarkt
- Langeweg/Wilhelminastraat mist de beleving (materialisatie is slecht en lichtbeeld ook)
- Dorpskerk wordt frontaal uitgelicht met 2 led stralers vanuit de Voorstraat
- Rond de kerk een allergaatje aan palen en armaturen
- **Kerkring belangrijke verblijfsplek** met Fendertshof aan de ring
- Kerkkring poorten zijn open, maar er is nog geen verblijfskwaliteit en sfeer-verlichting in de kerktuin
- Enkele fraaie monumentale panden maar uitlichten daarvan is minder i.v.m. ene wel andere niet

Attracties / activiteiten

- **Diverse evenementen versterken**: Graanpop, KerstFair on Foot, op de dijk 1 of 2 dagen

Aandachtspunten:

- Vanuit dorpstafel zijn bloembakken gerealiseerd aan de lichtmasten in de Voorstraat (recent aangeschaft)
- In wintertijd wordt verlichting ingehangen in palen in Voorstraat/Molenstaat
- **Dorpsplein autoluw / wens is autovrij**
- Mogelijkheid verlichting van de Voorstraat te verplaatsen naar de Langeweg

ZEVENBERGEN

Monumenten/beeldbepalende objecten/plekken

- **Identiteit oude Suikerstad** -> uitlichten suikerfabriek als baken stad
- Bijzondere gebouwen en objecten **suikerroute uitlichten**: woning van directeur van Suikerfabriek, koetshuis, stationsgebouw, peeënsteker, etc.
- **Kunstwerken** als accenten uitlichten: zeemeermin, pratende vrouwen, etc.
- **Oude monumentale panden:** Museum Zevenbergen, oude kostschool van Goghwoning
- Museum Zevenbergen
- **Groen erfgoed uitlichten**: kerstboom tegenover gemeentehuis, beuk kerk
- **Banieren** Haven en Kasteeltuin + **poort** zijn nu uitgelicht

Ecologie/biodiversiteit

- Veel **vleermuisverblijven in de Bartholomeuskerk**, Protestanse kerk geen vleermuizen, schoorstenen geen vleermuisverblijven
- Suikersilo broedplaats slechtvalk (minder last van licht)
- Haven foeragerende vleermuizen boven het water
- Aandacht voor vogels \ vleermuizen aanlichten bomen

Toerisme/recreatie

- **Beleving van de haven en het water** versterken
- **Rijke historie** van Zevenbergen uitlichten
- De **verhalen zichtbaar en beleefbaar** maken (suikerroute,
- water, turf en zout, meekrap, industrie, visserij, etc.)

INPUT PROJECTGROEP

ZEVENBERGEN

Aantrekkelijkheid centrum versterken:
- **Voetgangersbruggen** meer uitlichten
- Spiegeling op het water door licht – **water beleefbaar maken** (bv. met lichtlijnen spankabels)
- Kerken en molen zijn al verlicht
- **Verlichting terrassen** zijn rommelig verlicht
- **Historische lichtmasten marktterras**, deel uitgerust met RGB smartcitycontrol, wordt **onvoldoende benut**, niet beheerd door horeca

Routes en entrees
- Vanaf de rotonde, **toegangsweg en entree**, aantrekkelijkheid naar het centrumgebied versterken
- **Herkenning en oriëntatie routes voor langzaamverkeer** naar het centrum

Attracties/ activiteiten
- **Seizoensbeleving** versterken (4 jaargetijden, evenementen en activiteiten)
- **Nieuw waterelement**
- **Kunstwerken:**
  - Zeemeermin (heeft wel licht door spots houten lichtmast maar weinig)
  - Pratende vrouwen
  - Herdenkingsmonumenten

Aandachtspunten:
- Plug & Play oplossing voor spankabels / stekkers
- Er liggen goten in de straat voor de kabels die kunnen worden gebruikt
- Stegen (zoals Ambachtsgang, van de Putgang) zijn nu donker

LED Moerdijk Shine!

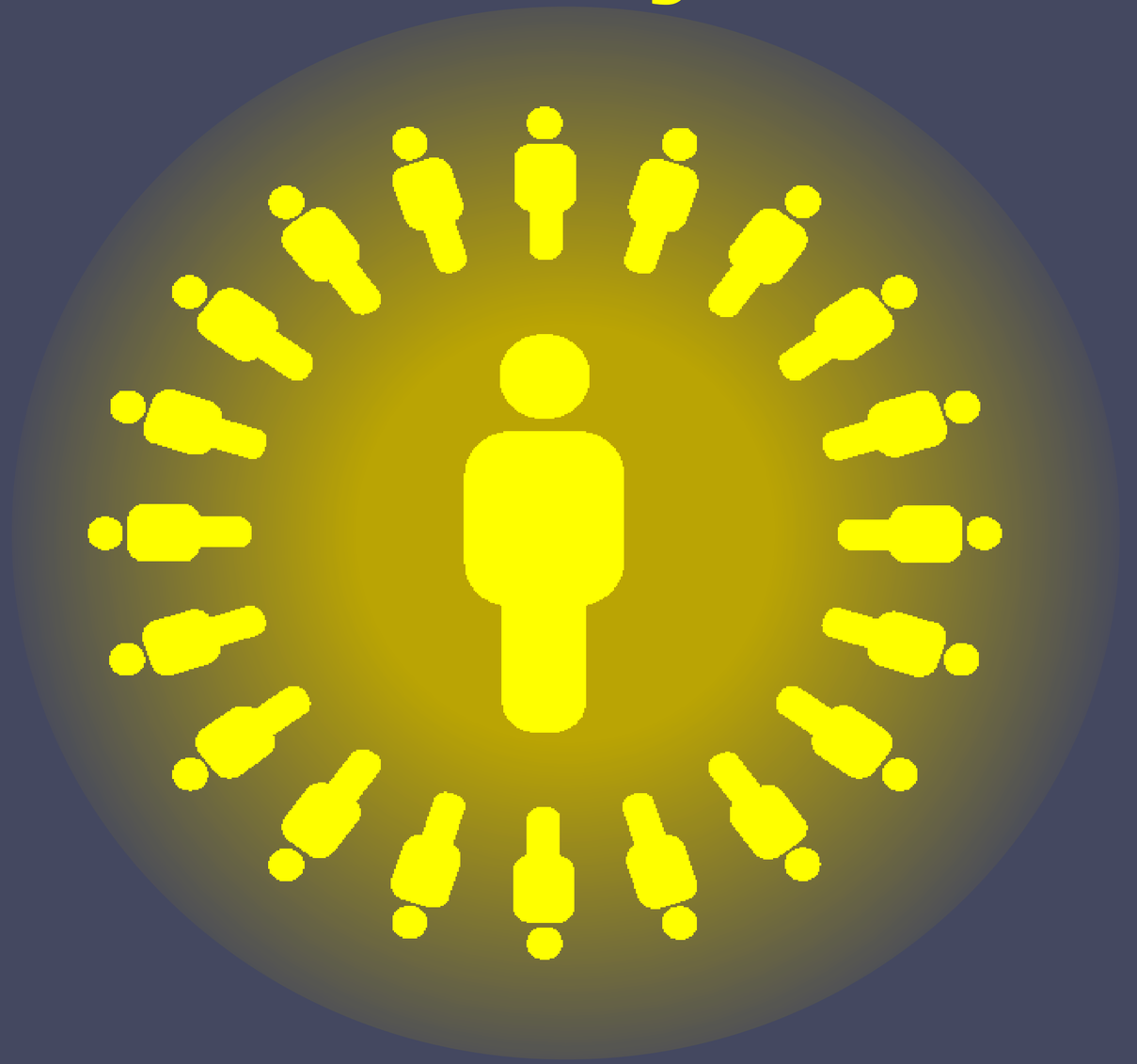

MEER DAN LICHT